

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Міністерство освіти і науки України

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Міністерство освіти і науки України

**Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису**

КОНДРАТОВА Маргарита Вадимівна

УДК 331.5:323.2

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК У ПОЛІТИЧНОМУ ПОРЯДКУ
ДЕННОМУ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ: ІНСТИТУЦІЙНІ
ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ЗАСАДИ**

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ М. В. Кондратова

Науковий керівник: Третяк О. А., доктор політичних наук, професор.

Дніпро – 2024

АНОТАЦІЯ

Кондратова М. В. Сталий розвиток у політичному порядку денному сучасної демократії: інституційні та комунікаційні засади. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – політологія. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, 2024.

Дисертацію присвячено встановленню специфіки формування політичного порядку денного сталого розвитку на основі інституційних та комунікаційних засад сучасної консолідованої демократії.

Визначено специфіку порядку денного сталого розвитку в умовах сучасної демократії, який полягає в розгляді питань збалансованого розвитку суспільства та природоохоронних політик держави. З'ясовано перелік інституційних стейкхолдерів політики сталого розвитку в умовах демократичних трансформацій. Виявлені етапи утвердження порядку денного сталого розвитку в контексті демократичної політичної конкуренції. Встановлено послідовність реалізації політико-комунікаційних кампаній щодо реалізації порядку денного сталого розвитку в сучасних медіа та соціальних мережах Інтернет. Уточнені специфічні риси просування екологічних або еко-дружніх цінностей до обговорень значущих для стану громадської думки та загального укріплення розвитку на рівні локальних громад в умовах сталої демократії. Розвинута концепція оптимізації взаємодії інститутів державної влади та громадського середовища в контексті утвердження порядку денного сталого розвитку. Розвинуто політико-організаційні заходи щодо артикуляції першочергових пунктів порядку денного сталого розвитку в Україні.

Дисертаційну працю спрямовано на відображення особливостей просування порядку денного сталого розвитку в демократичному політико-інституційному середовищі. З урахуванням орієнтирів та нормативів інституційної та комунікаційної структури сучасної консолідованої демократії з'ясовано особливості формування порядку денного сталого розвитку в демократичних країнах. Вони полягають в узгодженні вимірів розвитку суспільства та політичного затвердження програм охорони природи з урахуванням міркувань економічного й технологічного прогресу. Надано увагу існуючим інституційним акторам політики сталого розвитку під час демократичної сталості та транзиту, які набувають характеру стейкхолдерів сталого розвитку. Окреслені періоди та режими послідовності реалізації порядку денного сталого розвитку за умов активних дій політичних конкурентів. Розкрито можливості політико-комунікаційних кампаній, які втілюють порядок денний сталого розвитку на основі послідовних та узгоджених дій громадських акторів. Надано увагу особливостям соціальних мереж та Інтернет в цілому як політичного середовища просування порядку денного сталого розвитку. Виявлені конкретні риси відстоювання природоохоронних та проєкологічних ціннісних контекстів для політичної деліберації в рамках формування сприятливого стану громадської думки та стимулювання проєктів сталого розвитку на рівні територіальних спільнот в умовах консолідованої демократії. Викладено концептуальну основу покращення взаємодії акторів публічного врядування та громадянського суспільства в межах здійснення та артикулювання порядку денного сталого розвитку. Запропоновано оптимальні підходи щодо висловлювання та закріплення провідних пунктів порядку денного сталого розвитку в Україні.

Метою дослідження є розкриття особливостей просування порядку денного сталого розвитку в умовах основних інституційних конфігурацій та комунікаційного середовища консолідованої демократії. В рамках пріоритетних проміжних орієнтирів дослідного пошуку запропоновано комплексну структуру теоретичного обґрунтування просування порядку денного сталого розвитку в умовах демократичної політичної системи та еволюції соціально-гуманітарного знання, а також в межах поняттєвого апарату політологічних дисциплін. Здійснюється встановлення механізмів нормативного регулювання вимог щодо інституційної придатності політичних акторів для реалізації політичного порядку сталого розвитку як під час демократичного транзиту, так і в умовах функціонування розвиненої демократії. Дослідні зусилля спрямовані на виявлення можливостей міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань сучасного світу щодо постулювання вектору політичного порядку денного сталого розвитку.

Забезпечується розкриття тенденцій реалізації конкретних пунктів порядку денного сталого розвитку. В умовах інституційної еволюції публічної влади та громадянського суспільства сучасної України запропоновано виявлення оптимальних заходів та концептуальних вимірів щодо закріплення цінностей еко-дружньої поведінки та проєкологічної політики в українській політичній системі відповідно до демократичних стандартів та специфічних навичок громадської діяльності.

Як концептуальне середовище дослідження розглядаються вихідні форми репрезентації інтересів політичних акторів в рамках політико-інституційної взаємодії механізмів політичного управління консолідованої демократії. Як предмет роботи пропонується з'ясування специфіки політичних дій в рамках реалізації порядку денного сталого розвитку в межах

діяльності щодо демократичних обговорень та ухвалення політичних рішень на основі імперативів інституційної та комунікаційної структури демократичної політики. Інноваційним елементом дослідження є з'ясування особливостей значення порядку денного сталого розвитку в демократичному політичному середовищі. Розкрито важливі чинники інституційного та медійного просування цінностей збереження довкілля до рівня загальносуспільних політичних дискусій та ухвалення конкретних політичних заходів та проєктів.

Акцент в дослідженні зроблений на виявленні особливостей порядку денного сталого розвитку в подієвому та актуальному смисловому контексті демократичної політичної системи. Ці особливості детермінують коло питань розвитку суспільства та політичного впровадження охорони довкілля на основі захисту позицій проєкологічних спільнот. Провідними специфічними аспектами порядку денного сталого розвитку є ідейно-доктринальна автентичність, закріпленість поглядів та пріоритетів стейкхолдерів сталого розвитку в рамках певної політики, спричинення порядку денного сталого розвитку процесами утвердження міжнародних стандартів охорони довкілля та раціональної екологічної поведінки. Наведено доречні форми артикуляції вимог щодо сталого розвитку локальних громад і територіально-адміністративних підрозділів. Обговорюються відкриті стандарти процесу ухвалення рішень щодо проєктів сталого розвитку на основі можливості звернення до міжнародного арбітрального середовища просування політики сталого розвитку. У роботі приділено увагу здобувачам вигоди на основі порядку денного сталого розвитку в умовах демократичного транзиту. Окреслено поточний зміст статусу стейкхолдера політичних партій екологічного спрямування, природозахисних неурядових громадських

об'єднань тощо. Вивчено критерії належності громадсько-політичних акторів до сфери сталого розвитку, провідним серед яких є ефективне артикулювання пунктів порядку денного та доктрин сталого розвитку. Також спрямовано зусилля на ідентифікацію інституційної спроможності громадянського відстоювання виявлення спроможності груп інтересів бізнес середовища, орієнтованого на інвайроментальні цінності. Ідентифіковано інституційне значення та прагматичні інтереси інститутів публічної влади в рамках виконання функцій з політичного управління. Надано увагу ролі академічного середовища та консультаційних груп стосовно просування ідей сталого розвитку. Зауважено про значення локальних громад та інститутів врядування щодо утвердження порядку сталого розвитку.

Фокус дослідження спрямований на етапи та послідовність виявлення та просування питань порядку денного сталого розвитку в кондиціях політичного змагання в умовах демократії. Доведено значущість висловлювання потреб та вимог на основі змісту пропозицій сталого розвитку. Виявлено значення специфічної діяльності з агрегування пропозиції та вимог сталого розвитку. Концептуалізовано процедури політичних дискусій та їх значення в рамках утвердження порядку денного сталого розвитку. Розкрито механізми ухвалення рішень сталого розвитку в контексті затвердження проєкологічної політики. Наголошено на значенні контролю виконавської дисципліни на основі волонтерської діяльності громадськості та функціонування інститутів політичного врядування на всіх рівнях політичної системи демократичного типу.

У дисертації експліковано особливості Інтернет-середовища як чинника медійної артикуляції пунктів порядку денного сталого розвитку. Доведено наявність десяти основних фаз, в яких здійснюється привернення

уваги просування політичного порядку денного на основі вивченого ефекту від інциденту, що привертає увагу. Забезпечено розгляд поширення ефекту від формування політико-інформаційного тла сталого розвитку. Надано увагу фазі привернення уваги та залучення неурядових та партійно-активних стейкхолдерів до кампанії громадського відстоювання. Опрацьовано ефективність кампаній щодо підтвердження значущості проєктів сталого розвитку.

У дослідженні розроблено підходи до фази забезпечення пріоритетності конкретних пунктів сталого розвитку. Аналізується залучення середовища прийняття рішень до консенсусних форм затвердження інституційної процедури питань сталого розвитку. Виявлені аспекти експертного продукування оптимальних шляхів реалізації пунктів порядку денного сталого розвитку. Наголошено на доцільності оприлюднення результатів голосувань та процедури ухвалення рішень щодо сталого розвитку. Доведено взаємозв'язок між технологіями просування цінностей охорони довкілля та еко-дружньої поведінки з пріоритетами та інтересами бізнесу як провідних рис поширення ціннісних настанов сталого розвитку. Виокремлені провідні культурні цінності, маркетингові підходи до популяризації еко-дружньої поведінки. Звернено увагу до формування ситуації відсутності альтернативи конструктивним підходом просування порядку денного сталого розвитку на основі міжіндивідуальної взаємодії, розширеного спостереження за станом громадської думки та її чутливості стосовно івайроментальних цінностей на територіальному та національному рівнях. Підсумовано шляхи та особливості оптимальної спільної дії інститутів політичного управління та представництва в контексті реалізації та просування порядку денного сталого розвитку на тлі громадської

активності. Визнано доречним ініціювання національних заходів щодо сталого розвитку у формі відкритих демократичних форумів, а також інституалізованих політичних та академічних обговорень щодо вектору реалізації програм сталого розвитку в Україні. Підкреслено важливість апробації національного плану або стратегії сталого розвитку в конкретних регіонах України у післявоєнний період. Отримало обґрунтування доцільності реалізації проєктів моніторингу щодо ефективності проєктів сталого розвитку, а також застосування інформаційних технологій щодо формування загальнонаціональних відомостей щодо проєктів сталого розвитку на всіх рівнях функціонування політичної системи та державного устрою України. Сформовано вектор консолідації зусиль щодо артикуляції основних потреб в захисті природного середовища на основі діяльності стейкхолдерів, поширення провідного досвіду, утворення бази результатів ефективних ініціатив та проєктів, сприяння конституюванню специфічного середовища, кодифікування нормативів еко-дружньої та проєкологічної поведінки з боку громадянського суспільства, політичних лідерів та владного керівництва державою.

У дисертації сформовано аспекти теоретичної значущості теми та результатів. Висновки роботи будуть відповідати основним орієнтирам сучасної політологічної освіти в контексті формування навичок та обізнаності здобувачів освіти в рамках ключових компонентів освітньої діяльності. Наведено відомості стосовно комунікації в сфері політики на основі еко-дружньої поведінки та обрання оптимальної політико-технологічної альтернативи в рамках просування цінностей сталого розвитку. Наголошено на даних щодо експертизи інституційної конфігурації в рамках політичної системи, в якій просувається порядок денний сталого розвитку.

Запропоновані результати можуть бути основою для ухвалення рішень щодо компромісних політичних позицій та усунення криз у взаємодії як політичних суб'єктів.

Ключові слова: політика сталого розвитку, політичний порядок денний, політична комунікація, політичні інститути, дискурс сталого розвитку, політичні інтереси, консолідована демократія, політичні трансформації, політичні медіатехнології, публічна еко-дипломатія, еко-дружня поведінка

ABSTRACT

Kondratova M.V. Sustainable development in the political agenda of contemporary democracy: institutional and communicational foundations. – On the rights of the manuscript.

The dissertation for the degree of the Doctor of Philosophy on a specialty 052 – Political Science. Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, 2024.

The dissertation is devoted to establishing the specifics of the formation of the political agenda of sustainable development based on the institutional and communication foundations of modern consolidated democracy.

The specifics of the agenda of sustainable development in the conditions of modern democracy are defined, which consists in considering the issues of balanced development of society and environmental protection policies of the state. The list of institutional stakeholders of the policy of sustainable development in the conditions of democratic transformations has been clarified. The stages of approval of the sustainable development agenda in the context of democratic political competition are identified. The sequence of implementation of political and communication campaigns regarding the implementation of the sustainable development agenda in

modern media and social networks on the Internet has been established. The specific features of the promotion of ecological or eco-friendly values to the discussions significant for the state of public opinion and the general strengthening of development at the level of local communities in the conditions of sustainable democracy are specified. The concept of optimizing the interaction between state authorities and the public environment in the context of the approval of the sustainable development agenda has been developed. Political and organizational measures have been developed to articulate the priority items of the sustainable development agenda in Ukraine.

The dissertation is aimed at reflecting the features of promoting the agenda of sustainable development in a democratic political and institutional environment. Taking into account the guidelines and norms of the institutional and communication structure of the modern consolidated democracy, the peculiarities of the formation of the agenda of sustainable development in democratic countries are clarified. They consist in harmonizing dimensions of social development and political approval of nature protection programs, taking into account considerations of economic and technological progress. Attention is paid to the existing institutional actors of sustainable development policy during democratic stability and transit, which acquire the character of sustainable development stakeholders. The periods and regimes of the sequence of implementation of the sustainable development agenda under the conditions of active actions of political competitors are outlined. The possibilities of political and communication campaigns that implement the agenda of sustainable development based on consistent and coordinated actions of public actors are revealed. Attention is paid to the peculiarities of social networks and the Internet as a whole as a political environment for promoting the agenda of sustainable development. Specific features of the advocacy of environmental and pro-ecological

value contexts for political deliberation within the framework of forming a favorable state of public opinion and stimulating sustainable development projects at the level of territorial communities in the conditions of consolidated democracy are revealed. The conceptual basis for improving the interaction of actors of public governance and civil society within the scope of implementation and articulation of the sustainable development agenda is outlined. Optimum approaches to expressing and consolidating the leading points of the sustainable development agenda in Ukraine are proposed.

The purpose of the study is to reveal the features of promoting the sustainable development agenda in the conditions of the main institutional configurations and communication environment of a consolidated democracy. Within the framework of the priority intermediate orientations of the research search, a complex structure of the theoretical justification of the promotion of the sustainable development agenda in the conditions of a democratic political system and the evolution of socio-humanitarian knowledge, as well as within the conceptual apparatus of political science disciplines, is proposed. Mechanisms for regulatory regulation of requirements regarding the institutional suitability of political actors for the implementation of the political order of sustainable development both during the democratic transition and in the functioning of a developed democracy are being established. Research efforts are aimed at identifying the possibilities of international organizations and integration associations of the modern world in postulating the vector of the political agenda of sustainable development.

Disclosure of trends in the implementation of specific items of the sustainable development agenda is ensured. In the conditions of the institutional evolution of public power and civil society of modern Ukraine, it is proposed to identify optimal measures and conceptual dimensions to consolidate the values of eco-friendly

behavior and pro-environmental policy in the Ukrainian political system in accordance with democratic standards and specific skills of public activity.

The original forms of representation of the interests of political actors within the framework of the political-institutional interaction of the political management mechanisms of the consolidated democracy are considered as the conceptual environment of the study. As a subject of work, it is proposed to find out the specifics of political actions within the framework of the implementation of the sustainable development agenda within the framework of activities related to democratic discussions and the adoption of political decisions based on the imperatives of the institutional and communication structure of democratic politics. An innovative element of the research is the clarification of the specifics of the importance of the sustainable development agenda in a democratic political environment. The important factors of institutional and media promotion of the values of environmental protection to the level of public political discussions and the adoption of specific political measures and projects are revealed.

The focus of the study is on identifying the features of the sustainable development agenda in the eventful and current semantic context of the democratic political system. These features determine the range of issues of social development and political implementation of environmental protection based on the protection of the positions of pro-environmental communities. The leading specific aspects of the sustainable development agenda are ideological and doctrinal authenticity, entrenchment of the views and priorities of sustainable development stakeholders within the framework of a certain policy, the creation of the sustainable development agenda by the processes of approval of international standards of environmental protection and rational environmental behavior. Appropriate forms of articulation of requirements for the sustainable development of local communities and territorial-

administrative subdivisions are given. Open standards of the decision-making process for sustainable development projects are discussed, based on the possibility of applying to the international arbitration environment for the promotion of sustainable development policy. The work focuses on the beneficiaries of the sustainable development agenda in the conditions of democratic transit. The content of the stakeholder status of environmental political parties, environmental protection non-governmental public associations, etc. is outlined. The criteria for the belonging of socio-political actors to the sphere of sustainable development have been studied, the leading among which is the effective articulation of agenda items and doctrines of sustainable development. Efforts are also aimed at identifying the institutional capacity of civil advocacy to identify the capacity of interest groups in the business environment, focused on environmental values. The institutional significance and pragmatic interests of institutions of public power in the framework of the performance of political management functions are identified. Attention is paid to the role of the academic environment and consulting groups in promoting the ideas of sustainable development. The importance of local communities and governance institutions in establishing the order of sustainable development was noted.

The focus of the research is aimed at the stages and sequence of identifying and promoting issues of the sustainable development agenda in the conditions of political competition in the conditions of democracy. The importance of expressing needs and requirements based on the content of sustainable development proposals has been proven. The significance of the specific activity of aggregating the supply and requirements of sustainable development has been revealed. The procedures of political discussions and their importance in the framework of the approval of the sustainable development agenda are conceptualized. The decision-making mechanisms of sustainable development in the context of pro-environmental policy

approval are disclosed. The importance of executive discipline control on the basis of volunteer activity of the public and the functioning of institutions of political governance at all levels of a democratic political system is emphasized.

The dissertation explains the peculiarities of the Internet environment as a factor in the media articulation of items on the sustainable development agenda. It is proven that there are ten main phases in which attention is drawn to advance a political agenda based on the studied effect of an attention-grabbing incident. Consideration of the spread of the effect of the formation of the political and informational background of sustainable development has been provided. Attention is paid to the phase of attracting attention and involving non-governmental and party-active stakeholders in the public advocacy campaign. The effectiveness of campaigns to confirm the significance of sustainable development projects has been worked out.

The study developed approaches to the phase of ensuring the priority of specific points of sustainable development. The involvement of the decision-making environment in the consensus forms of approval of the institutional procedure of sustainable development issues is analyzed. Aspects of expert production of optimal ways of implementing items on the sustainable development agenda have been identified. The expediency of publicizing voting results and decision-making procedures regarding sustainable development was emphasized. The relationship between the technologies of promoting the values of environmental protection and eco-friendly behavior with the priorities and interests of business as the leading features of the spread of value guidelines of sustainable development is proven. Leading cultural values, marketing approaches to the popularization of eco-friendly behavior are highlighted. Attention is drawn to the formation of a situation of the absence of an alternative with a constructive approach to promoting the agenda of sustainable development based on interpersonal interaction, extended observation of

the state of public opinion and its sensitivity to environmental values at the territorial and national levels. The ways and features of the optimal joint action of institutions of political management and representation in the context of the implementation and promotion of the agenda of sustainable development against the background of public activity are summarized. It is considered appropriate to initiate national measures for sustainable development in the form of open democratic forums, as well as institutionalized political and academic discussions regarding the vector of implementation of sustainable development programs in Ukraine. The importance of approving the national plan or sustainable development strategy in specific regions of Ukraine in the post-war period is emphasized. The expediency of implementing monitoring projects regarding the effectiveness of sustainable development projects, as well as the use of information technologies for the formation of nationwide information on sustainable development projects at all levels of the functioning of the political system and the state system of Ukraine, received justification. A vector of consolidation of efforts has been formed to articulate the main needs for the protection of the natural environment based on the activities of stakeholders, the dissemination of leading experience, the formation of a base of results of effective initiatives and projects, the promotion of the constitution of a specific environment, the codification of norms of eco-friendly and pro-ecological behavior on the part of civil society, political leaders and the powerful leadership of the state.

Aspects of the theoretical significance of the topic and results are formed in the dissertation. The conclusions of the work will correspond to the main orientations of modern political science education in the context of the formation of skills and awareness of education seekers within the framework of key components of educational activity. Information about communication in the field of politics based on eco-friendly behavior and choosing the optimal political-technological alternative

within the framework of promoting the values of sustainable development is provided. Emphasis is placed on evidence for an examination of the institutional configuration within the political system in which the sustainable development agenda is advanced. The proposed results can be the basis for making decisions about compromise political positions and eliminating crises in interaction as political subjects.

Key words: sustainable development policy, political agenda, political communication, political institutions, sustainable development discourse, political interests, consolidated democracy, political transformations, political media technologies, public eco-diplomacy, eco-friendly behavior

Наукові праці, у яких викладені основні положення дисертації:

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Кондратова М. В. Сталий розвиток у політичному порядку денному: тенденції просування. Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences. 2021. 4 (2).54-60.DOI: 10.15421/342122

2. Кондратова М. В. Просування політико-екологічних цінностей: інституційні, організаційні та комунікаційні засади. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії. 2022. Випуск 42. 246–252. DOI: 10.30970/PPS.2022.42.32

3. Кондратова М. В. Екологічні цінності як чинник мотивації діяльності політичних інститутів (досвід сучасного ЄС). Регіональні студії. № 31. 2022. 97-101. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.18>

4. Кондратова М. В. Проекти сталого розвитку як предмет обговорення сучасних європейських та українських політичних сил. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне

управління. Випуск 2 (62). 2022. 82-87. DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-12](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-12).

Додаткові праці

1. Кондратова М. В., Кремена В. І. Інформаційні війни: сутність, специфіка, механізми виникнення. Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах демократичних трансформацій: (м. Дніпро, 27 березня 2019 р.); за заг. ред. О. С. Токовенка МОН України, Дніпро. нац. ун-т ім. О. Гончара. Ніжин : вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2019. 97-98. *(особистий внесок: участь у розробці концепції тез, опрацювання літератури, обробка емпіричного матеріалу)*.

2. Кондратова М.В. Просування цінностей сталого розвитку до політичного порядку денного: особливості і перспективи. Збірка матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціологічні читання» (м. Дніпро, 30 вересня 2022 року) / відповідальний за випуск, професор В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2022. 80-81.

3. Кондратова М. В. Сталий розвиток у перспективі політичних проєктів. Матеріали І Всеукраїнської наук.-практ. конф. Громадсько-політична діяльність та соціальногуманітарні науки в умовах російської агресії : матеріали (м. Дніпро, 20 квітня 2023 р.) ; за заг. ред. О. А. Третяка / МОН України, Дніпро. нац. ун-т ім. О. Гончара. Ніжин : вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2023. 22-24.

4. Кондратова М.В. Сталий розвиток у європейській перспективі. Збірка матеріалів XXI Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України»

(м. Дніпро, 09 травня 2024 року) / відповідальний за випуск О. М. Рудик.
Дніпро: НТУ ДП, 2024. 75-77.

5. Кондратова М.В. Сталий розвиток в політичних відносинах сучасної демократії. Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 30 квітня 2024 р. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. 47-48.

РОЗДІЛ 3. КОМУНІКАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОРЯДКУ	156
ДЕННОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ	
ПОЛІТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	
3.1. Засоби утвердження пріоритетності порядку денного сталого розвитку в	156
політичній медіасфері сучасної демократії.....	
3.2. Співвідношення політико-комунікаційних та політико-технологічних	171
засобів просування еко-дружніх (eco-friendly) цінностей у політичному	
дискурсі.....	
3.3. Пріоритети та завдання утвердження порядку денного сталого	185
розвитку в умовах демократизації сучасної	
України.....	
Висновки до розділу 3.....	205
ВИСНОВКИ.....	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	218

ВСТУП

Актуальність теми. Важливою ознакою сучасного розвитку демократії є встановлення порядку денного суспільства і держави на основі вільних та відкритих обговорень. Репрезентація позицій основних політичних акторів виступає ключовою умовою ухвалення адекватних та ефективних публічних політичних рішень. Ознакою сталої та консолідованої демократії на сучасному етапі виступає наявність доктринально-ціннісних імперативів та прагматичних вимог сталого розвитку в порядку денного суспільства. Сталий розвиток в політичному плані вимагає особливої культури представлення політичних інтересів, високої підготовки та ерудиції від політичних лідерів, здатності до консенсусу та самообмеження у політичному змаганні. На сучасному етапі сталий розвиток не вичерпується проблемами охорони навколишнього природного середовища. Сьогодні сталий розвиток – це ідейна основа потужних громадсько-політичних рухів щодо відстоювання соціальних, економічних й культурних вимог, важлива частина концептуального змісту конкретних програм політичних партій, базова основа для нормативного регулювання довгострокового розвитку таких наднаціональних об'єднань як Європейський Союз, НАТО, ООН тощо.

Сучасна Україна, яка перебуває в умовах жорсткого протистояння з росією та здійснює захист екзистенційних цінностей, потребує чітких маркерів цивілізаційної ідентичності. Європейська інтеграція як незворотній вектор руху національної державності в контексті сталого розвитку отримує систему мотиваційних орієнтирів, які здатні сприяти більш дієвим та глибоким контактом із сучасними європейськими та євратлантичними партнерами. Просування сталого розвитку до порядку денного сучасної української держави є ключовим аспектом модернізації систем політичного

менеджменту, інституалізації громадсько-політичної участі, створення нових умов нормативного захисту екосистем та довкілля для майбутніх поколінь.

Об'єднання українського суспільства та модернізація держави на основі цінностей та орієнтирів сталого розвитку забезпечує зосередження ресурсів країни на найбільш перспективних аспектах глобального прогресу. Розбудова сталої (консолідованої) демократії в Україні вимагає досвіду спільного утвердження проєкологічних або екодружніх цінностей, які стануть постійно діючим імперативами для наступних поколінь. Інституалізація демократичних обговорень порядку денного сталого розвитку на національному регіональному і локальному рівні визначає можливості просування України у світових рейтингах модернізації, технологічного поступу, зеленої економіки тощо. Порядок денний сталого розвитку включає активізацію екологічних політичних сил та громадських організацій, активізацію громадських комунікаційних кампаній, формалізацію квотування питань сталого розвитку в діяльності інститутів публічної влади.

Відповідно для сучасної української політичної науки та політичної практики актуальним є вироблення національного підходу для впровадження політичних пріоритетів сталого розвитку. Попри зусилля країни-агресорки знищити природоохоронний та ресурсний потенціал України (як це продемонстровано у випадку зухвалого руйнування Каховської гідроелектростанції), наша держава має продемонструвати потенціал єднання навколо цінностей та пріоритетів сталого розвитку у післявоєнний період.

Сталий розвиток буде важливим чинником відбудови зруйнованого інфраструктурного потенціалу та реалізації проєктів ресурсозбереження й раціонального природокористування. Дослідження інституційних та комунікаційних вимірів формування демократичного порядку денного

сталого розвитку визначає конкретні заходи та рекомендації стосовно ініціювання законодавчих змін та впровадження проєктних пропозицій на всіх рівнях політичної організації українського суспільства. Осмислення зарубіжного досвіду просування порядку денного сталого розвитку спрямоване на формулювання пропозицій для консолідації проєкологічного політичного середовища сучасній Україні та світі в цілому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою досліджень кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Основні результати дослідження виконані в рамках ініціативної теми кафедри політології, соціології та публічного управління «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри», державний реєстраційний номер 0122U001332.

Метою дослідження є встановлення специфіки формування політичного порядку денного сталого розвитку на основі інституційних та комунікаційних засад сучасної сталої демократії.

Завдання роботи

- з'ясувати теоретичні основи дослідження формування політичного порядку денного сталого розвитку в умовах сучасної демократії в міждисциплінарному аспекті сучасних суспільних наук, а також в контексті концептуальних орієнтирів сучасної політичної науки;

- встановити нормативні механізми формування інституційної спроможності політичного порядку сталого розвитку в умовах консолідованої та трансформаційної демократії;

- виявити особливості формування вектору політичного порядку денного сталого розвитку сучасних міжнародних організацій та наднаціональних об'єднань;

- визначити тенденції просування питань сталого розвитку в сучасних країнах консолідованої демократії, а також в країнах демократичних трансформацій;

- розкрити специфіку просування питань сталого розвитку до порядку денного політичних обговорень інститутів державної влади сучасної України;

- встановити оптимальні підходи просування цінностей сталого розвитку еко-дружньої та екологічно орієнтованої політики в українському суспільстві на основі демократичних практик політичної діяльності та громадянської дії.

Об'єктом дослідження є форми представлення політичних інтересів на рівні функціонування інститутів політичного управління в умовах консолідованої демократії.

Предметом дослідження є встановлення особливостей формування порядку денного сталого розвитку в середовищі демократичного прийняття політичних рішень в інституційному, організаційному та комунікаційному вимірах.

Методи дослідження. Використана комплексна методологія сучасних політичних наук, яка поєднує принципи неоінституційного аналізу, системного підходу, компаративних та ретроспективно-аналітичних дослідних традицій. Сучасні неоінституційні методологічні налаштування використані для з'ясування потенціалу конкретних інституцій сучасної демократії для просування порядку денного сталого розвитку. Системний

підхід реалізований в рамках визначення регулярності відстоювання вимог та цілей сталого розвитку, а також принципів екодружньої поведінки в рамках нормативної структури демократичних політико-інституційних відносин. Процедури порівняння та метод конкретних випадків (case studies) застосовані для вивчення впровадження принципів сталого розвитку в рамках досягнення політичного консенсусу та діяльності провідних акторів просування порядку денного сталого розвитку.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше в українській політологічній традиції з'ясовано специфіку утвердження порядку денного сталого розвитку в умовах консолідованої демократії та демократичних трансформацій, виявлено значущі механізми інституційного та комунікаційного просування екологічних цінностей до простору загальнонаціональних політичних обговорень та середовища прийняття політичних рішень.

Вперше

- визначено специфіку порядку денного сталого розвитку в умовах сучасної демократії, який полягає в розгляді питань збалансованого розвитку суспільства та природоохоронних політик. Значущими рисами порядку денного сталого розвитку є: концептуальна обґрунтованість, відкритість позицій стейкхолдерів політики сталого розвитку; взаємозв'язок з міжнародними стандартами сталого розвитку; належна артикуляція потреб сталого розвитку локальних громад і територіальних одиниць; прозорість підготовки рішень щодо реалізації сталого розвитку; апеляція до міжнародної підтримки рішень політики сталого розвитку;

- з'ясовано перелік інституційних стейкхолдерів політики сталого розвитку в умовах демократичних трансформацій. Ними є: політичні партії

екологічного спрямування, громадські рухи які артикулюють впровадження компонентів сталого розвитку, неурядові організації, які реалізують проєкти громадського відстоювання (advocacy) проблем та проєктів сталого розвитку, групи інтересів екологічно-орієнтованого бізнесу, державні установи (міністерства, відомства та уряди в цілому), які здійснюють політику сталого розвитку відповідно до повноважень та предметів відання. Експертні та наукові спільноти, які просувають концепти політичного обґрунтування сталого розвитку, локальні громади та представницькі інститути місцевого самоврядування, зацікавлені в утвердженні порядку денного сталого розвитку;

- виявлені етапи утвердження порядку денного сталого розвитку в контексті демократичної політичної конкуренції. До них належать: 1) етап артикуляції потреб впровадження технологій сталого розвитку; 2) етап агрегування конкретних пропозицій та/або вимог щодо сталого розвитку; 3) обговорення/дискусія стосовно реалізації проєктів сталого розвитку; 4) затвердження рішення стосовно сталого розвитку; 5) контроль виконання рішення з боку уповноважених інститутів та громадськості;

Уточнено

- послідовність реалізації політико-комунікаційних кампаній щодо реалізації порядку денного сталого розвитку в сучасних медіа, соціальних мережах Інтернет тощо. Перша фаза: «атрактивний інцидент», який привертає увагу до проблем сталого розвитку; друга фаза: вивчення ефекту від «атрактивного інциденту»; третя фаза: мультиплікація ефекту формування інформаційного тла, в якому питання сталого розвитку є нагальними та актуальними; четверта фаза: залучення громадського або політичного стейкхолдера щодо адвокасі-кампанії стосовно конкретного

пункту порядку денного, присвяченого сталому розвитку; п'ята фаза: масована спін-кампанія щодо суспільної значущості програми (проєкту) сталого розвитку; шоста фаза: імплементація проблеми сталого розвитку до порядку денного діяльності інститутів політичного управління на локальному, регіональному, національному, міжнародному рівні; сьома фаза: просування питання сталого розвитку до пріоритетної частини загального політичного порядку денного суспільства; восьма фаза: ангажування середовища прийняття рішень до формування консенсусу щодо інституційного розгляду та розв'язання питання сталого розвитку; дев'ята фаза: експертна підтримка підготовки рішення щодо питання сталого розвитку; десята фаза: висвітлення голосування та/або ухвалення політичного рішення щодо сталого розвитку;

- специфічні риси просування екологічних та/або екодружніх (eco-friendly) цінностей до обговорень значущих для стану громадської думки та загального укріплення розвитку на рівні локальних громад в умовах сталої демократії. Ними є: зв'язок зі споживчою поведінкою, зв'язок з економічним та бізнес-середовищем сталого розвитку, фокусування уваги на пріоритетності захисту навколишнього природного середовища, укріплення культурної цінності сталого розвитку, маркетингові технології конкурентного просування цінностей сталого розвитку, утвердження безальтернативності екодружньої та екологічно орієнтованої поведінки та індивідуальних переконань, фаховий моніторинг громадської думки стосовно екологічних цінностей в межах громади територіальної одиниці та національної держави;

Дістали подальшого розвитку

- концепція оптимізації взаємодії інститутів державної влади та громадського середовища в контексті утвердження порядку денного сталого розвитку. Впроваджено доповнення до ініціювання національного форуму

сталого розвитку як відкритого простору обговорення першочергових питань реалізації сталого розвитку в Україні, апробація порядку денного політики сталого розвитку в конкретних регіонах України, реалізація моніторингових проєктів ефективності ініціатив та проєктів щодо сталого розвитку, створення загальнонаціональної електронної бази (реєстру) проєктів сталого розвитку на локальному, регіональному й національному рівнях;

- засоби артикуляції першочергових пунктів порядку денного сталого розвитку в Україні в післявоєнний період. Вони включають: консолідацію політичного середовища стейкхолдерів сталого розвитку, мультиплікацію позитивного досвіду ініціатив та проєктів сталого розвитку, формування бази нормативного закріплення екодружньої та екологічно орієнтованої поведінки інститутів публічної влади, громадських спільнот та окремих громадян.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у можливостях удосконалення підготовки фахівців-політологів на основі нових навчальних дисциплін, таких, як політична аналітика та експертна діяльність, політична комунікація, політична екологія, політичні інститути та процеси. Опрацьовані підходи до аналізу просування сталого розвитку можуть використовуватися для оптимізації механізмів узгодження політичних позицій щодо формування про екологічного (екодружнього) середовища політико-інституційної взаємодії в демократичному політичному контексті післявоєнного відновлення сучасної України.

Особистий внесок здобувачки. Основні результати дисертаційної роботи отримано самостійно, з використанням здобутків вітчизняної політичної науки, усі викладені в ньому положення й висновки ґрунтуються на власних дослідженнях авторки. У співавторстві опубліковано тези наукової конференції «Інформаційні війни: сутність, специфіка, механізми виникнення.» (2019 р.) (здобувачкою розкрито сутність та політико-комунікаційне значення поняття «інформаційні війни»). У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати роботи доповідались і обговорювалися на щорічних засіданнях кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (2020 – 2024 рр.); на всеукраїнських наукових конференціях: II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах демократичних трансформацій» (м. Дніпро, 2019 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Придніпровські соціологічні читання» (м. Дніпро, 2022 р.), I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах російської агресії» (м. Дніпро, 2023 р.); XXI Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» (м. Дніпро, 2024 р.); VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» (м. Одеса, 2024 р.)

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 9 наукових праць, з яких: чотири – у наукових фахових виданнях України, тез доповідей всеукраїнських та регіональних конференцій – 5.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Загальний список використаної літератури містить 390 джерел, із яких 90 – кирилицею, 300 – латиницею. Повний обсяг дисертації становить 238 сторінок, з них 47 – список використаних джерел. Робота містить 1 таблицю, 7 схем, 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ
ДЕННОГО СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

1. 1. Міждисциплінарні підходи та характеристики актуальності
політичної проблематики сталого розвитку

Міждисциплінарні підходи та характеристики актуальності політичної проблематики сталого розвитку представляють собою значущий напрямок у дослідженнях, оскільки вони взаємодіють із різними науковими галузями для розуміння та вирішення складних проблем сучасного світу. Сучасні зарубіжні дослідження акцентують на важливості міждисциплінарності та визначають ключові аспекти актуальності політичної проблематики сталого розвитку.

Підкреслюючи міждисциплінарний характер просування цінностей та практик інституалізації сталого розвитку сучасні вчені наголошують на необхідності інтегрованого підходу він має охоплювати дисциплінарні пріоритети та новітні результати. Сучасні дослідники У.-А. Данг та Х. Сераджуддін вірно наголошують на тому, що питання сталого розвитку не можуть бути повноцінно вирішені, якщо розглядати їх тільки в рамках однієї наукової галузі. Міждисциплінарність стає ключовим компонентом для розуміння взаємодії політичних, екологічних, економічних та соціальних аспектів[149, р.23].

Однією з основних характеристик актуальності політичної проблематики сталого розвитку є взаємопов'язаність різних аспектів людської діяльності. Тому в сучасних дослідженнях актуальність сталого розвитку підкреслюється на основі глобальних проблем людства. Водночас, на нашу думку, слід активніше працювати над політичними контекстами впровадження концептів сталого розвитку. Передусім ідеться про практичні політичні обговорення та внесення змін до національних і міжнародних нормативних систем. У цьому контексті Ф. Доддс, А. Д. Донохью та Дж. Реш доречно вказують:, що сучасні виклики, такі як зміни клімату, загрози біорізноманіттю та економічна нерівність, потребують інтегрованого підходу. Лише об'єднуючи зусилля політиків, науковців та громадян, ми можемо досягти значущих результатів [157, р.34].

Доречно також звертати увагу на інноваційних зусиллях в рамках функціонування сучасної демократії. Попри міжгалузевість та технологічний характер зміни сталого розвитку попереду слід розглядати саме політичні рішення та шлях до них з боку громадянського суспільства та інститутів публічної влади.

Міждисциплінарність в контексті сталого розвитку також відкриває нові можливості для вирішення проблем та розробки інноваційних стратегій. Р. Лідског та Г. Сундквіст, справедливо зазначають, що сталі виклики потребують постійного вдосконалення та розвитку. Міждисциплінарні команди дозволяють поєднати знання та експертизу з різних галузей для творчого підходу до вирішення проблем [241, р.56].

Іншою характеристикою міждисциплінарної актуальності політики сталого розвитку є визнання того, що політичні рішення повинні враховувати взаємодію людини з природою та соціальним середовищем. У сучасному

дослідному загалі зростає розуміння взаємозв'язку наукових досліджень та контексту політичних обговорень та підготовки демократичних політичних рішень. Дослідниця Л. Замбернарді, характеризуючи концептуальне середовище сталого розвитку, вірно відзначає, що вчені не можуть ігнорувати вплив політичних рішень на екологічні та соціальні системи. Інтегроване розуміння цих взаємодій є критичним для визначення політики сталого розвитку [385, р.34].

Міждисциплінарні підходи до політичної проблематики сталого розвитку визначаються як ключовий фактор в розвитку стратегій для вирішення сучасних викликів. Їхня актуальність полягає в необхідності об'єднання різних наукових галузей для забезпечення ефективного та комплексного підходу до проблем сталого розвитку, що є важливим кроком вперед у створенні стійкого та рівноважного суспільства (див.: [379]).

Сталий та ефективний розвиток суспільства в сучасних умовах вимагає глибокого розуміння та комплексного вирішення різноманітних проблем, що охоплюють не лише економічні, але й соціальні, екологічні та політичні аспекти. В цьому контексті, міждисциплінарні підходи до аналізу та вирішення проблем сталого розвитку стають важливою складовою стратегії для досягнення гармонії між різними сферами суспільства (див.: [372]).

Міждисциплінарність є ключовим аспектом вивчення політичного значення таких складних проблем як сталий розвиток. Політологічні наукові розробки забезпечують інтеграцію результатів з різних галузей знань, зокрема таких, як економіка, соціологія, екологія та інші (див.: [257]). Це забезпечує глибше розуміння підходів до вирішення сучасних глобальних викликів.

Дослідження проблематики політичних проблем сталого розвитку є складним та взаємопов'язаним завданням, яке вимагає спільних зусиль різних наук. Відповідно на сучасному етапі просування цінностей сталого розвитку має здійснюватися на основі впровадження конкретних політичних стратегій. Їх розробка та апробація включає тривалий процес згодження політичних позицій. Звідси актуальність політико-інституційної та політико-комунікаційної проблематики в контексті сталого розвитку полягає в необхідності розробки та впровадження політичних проєктів та акцій, що сприяють забезпеченню балансу між економічними, соціальними та екологічними аспектами (див.: [273]). Демократичні політичні рішення та обговорення мають вплив на формування сталих підходів до управління ресурсами, соціальної справедливості та забезпечення екологічної безпеки (див.: [371]).

Акцентування уваги на міждисциплінарному синтезі має включати окреслення конкретних підходів просування результатів наукових досліджень на політичний рівень. У цьому контексті робота М. Родрігес присвячена спільним горизонталі та міждисциплінарним підходам до сталого розвитку підкреслює необхідність інтеграції. У ній справедливо стверджується, що сталий розвиток вимагає дієвого синтезу екологічних, економічних та політичних поглядів. Дисциплінарні наукові та практичні розмежування утруднюють здатність суспільства вирішувати складні завдання [316, р.34].

Сучасні науковці здобувають дедалі більшу впевненість у генетичних взаємозв'язках успіху практик сталого розвитку та його цілеспрямованого просування до політичного порядку денного. Розширює цей інтердисциплінарний підхід, серед іншого, дослідження І.Таворі, яке

«переборюючи дисциплінарні розриви на шляху до голістичної сталості», наголошує на необхідності нюансованого розуміння сталого розвитку. Вчений слушно зазначає, що хоча екологічні науки надають уявлення про екологічні аспекти, для сталого розвитку потрібне більш повне розуміння, яке включає політичні аспекти. Представники влади та вчені повинні співпрацювати для розробки стратегій, які охоплюють соціальні, економічні та політичні аспекти сталості [351, р.449].

Перехід від декларування проблем сталого розвитку до їх розв'язання на національному й глобальному рівнях є важливим завданням для еволюції сучасної наукової спільноти. Тому актуальність політико-інституційної проблематики сталого розвитку визначається невідкладністю та серйозністю сучасних викликів, які ставлять під загрозу сталість суспільства. Зміни клімату, економічна нерівність, соціальні конфлікти – ось лише деякі аспекти, які потребують комплексного підходу та цілеспрямованого впливу на порядок денний.

Зокрема, міждисциплінарні дослідження показують високі результати в розв'язанні проблем між екологічними та політичними науками. Робота І. Таворі, підкреслюючи необхідність співпраці, наголошує на тому, що інтеграція політології у дослідження сталості є обов'язковою. Вона дозволяє науковому загалу зрозуміти складнощі структур управління та керівництва політикою, забезпечуючи внесення екологічних міркувань у політичні процеси прийняття рішень [351, р.449].

Наведена сукупність досліджень підтверджує необхідність міждисциплінарної співпраці в характеристиці інституційного підґрунтя політичного значення сталого розвитку. Це не лише демонструє взаємозв'язок енергетичних, риторичних та навіть візіонерських аспектів.

Означене підкреслює потенціал гармонійних та ефективних рішень при залученні різних наукових дисциплін (див.: [358]).

Обґрунтування цілеспрямованого формування порядку денного сталого розвитку включає не лише ідейні засади, а й конкретні заходи поширення політичних ідей сталого розвитку. Вихідним пунктом цієї діяльності є формування смислових епістемічних спільнот, які генерують адженду сталого розвитку в наукових дослідженнях (див.: [357]).

Розуміння політичних аспектів сталого розвитку в інституційному та комунікаційному середовищі є важливим для розкриття проблемних моментів у формулюванні політики, управлінні та міжнародному співробітництві. Дослідники К.Страндберг, К.Бекстрем, Дж.Берг, Т.Карв розглядають політичні обговорення як багатообіцяючий інструмент для посилення легітимності управління, і вважають демократичний намір обговорювальних процесів одним із способів переходу суспільства до сталого розвитку, оскільки однією з цілей сталого розвитку є «забезпечення інклюзивної участі та представницького прийняття рішень на всіх рівнях». Один із способів зробити це – дослідити потенціал змішаного обговорення для стимулювання просоціальних установок і створення учасників, які мають демократично орієнтовані переваги, необхідні для сталого переходу. На думку вчених, дорадчі процеси, які мають потенціал для підвищення рівня політичної ефективності громадян, а також політичної та соціальної довіри, можуть сприяти стабільності демократії [342, р.724]. Ця концепція управління етапами спрямована на аналіз стратегій, якими наука та політика є збалансованими чинниками глобального сталого розвитку.

На початковому етапі просування про екологічних цінностей демократична стабільність асоціюється з громадськістю і часто зображається

як незалежна від політики. Концепції STS (science, technology, society), як просувають поняття багаторівневих (multi-level) організацій, можуть зробити свій внесок у дослідження цілей сталого розвитку (SDGs), аналізуючи те, що відбувається поза формальною відокремленою науко-політичною рамкою процесу. Концепція багаторівневих організацій (Multi-Level Organization) призначена для аналізу організацій на перетині науки і політики (про це зазначають Д. Густон [197], а також Дж. Паркер та Б. Крона [298]) і інспірована попередньою концепцією граничних об'єктів (див.: Т. Іверсен) [209]. «Багаторівневі організації» характеризуються участю політиків і дослідників й відіграють роль посередників між ними, залишаючись відповідальними перед обома сторонами (див.: [243]).

На сучасному етапі в міжнародному вимірі вже функціонують інституції, які займаються просуванням порядку денного сталого розвитку. Водночас вони це роблять на загальних ідейно-доктринальних засадах. Натомість на часі професіоналізація та актуалізація конкретних політичних завдань з формування порядку денного.

Організації, які мають як наукові, так і політичні завдання, поширені в різних міжнародних контекстах. Зокрема, організація IAEG-SDGs (Міжнародна група експертів з індикаторів сталого розвитку) – це приклад актора, якого можна розглядати як багаторівневу інституцію, що працює на перетині науки та політики. Вона складається з технічних експертів, але має повноваження приймати рішення щодо формування індикаторного каркасу для цілей сталого розвитку (SDGs).

Концепція сталого розвитку імпліцитно передбачає рівень відокремлення політики (з одного боку) і науки з іншого. Багаторівневі організації (multy-level) немовби існують між цими двома різними

сферами (див.: [310]). Тому специфіка інституційного та проєктного середовища сталого розвитку може бути як сприятливою умовою для просування порядку денного, так і містити низку перешкод, які потребують усунення.

Прикметно, що аналіз інспірації та концептуалізації багаторівневих організацій, представленої Дж. Паркером і Б. Кроною [298], підкреслює, що багаторівневі організації існують в ландшафтах «напружених» інституційних середовищ. Їх найкраще розглядати як працюючі в «гібридному просторі», де дії політики та науки глибоко переплетені без чіткого розділу або постійної стабільності, навіть всередині самої організації [313].

Концепція епістемічної спільноти є важливою теоретичною концепцією в дослідженнях міждисциплінарної експертизи сталого розвитку в міжнародних відносинах. Дж. Паркер і Б.Крона сформулювали її як засіб дослідження впливу експертів на основі знань у прийнятті міжнародних політичних рішень [298, р.45]. Вона була частково започаткована попередніми концепціями експертних спільнот. Ними стали ідеї Дж.Паркер і Б.Крона про парадигму і концепція Людвіга Флека. С. Зубофф, Н. Мьоллерс, Д.М. Вуд&Д.Ліон, запропонували чотириаспектну систему для аналізу відповідних експертних спільнот: (1) спільні нормативні та принципові вірування, (2) спільні причинні вірування, (3) спільні уявлення про валідність та (4) спільний політичний проєкт [390, р.257].

Поєднання принципів положень, спільних уявлень про валідність експертизи відзначають відповідні експертні спільноти. Ці критерії є актуальними для багатьох «знанням-насичених контекстів». З концептуалізації епістемічних спільнот як мереж такі мережі визначаються як менш тісні афіліації, ніж епістемічні спільноти (див.: [127]).

Актори просування порядку денного сталого розвитку в демократичному політичному середовищі характеризується інституційним багатоманіттям. Відповідно доречним є звернення уваги на консолідацію «інтересантів» результатів сталого розвитку в науці культурі та мистецтві. Концепції просування питань сталого розвитку можуть враховувати гетерогенні ролі та ідентичності на перетині науки та політики, а також різні рівні залучення в політичні проекти. На підтвердження цієї тези С. Зубофф, Н. Мьоллерс, Д.М. Вудта, Д. Ліон пропонують розуміння науки як безсторонньої та об'єктивної, яка говорить «правду владі». Концепція епістемічної мережі більше інтегрує центральні уроки з STS (наука, техніка, суспільство): вона передбачає концептуальне визнання гібридності ролей на перетині науки та політики, з необхідністю управління межами між ними [390, р.259].

Концепція епістемічних мереж (epistemic networks) відповідає гібридній ролі технічної експертизи та прийняття рішень в рамках IAEG-SDGs. Також слід звертати увагу на систему епістемічних «вірувань» конкретних груп статистиків, вбудованих у транснаціональну мережу (див.: [148]).

Концепцію багаторівневих організацій також використовують для виявлення важливих рис неперервної роботи з епістемічними мережами, яку виконують на практиці статистики «постфактум» для захисту і проєктування наукового статусу глобального процесу встановлення та визнання індикаторів сталого розвитку. Ґрунтовне дослідження С.Фукуда-Парр і Б. Мучхала докладно вивчає взаємозв'язок між політичними рішеннями та результатами сталого розвитку. С.Фукуда-Парр і Б.Мучхала демонструють, що політичні ідеології формують пріоритети політики, впливаючи на

включення екологічних врахувань в національні та міжнародні плани. Політичне середовище слугує ключовим елементом в оцінці успіху чи невдач ініціатив сталого розвитку [177, р.61].

Перехід від декларативних та концептуальних дискусій до конкретної громадсько-політичної дії щодо імплементації сталого розвитку вимагає визначення ролі конкретних акторів громадськості та влади. Зокрема, дослідження доктора Д. Х. Густона доповнює цю основу, фокусуючись на ролі політичної участі у досягненні цілей сталості. У своїй роботі Д. Х. Густон вірно стверджує, що політичні рішення не лише впливають на артикуляцію пріоритетності екологічних питань, але також формують рамки міжнародного співробітництва. Сталий розвиток потребує політичного переосмислення та стратегічного прийняття рішень для ефективного вирішення глобальних викликів [198, р.87].

Сучасні науковці також наголошують на рецепції ідеологічного середовища сталого розвитку для формування стійкого вектора формування профільного порядку денного. Тому під час дослідження політичних аспектів просування сталого розвитку слід також досліджувати перетин політичних ідеологій і цілей сталого розвитку. Зокрема, вчені досліджують, як ідеологічна орієнтація влади суттєво впливає на національні акценти в сфері сталості. Л. Шмідт справедливо наголошує, що для французьких зелених національні питання були складними для просування, тому вони мінімально інвестували в традиційні питання сталого розвитку держави. Проте на європейському рівні екологічні питання швидко вийшли на порядок денний під впливом Сполученого Королівства, яке приєдналося до Європейського економічного співтовариства в 1973 році, та Німеччини, де суспільство швидко сприйняло екологічність. Європейський Союз надихнув розвиток

значної частини французького екологічного права. Чи то генетично модифікована їжа, чи то якість повітря, чи регулювання використання хімічних речовин, поштовх надійшов із Брюсселя [320].

Ці дослідження колективно підкреслюють складну взаємодію між політичними рішеннями та результатами ініціатив сталого розвитку. Вони відображають необхідність нюансованого та критичного розуміння політичних аспектів для розробки політик, що відповідають цілям сталого розвитку. Визначення та розуміння конкретних політичних питань у сфері сталого розвитку є ключовим для створення цілеспрямованих та ефективних політик. Вже згадан робота М. Крос визначає структури управління, процеси формування політики та міжнародне співробітництво як ключові політичні питання в рамках функціонування епістемічних спільнот [148].

Важливою рисою концептуальних дискусій є формування дієвих структур політичного управління, здатних сприйняти новий порядок денний. М. Крос доречно стверджує, що ефективні структури управління, прозорі процеси формування політики та міцне міжнародне співробітництво є невід'ємними умовами для сталого розвитку. Ці вихідні політичні характеристики надають основу для вирішення сучасних глобальних викликів [148, р.137].

Констатація успіху політичного залучення на основі ангажованих інституційних акторів є важливим елементом сучасних наукових розробок. К. Бугер детально вивчає характеристики політичного залучення в своєму дослідженні, присвяченому експертним спільнотам та епістемічним вимірам міжнародних інтеракцій [127, р.40].

Демократизація політичного середовища на основі інклюзивності також є параметром, який характеризує успіх у формуванні політичного

порядку обговорень сталого розвитку. Як слушно підкреслює К.Бугер, успіх ініціатив сталого розвитку залежить від характеристик політичного залучення. Прозорість та інклюзивність у політичних процесах сприяють встановленню довіри та консенсусу, створюючи сприятливе середовище для досягнення цілей сталого розвитку [127, р.39].

У наукових дослідженнях сталого розвитку у міждисциплінарній перспективі відбувається поступовий перехід до виявлення макрополітичних передумов сталого розвитку. Дослідження професора К. Бугер стосовно експертних спільнот, порівнює вплив різних політичних контекстів на пріоритети сталого розвитку [127].

Середовище просування цінностей сталого розвитку вимагає формування відповідних інституцій навіть в умовах консолідованої демократії. К. Бугер обґрунтовано наголошує, що політичні порядки відіграють ключову роль у формуванні траєкторії сталого розвитку. Характеристики політичного прийняття рішень визначають відповідність політик цілям сталого розвитку [127, р.39].

Названі дослідження підкреслюють, що характеристики політичних питань, такі як прозорість, інклюзивність та відповідність політичних порядків цілям сталого розвитку, суттєво впливають на успіх ініціатив сталого розвитку. Розуміння цих характеристик також надає фундамент для розробки політик, спрямованих на ефективне вирішення глобальних викликів (див.: [131]).

Модель інституалізованого політичного порядку денного сталого розвитку ґрунтується на потребах та вимогах до нього з боку основних соціальних та економічних груп. Також важливою є спроможність політичної

системи запобігти викликам та загрозам щодо політики сталого розвитку [156].

Міждисциплінарні підходи та аналіз політичної проблематики сталого розвитку визначають новий рівень розуміння та вирішення складних викликів, які стоять перед сучасним суспільством. Інтеграція різних галузей знань в політичних дослідженнях дозволяє розробляти більш ефективні стратегії, спрямовані на досягнення сталого розвитку, забезпечуючи гармонію між економічними, соціальними та екологічними аспектами [158].

Актуальність політичної проблематики в цьому контексті обумовлена необхідністю вчасної реакції на сучасні виклики та розробки ефективних політичних рішень для забезпечення сталого розвитку суспільства. К.Бугер слушно зауважує, щоміждисциплінарність в політичних дослідженнях дозволяє нам розглядати проблеми сталого розвитку з різних ракурсів, що важливо для комплексного та глибокого розуміння причин та наслідків цих проблем [127, р.39].

Таким чином, міждисциплінарний контекст просування цінностей сталого розвитку базується на внутрішніх потребах наукових дисциплін. Один з ключових аспектів міждисциплінарних підходів – це взаємодія різних наукових галузей, зокрема таких, як економіка, екологія, психологія, соціологія та політичні науки (див.: [209]). Зокрема, соціальний вимір сталого розвитку, який транслюється на рівень політичних рішень також здобуває поступове визнання в наукових розробках. Експерти зі сталого розвитку Дж.Равец, Х.Коккоссіс та низка їх співавторів роблять вірний висновок, що практика оцінки понять «регіональний розвиток» і «сталість» є складними та суперечливими. Кожен демонструє швидкі тенденції та зміни, а також можливості, які можна отримати для більш інтегрованого управління

та регіонального розвитку. Дослідники використовують підхід тематичного дослідження, заснований на «Семінарі з оцінювання» тематичного мережевого проекту ЄС REGIONET. Кожне з тематичних досліджень стосувалося процесу реструктуризації та модернізації: одне в промисловій агломерації, інше в сільськогосподарському регіоні і третє в периферійному регіоні. Для кожного тематичного дослідження під час сесій семінару детально досліджувалися поточна практика оцінювання, технічні інструменти, соціальні процеси, а також тенденції та перспективи [311, р.585].

Ще однією характеристикою просування цінностей сталого розвитку з точки зору глобального порядку денного є прагматичний підхід до розробки стратегій впровадження сталого розвитку на рівні громад. Дослідники Дж. Патнайк та Б. Бхоумік обговорюють інклюзивні інновації, заглиблюючись у процес залучення організацій на низовій основі, проектування, розробки та поширення продуктів і послуг, які, як правило, задовольняють потреби незахищених громад. У цьому прагненні експерти використовують підхід до проектування кількох кейсів, щоб досліджувати практики інклюзивних інновацій від різних організацій, розташованих на Глобальному Півдні. Вчені досліджують підхід, рамки, акторів, а також мережу, щоб оцінити важливі теми, які впливають на динаміку інновацій сталого розвитку на низовій основі. Окрім концептуалізації сталого розвитку просто як явища, це дослідження представляє інклюзивні інновації як конструкцію, за допомогою якої вчені мають намір розкрити теми, які мають вирішальне значення для можливості досягнення сталого результату [301, р.45].

Узагальнюючи міждисциплінарні підходи та аналіз політичної проблематики сталого розвитку, науковці визначають нові підходи до розв'язання актуальних проблем людства в цілому та окремих держав зокрема. Тому поєднання різних галузей знань, акцент на взаємодії та прагматичний підхід роблять цей підхід ключовим для сучасного демократичного суспільства, яке стикається з комплексними та взаємопов'язаними викликами сталого розвитку (див.: [149]).

Таким чином, міждисциплінарне дослідне середовище вивчення передумов просування цінностей та порядку денного сталого розвитку здобуває дедалі ширше визнання серед науковців представники соціологічних, економічних та психологічних дисциплінарних спільнот. Вони визнають необхідність макрополітичного інституційного середовища сталого розвитку. Водночас сучасні політологічні розробки більш деталізують практики сталого розвитку та їх впровадження в демократичному політичному процесі.

1.2 Сталий розвиток як концепт сучасних політичних наук та політологічні дослідження формування політичного порядку денного

Можливість трансформації демократичного порядку денного на основі цілей та вимог сталого розвитку виходить далеко за рамки декларативних та ідейно-доктринальних настанов другої половини XX століття. В умовах консолідованих демократій сталий розвиток просувається в конкретному конкурентному середовищі відповідно політичні науки здійснюють інституційно-акторний аналіз конкретних можливостей впровадження проектів сталого розвитку.

Сталий розвиток, що представляє собою не лише концепт, але й своєрідну парадигму, на сучасному етапі стає не лише темою у політичних науках та політологічних дослідженнях, але й важливою дієвою силою у визначенні та формуванні глобальної політичної адженди. Ця ідея визначається необхідністю стратегічного підходу до управління суспільством, орієнтованому на досягнення гармонії між людством та природою, з урахуванням соціально-економічних та екологічних аспектів.

У контексті політологічних досліджень освіти сталого розвитку, британські вчені Дж.Паркер, Р.Вейд, Х.Аткінсон розглядають концепції глобального громадянства (GC), які можуть також включати поняття місцевого та національного екологічного громадянства, хоча наразі це недостатньо наголошується. Розглядаючи питання спільноти та громадянства, екологічна освіта була спричинена приналежністю людини до спільноти життя та нашими обов'язками перед цією спільнотою. Розвиваюча освіта була більше ініційована спільнотою людей та їх взаємним благополуччям. Зокрема, у Великобританії розробка EFS (освіта для сталого майбутнього) включала синергію між EE та DE (екологічної освіти та освіти розвитку) [299]. Згадані дослідження визначають необхідність ефективного розподілу ресурсів та забезпечення рівних можливостей освіти сталого розвитку для всіх груп населення.

Стратегічний вимір акторно-інституційної взаємодії в поняттєвій (дискурсивній) структурі сталого розвитку окреслений з позиції політологічної концептуалізації лідерства та політичного активізму. Зокрема, питання формування порядку денного для досягнення сталого розвитку розглядається в контексті політичних стратегій та дій щодо зважених інновацій та інвестицій до проєктів і пограм сталого розвитку. Дослідники

С.Парк, Е.Роска та Н.Агарвал справедливо вказують, що як ощадливі інновації в галузі охорони здоров'я та енергетики на ринках нижньої частини піраміди (BoP) сприяють соціальному впливу завдяки використанню технологій Інтернету речей (IoT). Це дослідження зосереджено на розумінні базових механізмів, за допомогою яких ощадливі інновації, створені за допомогою технології, спричиняють соціальний вплив на ринки платежу. Використовуючи підхід аналізу багатьох ситуацій, результати свідчать про відмінність між постачальниками технологій і постачальниками технологій як двома різними типами підприємств, які працюють над розробкою та комерціалізацією технологій IoT на ринках BoP. Висновки показують, що в той час як постачальники, як правило, використовують знання про місцеві обмеження як вхідні дані для планування своєї діяльності для досягнення локальної вкоріненості, інші постачальники включають місцеві обмеження в ранній процес розробки технологій для розробки індивідуальних рішень для потреб місцевої громади [297, р.23].

Слід враховувати, що політичний зміст сталого розвитку був багаторазово артикульований на протязі останніх десятиліть XX та на початку XXI століття. Відповідно вчені вказують на успіхи та перепони на шляху впровадження концептуальних принципів. При цьому наголошується на прагматичних передумовах успішних кейсів. Зокрема, А. Шаракі наголошує, що працівників знань слід вважати основною масою кожної регіональної мережі знань. Економіці нової ери потрібні кваліфіковані працівники знань. Сьогодні управління міською економікою припускає існування двох типів робочої сили, а саме працівників знань і працівників, які виробляють товари. Перший спочатку створює знання, тоді як інший виробляє товари. Нещодавно вчені включили працівників розумової праці як

нову незалежну змінну для створення економічної виробничої функції [328, р.471].

Практичний вимір просування сталого розвитку як магістральної альтернативи сучасного суспільству вимагає клопіткої праці з узгодження позицій та інтересів на глобальному рівні. І.Стоддард, К.Андерсон, С.Кепстік слушно підкреслюють важливість політичних дій щодо пом'якшення зміни клімату. Воно сповільнюється на регіональному, національному та міжнародному рівнях через пряме лобіювання компаній, що займаються викопним паливом, і через фінансування політичних діячів. Регіонам, які покладаються на викопне паливо для отримання робочих місць і доходів, особливо важко протистояти таким спробам лобіювання. Дослідження InfluenceMap (<https://influencemap.org>) показує, як компанії, що займаються викопним паливом, лобіювали послаблення кліматичної політики в усьому світі та продовжують це робити, заявляючи про підтримку Паризької угоди [341, р.653].

Сталий розвиток визнається як невід'ємний елемент досліджень політичних наук, вимагаючи не лише теоретичних концепцій, але і практичних стратегій для досягнення стабільності та забезпечення довгострокового процвітання суспільства в його різноманітті (див.: [340]). Запрошення західних науковців до цього діалогу додає ширшого розмаїття перспектив та сприяє створенню глобального консенсусу у питаннях інституалізації порядку денного сталого розвитку.

Класичний зміст політичної адженди сталого розвитку звершиться незмінним протягом багатьох років. Водночас в сучасних умовах глобальних криз потрібна рецепція найбільш актуальних його компонентів в контексті соціальних потреб та стану громадської думки. При цьому концепт сталого

розвитку є ключовим елементом політичних та соціальних наук, який визначає напрямок та перспективи сучасного суспільства. Сталість у розвитку передбачає гармонічне поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної відповідальності. Цей концепт визнає, що забезпечення потреб сучасного покоління не повинно підірвати можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Сучасне суспільство стикається з низкою викликів, серед яких одним із найважливіших є завдання досягнення сталого розвитку. Політологічні дослідження в цьому контексті виявляються ключовим інструментом для розуміння взаємозв'язку політичних процесів та стратегій з досягненням сталості в суспільстві. Згідно із роботами Я. Хубера, сталий розвиток у політології розглядається як концепт, який вимагає розгляду не лише економічних та екологічних аспектів, але й соціальних та політичних взаємозв'язків [205, р.135]. Ця взаємодія визначає структуру політологічних досліджень та покладає основи для аналізу політичних процесів у контексті сталого розвитку.

Сучасні політичні науки та політологія активно вивчають концепцію сталого розвитку як ключовий елемент політичних стратегій і рішень. Дослідження української дослідниці О. Петренко розглядає, як сталий розвиток стає центральною темою сучасних політичних дебатів. О. Петренко справедливо зазначає, що економічні науки відіграють ключову роль у формуванні розуміння сталого розвитку, яке включає в себе економічні, соціальні та екологічні аспекти [57, с.38].

Українські науковці також зробили значний внесок в уточнення проблематики сталого розвитку в умовах демократії. На матеріалі сучасної України науковці визначають співвідношення владного та громадянського

диску у впровадження ідей та концепції сталого розвитку. Доречно взяти до уваги роботу І. Грицаєнка. У своєму дослідженні вчений наголошує, що суспільні науки здійснюють важливий внесок у розуміння політичних вимірів сталого розвитку, визначаючи ролі держави, громадянського суспільства та міжнародних організацій у цьому процесі [20, с.173].

Також варто згадати концепції провідних західних політологів, таких як С. Хантінгтон, Р. Даль, і Г. Лассвелл, які розглядали демократичні політичні виміри сталого розвитку та їх взаємозв'язок із зовнішньою політикою та міжнародними відносинами. Це дозволяє глибше розкрити сутність концепції сталого розвитку у політологічному контексті.

Політика як сукупність інституційно-акторних взаємодій в контексті інтересів сталого розвитку визначається з точки зору функціональних позицій та міркувань доцільності (див.: [322]). Відповідно успішне просування проєктів сталого розвитку до порядку денного є своєрідним результатом реалізації інституційного потенціалу та внутрішніх векторів функціонування акторів. Політологічні дослідження в контексті сталого розвитку спрямовані на аналіз впливу політичних інституцій, владних структур та прийняття законодавства на формування порядку денного (див.: [301]). Важливо розглядати, як політичні рішення визначають пріоритети та стратегії, спрямовані на досягнення сталого розвитку.

Формування порядку денного в сфері сталого розвитку визначається складною взаємодією політичних, економічних і соціокультурних чинників. Прикметним є приклад з наукового аналізу розважального кіномистецтва, який висуває візію технотронного перетворення у сфері транспорту. Робота Б. Совакул, Н. Бергман, Д. Хопкінс та ін. децю суперечить інкременталізму, властивому «вкоріненій автомобільності», вказуючи на винятковість і

трансформаційний потенціал автоматизованих транспортних засобів. Вони проводять паралелі з науковою фантастикою, щоб зобразити майбутнє домінування роботів і технологій. Вчені припускають, що таке майбутнє «не за горами», і він зосереджується на наукових та інженерних можливостях, щоб уможливити такі перетворення. У нетрадиційному баченні йдеться про те, що «наука справді наздогнала фантастику» і що незабаром ми побачимо майбутнє, яке «більше Оптимуса Прайма, ніж людини», «схоже на R2D2» і нагадує «сцену з фільму «Той, що біжить по лезу»». За допомогою таких наративів це бачення «втягує майбутнє в сьогодення» та пропонує пропозиції щодо радикальної трансформації та нових способів бути мобільними та перевозити вантажі [336, р.642].

Натомість у своїй роботі український дослідник І. Коваленко розглядає також вплив громадянського суспільства на політичний порядок денний через залучення до різних ініціатив і діалогу з урядом та іншими політичними структурами. Розширене дослідження може також зосередитися на взаємодії зелених громадських організацій та політичних інститутів у плануванні та впровадженні програм сталого розвитку [35], [36], [37].

Усвідомлення можливостей якнайширшого впровадження технологій сталого розвитку в сучасній інституційній структурі демократії зазвичай розпочинається з міжнародного рівня. Серед засобів просування сталого розвитку наголошується на значенні інструментів лобізму. У цьому контексті дослідження вітчизняного фахівця О. Ткаченка включає аналіз міжнародних дипломатичних відносин із погляду їх впливу на політичний порядок денний у справах сталого розвитку. Вченим було розглянуто роль міжнародних організацій та спільних ініціатив у формуванні глобального порядку денного сталого розвитку [76].

Інституційний опис ситуації просування вектору сталого розвитку здійснюється на основі ідентифікації взаємозв'язку концептуального виміру сталого розвитку та функціоналу демократичних політичних інститутів. Політичні інститути відіграють ключову роль у формуванні стратегій та визначенні пріоритетів у справах сталого розвитку. Дослідження Ф. Авеліно наголошують на тому, що ефективність політик сталого розвитку на пряму пов'язана із взаємодією політичних інститутів. Аналіз ролі урядових структур, парламентських комітетів та інших організацій у формуванні та впровадженні політик стає необхідним етапом в розумінні динаміки сталого розвитку [103].

Конкретні кейси успішного впровадження проєктів та ініціатив щодо сталого розвитку є емпіричною базою цього дослідження. Водночас сучасні роботи подекуди проблематизують об'єктивні параметри успіху цих ініціатив. Критерії ефективності залишаються відкритим питанням (див.: [100]).

Для більш глибокого розуміння взаємодії політичних аспектів та сталого розвитку варто дослідити конкретні приклади країн, які успішно інтегрують сталий розвиток у свою політичну архітектуру. Дослідження включають аналіз політичних впливів (impacts) та стратегій, призначених для вирішення екологічних проблем та соціально-економічних викликів (див.: [117]).

Для більш повного розуміння, як політичний порядок денний формує політики в сфері сталого розвитку, проводиться аналіз наративізації конкретних політичних рішень, законодавчих ініціатив та стратегій, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку [94]. Вивчення процесів медатизації прийняття рішень та взаємодії між політичними структурами

може допомогти визначити чинники, які впливають на ефективність політик у цьому напрямі [96].

Сучасний процес прийняття політичних рішень також виступає суттєвим виміром для експлікації профілю сталого розвитку в інституційній структурі політичної системи. Окрім розгляду формальних політичних рішень, важливо вивчити вплив політичної стабільності, рівня громадянської участі та загальної політичної ситуації на ефективність стратегій сталого розвитку [105]. Аналіз ситуації країн, де політична стабільність сприяє впровадженню ініціатив сталого розвитку, надає варті уваги висновки (див.: [115]).

Регіональні відмінності в імплементації політик сталого розвитку також потребують уваги політологів. Дослідження К. Жидкова аналізують відмінності у прийнятті та ефективності стратегій в різних регіонах, що може сприяти подальшій кастомізації політичних підходів [23].

Дана тема висвітлює необхідність адаптації загальних стратегій до конкретних умов кожного регіону, щоб забезпечити ефективність політичних заходів у досягненні сталого розвитку. Стан розробки проблематики сталого розвитку сучасних політологічних дослідженнях дозволяє стверджувати, що наукова спільнота пройшла етап актуалізації проблеми на сучасному етапі. Тепер доречно звертати увагу на ідентифікацію ефективних способів досягнення цілей старого розвитку в кожній національній політиці, в тому числі й сучасних США (див.: [112]).

Перед тим, як розглядати конкретні регіональні варіації, важливо встановити методологічну мережу для аналізу. Українські дослідники, зокрема такі, як О. Кратко та Д. Лазарець [43], рекомендують використовувати комплексний підхід, який включає кілька ключових

аспектів: економічні показники, рівень соціальної справедливості, ступінь екологічної свідомості, та політичні стратегії [43, с.223].

Такий підхід дозволяє отримати повніше уявлення про різноманіття регіональних факторів, що впливають на сталий розвиток. Приклади реалізації зеленої політики та політик сталого розвитку на рівні Європейського Союзу (ЄС) вчені розглядають як колективний підхід до сталого розвитку, так і внутрішні варіації між його членами. Західні країни ЄС можуть володіти високим рівнем технологічного розвитку та соціальної справедливості, в той час як східні країни можуть зосереджуватися на модернізації економіки. Дослідження відмінностей у підходах різних регіонів ЄС може визначити оптимальні шляхи для подальших інтеграційних стратегій [154].

Натомість в Азії, особливо в країнах з високим рівнем індустріалізації, спостерігається унікальна динаміка розвитку. Такі країни, як Японія та Сінгапур, фокусуються не лише на економічній ефективності, але і на високій температурній стабільності та соціальній гармонії (див.: [212]). Політологічні дослідження виявляють, зокрема, які політичні механізми сприяють такому балансу в цих регіонах (на це вказує С. Джексон [210]).

В останні десятиліття Південна Америка стала ареною гучних громадських протестів, спрямованих на політичні зміни та вирішення екологічних проблем. Політологічний аналіз регіональних варіацій дозволяє вивчити, як такі протести впливають на прийняття політик сталого розвитку та чи є вони каталізатором змін у політичному керівництві [114] (також див.: [234]).

Визначення регіональних варіацій формування порядку денного сталого розвитку призвело до констатації національних соціокультурних

розбіжностей в практиці демократичних політичних обговорень. Тому можливість або неможливість домінування сталого розвитку в макросоціальному порядку денному ґрунтується на рівні розвитку регіонів та пріоритетних завдань забезпечення потреб населення [114]. Важко стверджувати, що пріоритетність сталого розвитку є безумовною для всіх держав світу.

Сучасні науковці наголошують, що країни Африки, які відзначаються своєю культурною різноманітністю, стикається із власними викликами у сфері сталого розвитку. Дослідження варіацій у політичних стратегіях різних африканських країн може виявити ключові аспекти, які впливають на ефективність сталорозвиткових програм [224].

Отже, аналіз регіональних варіацій у порядку денному сталого розвитку виявляється невід'ємною частиною політологічних досліджень. Визначаючи спільні та відмінні риси політичних підходів у різних частинах світу, дослідники отримують можливість розробити більш гнучкі та ефективні стратегії для досягнення глобальних цілей сталого розвитку (див.: [337]).

Відповідь на просування сталого розвитку в глобальному вимірі з боку держав, які здійснюють розбудову демократії, полягає в приєднанні до декларативних принципів проголошених з трибун міжнародних організацій. Відповідно конкретні ініціативи та проєкти залежать від інституційно-акторної динаміки кожної конкретної держави.

Глобальні політичні тенденції, зокрема такі, як зміни у світовому лідерстві, міжнародні конфлікти та геополітичні зміни, також можуть впливати на сталий розвиток [118]. Дослідження важливості глобального співробітництва та визначення пріоритетів у міжнародних відносинах у

контексті сталого розвитку може розкрити нові виміри впливу політики на цей процес.

Проведення критичного аналізу сучасних політичних стратегій сталого розвитку в цілому сприяє виявленню їх сильних та слабких сторін, визначає негативні результати та об'єктивні успіхи. Аналіз ефективності інструментів, використовуваних владними структурами для реалізації сталого розвитку, є важливою частиною дослідження (зокрема, на прикладі так званого «карбонового розподілу» [225]).

Концепт політичної волі грає важливу роль у визначенні пріоритетів та реалізації стратегій сталого розвитку. Дослідження має охоплювати аналіз рівня «політичної волі» в різних країнах, її вплив на прийняття важливих рішень та реакцію на глобальні виклики (див.: [363]). Громадянське суспільство та політична участь гравців на різних рівнях також заслуговують окремого дослідження. Аналіз ролі активних громадян, неприбуткових організацій, та інших громадських акторів може підкреслити їхній важливий внесок у формування політичного порядку денного у справах сталого розвитку [184].

Важливим аспектом дослідження порядку денного сталого розвитку є аналіз взаємодії політичних ідеологій і політичних стратегій сталого розвитку. Сучасні політичні рухи та партії можуть надавати важливий імпульс реалізації сталого розвитку, або навпаки, створювати перешкоди для її впровадження. Сучасні дослідження також включають аналіз впливу міжнародних відносин на сталий розвиток. Розгляд міжнародних дипломатичних ініціатив, міжнародних угод та спільних проєктів може надати обширну картину глобального впливу на цей процес (див.: [226]).

В даному розділі ми презентували результати розробок сучасних суспільних наук та політологічні дослідження щодо просування концепції сталого розвитку. Зробивши акцент на інституційному та комунікаційному формуванні політичного порядку денного сталого розвитку, доречно

розглянути ключові аспекти інституційної взаємодії політичних акторів та «зеленої альтернативи», а також здійснити аналіз конкретних досліджень та їх вплив на сучасні деліберативні стратегії просування сталого розвитку [153]. При цьому зазначимо, що міждисциплінарне визначення та розуміння поняття сталого розвитку визначають основу для формування порядку денного у політологічних дослідженнях.

Акцентуючи на концептуальній значущості сталого розвитку для політологічних досліджень, можна зазначити, що ця доктрина стає не лише важливим елементом демократичного політичного дискурсу, але й об'єктивною основою для аналізу політичних рішень та стратегій [182]. Інтеграція концепції сталого розвитку у політологічні наукові розробки сприяє створенню більш комплексних та узгоджених підходів до розв'язання сучасних глобальних проблем.

Важливим є також той факт, що сталий розвиток впливає на формування порядку денного в суто політичному (змагальному) вимірі. Розглядаючи цей концепт, дослідники аналізують взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними аспектами в управлінні суспільством. Це сприяє переосмисленню політичних пріоритетів та визначенню стратегій, які сприяють забезпеченню сталого розвитку в регіональній перспективі (див.: [227]).

Усе це дозволяє визначити сталий розвиток як ключовий компонент у формуванні загального політичного порядку денного, враховуючи важливість балансу між потребами сучасного суспільства та збереженням природних ресурсів. Такий підхід відкриває нові інституційні можливості для розробки ефективних політичних стратегій просування енерго- і ресурсозбереження, оптимізації споживання, модернізації продокористування тощо.

1.3 Методологічні засоби експлікації значення сталого розвитку для демократичного порядку денного

Методологія сучасних політичних наук щодо оцінки перспектив впровадження цілей сталого розвитку ґрунтується на виявленні інституційних інтересантів а також акторних взаємодій в рамках вироблення порядку денного. Також доречним є виявлення перспектив застосування корпоративного контексту емпіричних проявів формування адженди сталого розвитку. Аналіз джерел та літератури виявив, що оцінки потребує саме системний та послідовний характер впровадження ініціатив та проєктів сталого розвитку в рамках демократичного політичного середовища, а також глобальних автократичних опонентів демократії.

У даному підрозділі доречно розглянути методологічні аспекти, які визначають значення сталого розвитку для формування демократичного порядку денного. Важливо встановити, як різні методи та підходи сприяють експлікації та визначенню взаємозв'язку між сталим розвитком та демократією.

Для вивчення взаємозв'язку між сталим розвитком та консолідованою демократією необхідно враховувати теоретичні основи, на яких ґрунтуються обидві концепції. Роботи таких авторів, як К. Сето та С. Девіс та ін., можуть служити основою для розуміння того, як соціальна справедливість та громадянська участь є ключовими елементами як сталого розвитку, так і демократії [327].

Встановлення взаємозв'язку між сталим розвитком і демократією вимагає застосування неоінституційного підходу. Дослідження, запропоноване Х.Кнаппе, А.К.Холфельдер, Д.Льов, П.Нанц проголошує широке визначення «політики формування майбутнього», що враховує такі різноманітні практики, як політичне планування, наукове передбачення, біографічний вибір або поведінка різних соціальних груп. Приклади практик «створення майбутнього» можна знайти в ініціативах сталого розвитку міст або груп громадянського суспільства, таких як перехідні міста або проекти міського садівництва, а також у практиках геоінженерії та технологічних інноваціях загалом [228, р.891].

Кількість та якісні параметри інституційно-акторного середовища формування політичного порядку денного сталого розвитку визначається на основі наявних статистичних даних. Методологічний підхід І. Коваленко визначається тим, як дослідження може використовувати різні підходи для аналізу взаємодії між сталим розвитком і демократією. Вона рекомендує поєднувати якісні та кількісні методи дослідження, а також враховувати взаємодію інших соціальних факторів, таких як економіка та культура. Це дозволяє зробити дослідження більш об'єктивним і відображати ширший спектр взаємозв'язків між сталим розвитком та демократією [33].

Методологічні засоби експлікації значення сталого розвитку для демократичного порядку денного характеризуються надзвичайно комплексною орієнтацією, оскільки вони сприяють глибокому розумінню взаємозв'язку між цими двома концепціями, розкриваючи їхні взаємопов'язані аспекти та вплив на суспільний розвиток. Західні дослідження в даному контексті є важливим джерелом «інсайдів», вони

пропонують унікальні національні підходи та перспективи просування ідей та проєктів сталого розвитку [188].

Обсяг та перспективи впровадження ініціатив сталого розвитку вимагає оцінки пріоритетності питань які просуваються до демократичної дискусії. При цьому значним виміром оцінки є колективна зацікавленість демократичного середовища у впровадженні сталого розвитку не як екологічних ініціатив а як чинику укріплення демократії. При цьому важливим аспектом розгляду є те, як сталий розвиток сприяє утвердженню демократії та впливає на формування демократичного порядку денного. Сучасні вчені Дж.Келер, Ф. В.Гелс, Ф.Керн, Дж.Маркард концептуалізують та пояснюють, як радикальні зміни в рамках переходу до сталого розвитку можуть відбутися в тому, як виконуються соціальні функції держави. Таким чином, одиниця аналізу в основному розташована на «мезорівні» соціально-технічних систем. Фокус досліджень щодо переходів у сталий розвиток відрізняється від давніх дискусій щодо сталого розвитку на «макрорівні» (наприклад, зміна природи капіталізму чи взаємодії природи та суспільства) чи «мікрорівні» (наприклад, зміна індивідуального вибору, ставлення). і мотивації). Перехід до сталого розвитку має кілька характеристик, які роблять його окремою (і вимогливою) темою в дебатах щодо сталого розвитку та в ширших перспективах соціальних наук [229, р.1]. Отже, сучасні методологічні дослідження визначають, що еко-орієнтована партіципація громадян у прийнятті рішень та ефективна комунікація є важливими чинниками для зміцнення демократичного ладу.

Значну евристичну перспективу для дослідження надає взаємозв'язок соціальних вимог та інституалізації порядку денного сталого розвитку. Зокрема, сучасні методологічні підходи допомагають осмислити взаємодію

між демократією та сталим розвитком з урахуванням соціальної справедливості та включення (інклюзивності) на матеріалі країн, що розвиваються. О.Канайо та Ф.Джумаре вірно стверджують, що слід обговорювати вплив погіршення навколишнього середовища, включаючи стратегії сталого виробництва та споживання енергії. Ці висновки були засновані на даних з Південної Африки та Індії та забезпечили орієнтир для обговорення шляхів сталого виробництва та споживання енергії. У документі зазначається, що при розробці та реалізації стратегій країни, що розвиваються, не обов'язково мають бути західними у своїй політиці сталого розвитку [222, р.489].

Проблематика належного урядування також стає методологічним контекстом розв'язання питання інституційних гравців порядкуденного сталого розвитку. Глобальний вимір сталого розвитку також розглядається у контексті методологічних досліджень, визначаючи важливість міжнародного співробітництва для забезпечення демократичного управління. При цьому необхідно враховувати й національний контекст, зокрема відносини між поколіннями акторів зеленої політики. Дослідник Р. Голденберг зауважує, що внутрішній склад політичного руху та партії зелених ФРН еволюціонував у міру дорослішання першого покоління. Багато хто змінив свої пріоритети, перетворившись із колишніх «хіпі» на міських професіоналів. Прихильники «зелених», як правило, є добре освіченими, високооплачуваними міськими жителями, які твердо вірять у переваги мультикультурного суспільства. Жодна інша партія не висуває більше кандидатів з іммігрантським походженням, ніж зелені [188].

Транзитивні процеси (перехід до сталого розвитку) в сучасному світі також виступають методологічною основою для осмислення перспектив

провадження ініціатив та проєктів сталого розвитку [332]. Зокрема в умовах сучасної України необхідно встановлювати станта значення демократичних реформ в умовах російсько-української війни. Розширення цього аналітичного підходу розкриває різноманітні механізми та інструменти, які можуть сприяти не тільки розбудові, але й утриманню демократичного порядку денного в умовах сталого розвитку. Визначаючи та досліджуючи механізми демократичного транзиту, ми можемо сприяти більш ефективному взаємодії цих двох ключових аспектів сучасного суспільства, сприяючи сталому, рівномірному та демократичному розвитку.

Проведення емпіричних досліджень є важливим методом для експлікації значення сталого розвитку для демократичного порядку денного. Емпіричний аналіз дозволяє отримати конкретні дані про вплив програм сталого розвитку на формування демократичних порядків денних в різних країнах. Робота українського дослідника С. Мельника представляє методичний вимір щодо того, як конкретні програми сталого розвитку впливають на формування демократичних порядків денних в різних країнах. С. Мельник аналізує реальні результати впровадження таких програм та їх вплив на різні сегменти суспільства на регіональному рівні [52].

Наприклад, він досліджує, як програми сталого розвитку сприяють залученню громадян до політичного процесу та розвитку громадянського суспільства. Його емпіричний аналіз заснований на конкретних випадках країн, де програми сталого розвитку успішно впроваджуються [52].

Як добре відомо, емпіричний підхід до фіксації наслідків інституалізації сталого розвитку може включати опитування, аналіз документів, статистичні дані та інші методи, які дозволяють отримати об'єктивну картину впливу сталого розвитку на демократичний порядок

денний. Такий підхід дозволяє зрозуміти, як саме різні аспекти сталого розвитку впливають на конкретні сфери суспільства.

Інтердисциплінарний підхід є ключовою методологічною візією для розуміння взаємодії між сталим розвитком і демократією. У цьому контексті робота українських вчених І. Зінчук, Т. Паламарчук та Т. Усюк стосовно європейських імперативів щодо інвестування в сталий розвиток «зеленої» економіки для України наголошує на використанні методів з різних галузей знань, що дозволяє отримати більш повне уявлення про порядок денний сталого розвитку в економічних відносинах [28, с.12].

Інтердисциплінарний підхід також передбачає поєднання знань з різних галузей, таких економіка, інформатика та інші, для розуміння складних взаємозв'язків між сталим розвитком та демократією. Використання різних композицій методологій і підходів забезпечує більш глибоке розуміння та охоплює різні аспекти проблеми.

Також анонсований інтердисциплінарний підхід включає аналіз статистично-економічних показників, які свідчать про ефективність впровадження стало-розвиткових програм, а також вивчення соціологічних аспектів, таких як рівень задоволення громадян життям та рівень довіри до політичних інститутів.

Означені загальні підходи також дозволяють врахувати специфіку кожної країни чи регіону, оскільки вплив сталого розвитку на демократію може виявлятися в різних сферах, залежно від соціоекономічного контексту та інших факторів. При цьому визначення взаємодії між сталим розвитком і демократією може бути досягнуте за допомогою комплексних аналітичних інструментів (індексів) (див.: [118]). Якісний та кількісний аналіз політичних та екологічних показників дозволяє встановлювати та оцінювати

закономірності, а також виявляти прогалини у досягненні спільних цілей просування еко-дружніх цінностей (див.: [178]).

Інституційний аналіз політичних систем є ключовим методичним засобом, що вивчає стабільність політичних інститутів та впровадження ними стратегій сталого розвитку [339]. Аналізуючи відмінності в політичній конкуренції та ефективності демократичних процесів, передбачається виявити, як ці чинники впливають на сталий розвиток.

Статистичний аналіз соціально-економічних показників на основі конкретних кейсів забезпечує об'єктивний огляд тенденцій та кореляцій між різними аспектами економічного та соціального розвитку та рівнем демократії. Оцінка впливу економічного зростання на соціальні програми країн сучасного світу сприятиме розкриттю істотних взаємозв'язків (див.: [190]).

Моделювання впливу політичних рішень на екологічну ситуацію дозволяє прогнозувати ефекти введення нових політик, таких як використання відновлювальних джерел енергії чи зменшення викидів. Це може розкрити, як демократичні рішення впливають на здатність суспільства досягати сталості у сфері довкілля [338].

Соціальне піклування та активна участь громадян є ключовими аспектами демократії. Аналіз рівня громадської участі та ефективності механізмів соціального нагляду дозволяє визначити, наскільки демократичні інституції можуть стимулювати виконання цілей сталого розвитку [337].

Вивчення політичного забезпечення та легітимності стратегій сталого розвитку допомагає визначити, як зелені політики отримують підтримку громадськості та наскільки вони відповідають потребам суспільства (див.: [193]). Нормативно-правове дослідження того, як міжнародні угоди

впливають на стратегії країн, може виявити можливості та виклики у впровадженні цілей сталості в політичних системах (див.: [180]).

Розгляд застосування технологій децентралізованого управління, таких як блокчейн або інші інноваційні підходи, може підвищити прозорість та ефективність політик у сфері сталого розвитку. Ретроспективні аналітичні інструменти дозволяють здобути більш повні та об'єктивні дані для глибокого розуміння взаємодії між сталим розвитком та демократією (див.: [195]). Ретроспекція (аналіз історичних даних) як комплексний підхід сприяє створенню бази для обґрунтованих висновків та рекомендацій для подальших стратегій сталого розвитку в умовах демократії [336].

У сучасному світі швидкого технологічного розвитку та постійної зміни умов виробничої та соціально-політичної діяльності набуває актуальності застосування технологій децентралізованого управління. Однією з перспективних областей в даному контексті є розгляд використання блокчейн-технології та інших інноваційних підходів (див.: [232]). У даному методологічному підході розглядається сутність та можливості застосування децентралізованих технологій у сучасному публічному управлінні, зокрема блокчейн-технології [344], а також представлені думки вчених щодо переваг та викликів цих інновацій [342].

Вагому методологічну перспективу дослідження політичного порядку денного сталого розвитку представляє децентралізоване технологічне кіберуправління. Воно визначається як система, в якій рішення приймаються на рівні різних підрозділів або учасників, замість того, щоб бути централізованими та зосередженими в одному центрі. Технології, що впроваджують децентралізоване управління, відкривають нові можливості

для підвищення ефективності та безпеки в управлінських процесах (див. : [366]).

Блокчейн представляє собою розподілену базу даних, що забезпечує безпеку та безпеку даних через використання криптографічних методів. Його застосування в політичному управлінні порядком денним може революціонізувати способи реєстрації та обміну інформацією [344].

За словами сучасних дослідників, у контексті просування ініціатив сталого розвитку блокчейн може стати «інструментом, який дозволяє покращити прозорість та відстежуваність управлінських процесів, зменшити ризик фальсифікації даних та вдосконалити системи безпеки» [344, р.238]. Ця технологія може бути особливо корисною в галузях, де важлива точність даних та висока ступінь довіри між учасниками системи.

Незважаючи на значні переваги, децентралізовані політико-управлінські технології також стикаються з викликами, зокрема з питань масштабування практик сталого розвитку та відповідності законодавству. За думкою зарубіжних вчених, необхідно вирішувати проблеми, пов'язані з енергоефективністю та високою вартістю обслуговування [321], [323]. Також важливо враховувати соціальні та економічні впливи впровадження децентралізованих технологій у суспільство.

Інший методологічний підхід (інструментальний) передбачає дослідження впливу політичних інструментів на сталий розвиток та демократію. Сучасні вітчизняні розробки політичного змісту сталого розвитку акцентують увагу на формальних і неформальних практиках впровадження цінностей про екологічного змісту (див.: [376]). Важливим елементом експлікації наявного рівня програм та ініціатив сталого розвитку є аналіз законодавчих актів.

Дослідження О. Петренко [53] включає аналіз законодавчих актів, політичних програм та рішень, спрямованих на підтримку сталого розвитку в агросекторі. Важливо розглядати, які політичні рішення сприяють впровадженню сталих розвиткових стратегій та як вони взаємодіють із соціально-економічним середовищем.

Дослідження впливу політичних інструментів може також включати аналіз політичних партій та їхніх позицій щодо сталого розвитку. З'ясування того, які політичні сили активно підтримують ініціативи сталого розвитку, може вказати на шляхи широкого суспільного консенсусу щодо стратегій сталості (див.: [373]). Широке розуміння взаємодії проблем політичних наук та проблемного поля сталого розвитку дає змогу зосередитися на ключових практиках прагматичного тлумачення та ефективності діяльності інститутів та акторів.

Концептний аналіз (concept analysis) виступає ще однією методологічною складовою вивчення взаємодії сталого розвитку та інституційної структури демократії. Робота українського фахівця В. Загорського стосовно концепційного аналізу взаємодії сталого розвитку та демократії в сучасному ЄС [24] дозволяє докладно розкрити поняття та ідеї, які лежать в основі взаємодії цих двох процесів.

Низка вітчизняних науковців використовує концептний аналіз для розкриття ключових термінів та концепцій, пов'язаних із сталим розвитком та демократією. Вона досліджує, які ідеї та цінності стоять за цими поняттями, та як вони взаємодіють у політичному та соціальному контексті. Звідси концептний аналіз дозволяє визначити ключові категорії та взаємозв'язки між сталим розвитком та комунікаційним (дискурсивним) середовищем діджиталізації. О. Карпаш, В.Блощинська, М.Карпаш виокремлюють основні

аспекти, які визначають ці дві концепції, та розглядає їх в контексті сучасної політології [31].

Принцип економіко-центризму в досягненні перспективи впровадження громадсько-політичних ініціатив сталого розвитку вимагає твердого бачення політичних перспектив перехід від декларування принципів сталого розвитку до їх впровадження вимагає демаркації політичних та економічних вимог і потреб. Тому сталий розвиток є ключовим терміном, який визначає принципи, спрямовані на прагматичне задоволення потреб сучасного покоління без позбавлення можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. У своїй роботі Дж. Штігліц [339] підкреслює, що сталий розвиток передбачає гармонійне злагодження економічного росту, соціальної справедливості та охорони навколишнього середовища [339].

Базовий потенціал демократії іноді тлумачиться як універсальна передумова просування будь-яких політичних ініціатив та цінностей. Натомість у кейсах сталого розвитку справедливість загальних тверджень вимагає уточнення. Демократія, в свою чергу, є формою управління, в якій влада належить народу через його представників. Автортетні американські дослідники, зокрема такі, як Л. Даймонд, підкреслюють важливість демократії як основи суспільства, де громадяни беруть участь у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя. Вони вважають, що демократія сприяє виникненню суспільства, що враховує інтереси всіх шарів населення та сприяє сталому розвитку через забезпечення рівності та участі [155].

Ключовим елементом нашого аналізу, як вже зазначалося, є розгляд інституційного взаємозв'язку між сталим розвитком та демократією. Дослідження показують, що демократія може слугувати важливим катализатором для реалізації концепцій сталого розвитку, оскільки вона

стимулює активну участь громадян, підвищує прозорість прийняття рішень та сприяє формуванню відповідальності влади перед населенням [155].

Аналіз концептуального змісту ключових термінів та понять, пов'язаних із сталим розвитком та інститутами демократії, вказує на глибокий взаємозв'язок між цими двома поняттями, зокрема в контексті «зеленої політики» (див.: [317]). Розуміння взаємозв'язку важливе для розуміння *неоінституційної* структури сучасного політичного середовища та прийняття належних стратегій для досягнення балансу між вимогами інституційної спроможності, політичної доцільності та прагматичної мотивації.

Методологічні засоби експлікації значення сталого розвитку для демократичного порядку денного визначають ключові аспекти сучасного суспільства. Комплексні дослідження, проведені А.Сінгх, В. Лім, С. Кумаром, надають цінний внесок у розуміння взаємозв'язку між цими концепціями та визначають шляхи сприяння їхньому взаємному підтриманню [330].

Отже, розгляд наведених методологічних аспектів в контексті вітчизняних та зарубіжних досліджень, дозволяє визначити конкретні підходи та методи, які можуть бути використані для поєднання порівняльних контекстів сталого розвитку та демократії. Це відкриває шлях для подальших наукових досліджень і практичного системного застосування порядку денного сталого розвитку. Він має бути спрямований на реалізацію стійкого та рівномірного розвитку суспільства, забезпечуючи при цьому демократичні цінності та участь (голос) громадян у прийнятті ключових рішень на всіх рівнях (див.: [333]).

Таким чином, внутрішня спроможність демократії реалізувати концептуальний потенціал сталого розвитку вимагає всебічного розгляду та

оцінки. Відповідно комплексна методологія, заснована на поєднанні принципів неоінституціоналізму, компаративізму і системності здатна запровадити належні умови для формування науково дослідження просування сталого розвитку. При цьому перспективи конкретної моделі просування цінностей і вимог сталого розвитку вимагають аналіз до інституційної спроможності та траєкторії інноваційного перетворення систем демократичного творення порядку денного.

Висновки до розділу 1

Отже, сучасні теорії сталого розвитку передбачають розгортання цілеспрямованих політичних дій щодо реалізації цілей сталого розвитку. Міжнародний авторитет концепції сталого розвитку визначає імперативність впровадження ідей доктрин стратегій та проектів на національному рівні. На загальнофілософському рівні поняття сталого розвитку входить до концептосфери загальнолюдських цінностей. Відповідно можливість втілення орієнтирів сталого розвитку визначається консенсусом у політичній спільноті, а також раціональним розподілом зусиль і ресурсів. Міждисциплінарні дискусії стосовно актуальності політичних засобів просування сталого розвитку демонструють, що технологічні індустріальні та економічні чинники розвитку суспільства вимагають узгодження на основі політичних процедур обговорення та відкритого ухвалення рішень. Відповідно саме демократичний політичний порядок денний робить концепцію сталого розвитку універсальною та такою, що може бути впроваджено в реальній дійсності.

Економічні, соціологічні та психологічні підходи, а також дослідження з теорії менеджменту, наголошують на необхідності інтеграції різних галузей в рамках координації діяльності та застосування конкретних заходів. Політичні науки на сучасному етапі трансформують сталий розвиток з «про екологічної» політичної доктрини на принципову основу політичної діяльності в умовах демократії. Розгляд та затвердження порядку денного сталого розвитку є частиною цивілізаційної належності до розвинених країн, а також прогресивності і відповідності глобальному порядку денному.

В рамках сучасної політології сталий розвиток є не лише метою політичного поступу окремих країн, але й середовищем утвердження норм публічності, пропорційності представництва, уваги до проблем меншин тощо. Особливого значення набуває локальний рівень політичної діяльності. без якого прикладні проєкти сталого розвитку не отримують повної реалізації. Проблема просування цінностей та пріоритетів сталого розвитку в діджитальному політичному середовищі зводиться до модернізації політичної комунікації та набуття навичок адженда-сеттінг (agenda-setting) з боку провідних політичних акторів, якими є зелені партії та неурядові організації. Також сучасна політична наука наголошує на політичній зацікавленості стейкхолдерів в реалізації порядку денного сталого розвитку.

Методологічну основу роботи становить комплексна схема застосування фахових політологічних методів. Емпіричної експлікацію досвіду реалізації порядку денного сталого розвитку забезпечує методологія кейс-studies. На основі аналізу конкретних випадків (у розширеному тлумаченні) забезпечується осягнення причин і наслідків дослідження специфіки просування еко-дружніх цінностей та конкретних програмних орієнтирів сталого розвитку в конкретних країнах сучасного світу.

Порівняльна методологія застосовується для вивчення конкретних досягнень та показників сучасних держав. Неоінституційний підхід спрямований на виявлення специфіки поведінки демократичних інститутів в рамках досягнення цілей сталого розвитку. Системний підхід орієнтований на виявлення регулярності та запланованості просування цілей сталого розвитку та еко-дружніх цінностей і моделей поведінки до демократичного політичного процесу.

РОЗДІЛ 2.
ДЕМОКРАТИЧНІ ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМІРИ
ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ
ДЕННОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2. 1. Механізми актуалізації сталого розвитку
в суспільно-політичній дискусії
сучасних країн сталої демократії

Актуалізація проблематики сталого розвитку в політичному полі в умовах сталої (консолідованої) демократії відбувається на основі життєвих (соціетальних) проблем суспільства (див.: [342]). В умовах сталої демократії стимулювання громадських дискусій стосовно проєкологічної або екоціннісної проблематики відбувається на основі прагматичних потреб громадян. Відповідно просування їх до політичного порядку денного відбувається як результат збігу або протиріччя інтересів різних соціальних груп та акторів публічної влади.

На сучасному етапі тематика стабільного (збалансованого) розвитку суспільства є важливим аспектом для розвитку макрополітичного менеджменту. Застосування маркетингових і менеджерських технологій у рамках узгодження природоохоронних заходів та економічного розвитку (й подальшого існування суспільства споживання), вимагає не лише організаційних та нормативно-правових заходів, але й оптимальних комунікаційних засобів. Поширення ідей сталого розвитку в політичній публічній сфері є серйозним запобіжником для конфліктів між маркетинговими технологіями стимуляції попиту та рівнем соціального добробуту суспільства.

На сучасному етапі в Україні проблема реалізації порядку денного сталого розвитку (ПД СР) набула ваги на політичному рівні, переважно серед експертів та академічної громадськості. Проте, попри військові виклики, є необхідність активно поширювати політичні концепції сталого розвитку, впроваджувати практики обмеження споживання, виховувати відповідальне ставлення до навколишнього середовища та підтримувати політичні сили, які віддані ідеям сталого розвитку.

Цільове спрямування політичної системи на сталий розвиток є ключовим для європеїзації України та відповідає цінностям західного суспільства. Пошук ефективних способів просування сталого розвитку як політичної доктрини та засобу мотивації політичної поведінки важливий для програмних цілей політичних партій, НУО та груп інтересів. Проблема сталого розвитку є одним із ключових факторів повоєнної консолідації українського суспільства.

Дослідження щодо політичних цінностей сталого розвитку зацікавлюють багатьох науковців різних дисциплін. Зарубіжні вчені, такі як

Х. Аткінсон та Р. Вейд, досліджують вплив освіти та політичних наук на сталий розвиток [102]. Інші науковці, зокрема такі, як Дж. Медоукрофт, досліджують виклики політичної науки у сфері сталого розвитку та його реалізацію в країнах, що розвиваються [266]. Важливо також враховувати потребу уточнення політичного значення сталого розвитку та його вплив на політичне управління на макрорівні.

Розбіжності між порядком денним сталого розвитку та «ординарним» розвитком суспільства виникають через пріоритет бізнес-інтересів та контролю над процесами ухвалення рішень. Це призводить до необхідності для міноритарних груп (гендерних, расових, культурних) використовувати комунікаційні стратегії, такі як публічні виступи, для привертання уваги аудиторії.

Просування концепції сталого розвитку за допомогою сучасних політико-комунікаційних інструментів сприяє впровадженню значних реформ у галузі ефективного використання природних ресурсів. Проте, аналіз каналів публічного сприйняття політичних ідей сталого розвитку вказує на всеосяжність цього завдання. Надання принципам сталого розвитку статусу імперативів державної політики вимагає ознайомлення з ними не лише серед населення, але й серед представників політичного управління та центрів прийняття рішень, особливо у складних, ризикованих, кризових чи невизначених політичних умовах.

Український дослідник І.Скібін правильно вказує на необхідність прийняття ризиків з урахуванням витрат та соціальних користей, пов'язаних із природоохоронною діяльністю, на основі найбільш досконалої наукової методології та надійних вихідних даних. Серед таких методів актуалізації ПД СР, як відзначає український вчений, є методологія оцінки ризиків та аналіз

витрат-користі, яка дозволяє порівнювати різні варіанти політики на основі наукових доказів та експертних оцінок. Проте отримання достовірних даних у цьому питанні ускладнюється недостатністю наукових даних і вихідної інформації [71].

Однобічне уявлення про стратегію сталого розвитку як сукупності заходів з природоохоронної діяльності вимагає проведення PR-кампаній для зміни громадської думки. Основною метою таких кампаній повинне бути виховання громадянського активізму, спрямованого на обмеження або припинення неконтрольованого та експлуатаційного (екстенсивного) споживання. Інформаційна політика влади має спрямовуватися на популяризацію економії ресурсів не лише серед індивідуальних споживачів, але й серед великих економічних гравців. І. Бистряков доречно вважає, що основою ефективної державної екологічної політики є рівень важливості, який приділяється громадськістю та її представниками екологічним проблемам. Сприяння такому суспільству можливе лише через створення умов для розвитку кожного окремого суб'єкта. Для досягнення цього необхідно працювати з сучасною соціальною реальністю та активно переосмислювати її, керуючись пошуком нових форм взаємин [6].

Інноваційні підходи до здійснення політичних комунікацій призводять до значних змін у функціонуванні сучасного політичного менеджменту. Постановка (setting) завдань соціально-економічного розвитку на рівні окремих регіонів повинно враховувати контекст сталого розвитку, зокрема співвідношення економічної діяльності з населенням відповідних територій. Ігор Бистряков правильно вказує на необхідність створення мережі спеціалізованих інвестиційних центрів при владних структурах як засобу формування та розвитку системи, що забезпечує ефективну участь

державної, регіональної та місцевої влади, суб'єктів природокористування та бізнесу у керуванні природними ресурсними системами [6].

Пропагування цінностей та суті політики сталого розвитку потребує зосередження уваги на базових потребах громадян та їхніх життєвих інтересах. Недоцільною в контексті актуалізації ПД СР є спроба сугестивної передачі «ідеалів» сталого розвитку в рамках національних, територіальних або глобальних ідеологічних систем. Натомість має велике значення прагматичне наближення соціального добробуту до успішного впровадження сталого розвитку. Ганна Кашеєва належним чином підкреслює роль соціальної політики у створенні системи, яка б дозволила громадянам брати активну участь у всіх аспектах суспільного життя та підтримувати їх у прагненні до балансу між роботою, навчанням, сімейними обов'язками та дозволяям [32, с.106].

У сучасному світі вже склалися певні соціально-політичні аспекти сталого розвитку, які формують очікування громадян від політики сталого розвитку та його впровадження в трансформаційних державах. Розуміння орієнтирів сталого розвитку дозволяє змінити баланс політичних сил та стратегічну структуру суспільства на основі соціально-прагматичних потреб. Аналіз інтересів та потреб базових соціально-демографічних груп вимагає експертної та планувальної роботи для адресного представлення політичних цінностей сталого розвитку в комунікаційній сфері. Г. Кашеєва досить доречно визначає ключові політичні аспекти сталого розвитку, які стають важливими в стратегічному управлінні: формування громадянського суспільства, забезпечення політичної стабільності та взаєморозуміння; розвиток духовності, культури, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, активна міжнародна політика; поглиблення

інтеграції в європейську та світову економічні системи, участь у міжнародних організаціях [32, с. 107].

Просування (конкурентна актуалізація) цінностей сталого розвитку в демократичному суспільстві має на меті формування стійкої тенденції до проведення реформ та комплексного перетворення всього соціально-економічного укладу. Це передбачає необхідність змін у свідомості експертів та осіб, що приймають рішення на вищому рівні, так званих «макрополітичних менеджерів». Основним завданням є розкриття перспектив сталого розвитку в контексті існуючих стратегій економічної вигоди та доцільності в умовах динамічних змін глобальної кон'юнктури. С.Біляцький правильно відзначає, що «стратегічним завданням влади має стати формування еколого-соціальної ринкової економіки, спрямованої на забезпечення добробуту всіх членів суспільства за збалансованого врахування економічних, екологічних і соціальних аспектів»[8, с. 3].

Адекватне розуміння перспектив сталого розвитку на стратегічному рівні повинно ґрунтуватися на проектному підході. Таке розуміння і базова позиція визначають напрямки витрат ресурсів для досягнення конкретних цілей сталого розвитку на всіх рівнях політичних дебатів та формулювання державної політики. С.Біляцький обґрунтовано вважає, що «інтеграція різних аспектів політики є важливим завданням. Багато процесів впливають на соціальну політику, і вона, в свою чергу, може впливати на зайнятість, освіту та інше. Потрібні конкретні заходи для розроблення послідовної національної політики, зокрема, широкого кола державних функцій»[8, с. 4].

Багатогранні завдання соціально-економічного розвитку набувають важливості в умовах глобальної конкуренції та пошуку ресурсів. Можливість оптимізації витрат в межах національної економіки залежить від політичної

волі провідних груп інтересів, фінансових та промислових гравців, що володіють виробництвом, у вирішенні проблем та втіленні конкретних заходів. С. Біляцький обгрунтовано підсумовує, що «узгодженість політики потребує відповідних рішень у економічній сфері та визначених цілей у соціальній сфері, як короткострокових, так і довгострокових. Нарешті, результати різних політичних напрямів мають бути узгоджені з погляду клієнтів. Нові орієнтири соціальної політики потребують посиленої уваги до зв'язків між міністерствами та іншими рівнями управління, а також між державною та приватною сферами» [8, с. 4].

Отже, політичні цінності та принципи сталого розвитку не обмежуються лише пріоритетами державної політики. Вони передбачають активну участь громадян, посилення співпраці між публічним сектором та громадськими організаціями на всіх етапах формулювання державної політики та прийняття рішень. Ефективне впровадження принципів сталого розвитку дозволяє кожній країні займати високу позицію в глобальному рейтингу успішних держав та центрів інновацій.

Різноманіття смислового наповнення сучасного сталого розвитку дає можливість зрозуміти його інтегральний характер. Політичний зміст сталого розвитку полягає не лише в захисті «зелених» ідеалів та інтересів відповідних політичних сил [185], але й у врахуванні прагматичних інтересів громадян, потреб місцевих громад у захисті своїх політичних інтересів, а також у формуванні культури споживання тощо.

Ключовим аспектом раціональної комунікаційної політики стосовно ефективного просування цілей та орієнтирів сталого розвитку є політична координація дій у сфері природокористування, поводження з відходами, урбаністичної політики тощо. Метою можливої комунікаційної кампанії має

бути зміна поведінки споживачів та їх усвідомлення значення збереження ресурсів та дружньої до природи поведінки. На відміну від сталої демократії в сучасній Україні, розуміння потреби актуалізації сталого розвитку не повинно обмежуватися діяльністю та політикою, спрямованою лише на захист природи та біорізноманіття.

Отже, важливо провести комплексну оцінку готовності політичних еліт та систем публічного управління до просування цінностей та ідей сталого розвитку. Спроможність цих правлячих груп впливати на прийняття екологічно орієнтованих політик і проєктів є вирішальною важливою (див.: [254]). Також важливо формувати (інституалізувати) спроможне середовище проактивних громадських активістів, які б підтримували ці ідеї та діяли самодостатньо та ініціативно для їх поширення. Це має стати важливим аспектом політичного просування сталого розвитку. При цьому дослідження потребують особливості політико-інституційної взаємодії в рамках впровадження спільної екологічної політики та просування екологічних цінностей.

Як свідчить досвід сучасного ЄС, партії зелених досягли найбільшого успіху в країнах Північної та Західної Європи з пропорційною виборчою системою. У цьому регіоні зелені партії входять в уряди Німеччини, Австрії, Ірландії, Бельгії та (до формування нового уряду) Люксембургу [110]. У всіх цих країнах, окрім Австрії, зелені виступили ініціаторами важливих законодавчих актів, таких як жорсткіші загальні цілі декарбонізації, більш суворі галузеві цілі в Ірландії та плани декарбонізації житлового сектора в Німеччині. Проте всі ці ініціативи являли собою значні компроміси з більш консервативними партнерами по коаліції. Ними є аграрні інтереси чи опір «фіскальних консерваторів». Тому довелося залишити остаточний закон

далеко не таким, на який сподівалися прихильники «зелених». В Австрії небажання старшого партнера по коаліції призвело до майже повної відсутності прогресу в зелених ініціативах (див.: [185]).

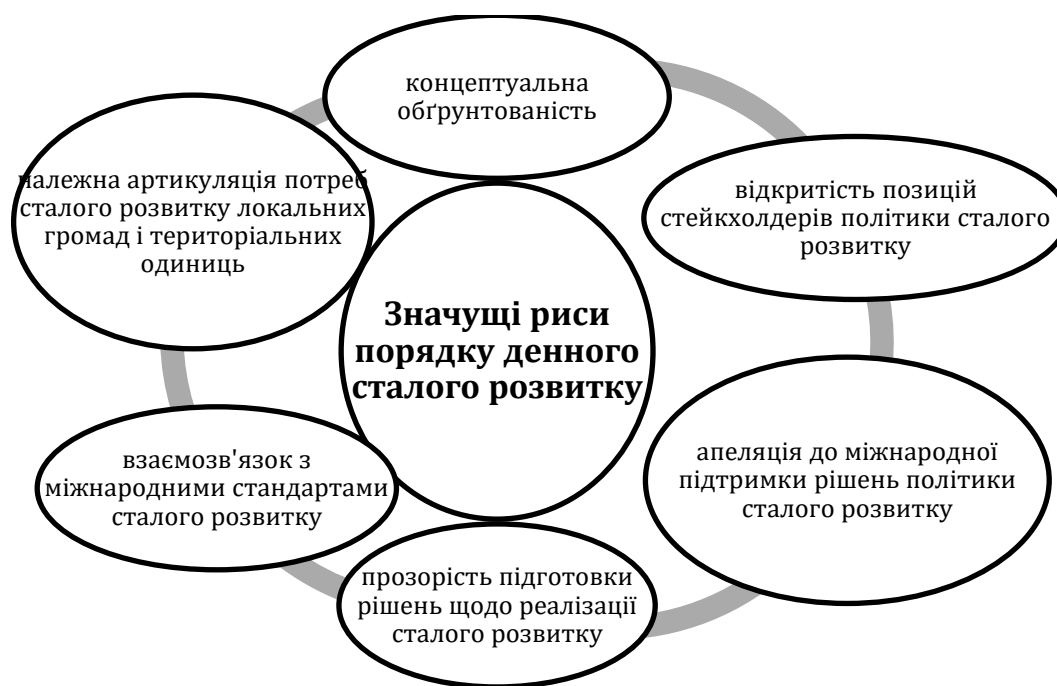
Механізми актуалізації сталого розвитку у суспільно-політичних дискусіях сучасних країн, які мають сталий рівень демократії, визначають ключові напрямки розвитку цих суспільств. Запровадження концепції сталого розвитку в політичний дискурс свідчить про пошук ефективних стратегій, що забезпечують гармонію між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку. Воно характеризується конкретними електоральними результатами в низці європейських країн, зокрема, в Ірландії. Як зауважує Д. Бойл, після виборів у лютому 2020 року три партії мали майже однакові результати за кількістю депутатів. *Comhaontas Glas* (Партія зелених) зараз є четвертою за величиною партією. Найбільше виграв лівий Шинн Фейн. Найімовірнішим сценарієм є уряд зі зв'язком *Fianna Fáil* (більшість місць) і Шинн Фейн (більшість голосів). Хоча це може залежати від незалежних кандидатів, третя сторона додасть коаліції більшої стабільності, і першими звернуться до Партії зелених [121].

Механізми актуалізації сталого розвитку не лише відображають ступінь усвідомлення екологічних проблем, але й визначають пріоритети у формуванні політичного порядку денного. Сучасні країни сталої демократії, зокрема й США, використовують політичні інструменти та механізми для впровадження концепцій сталого розвитку в реальні дії. Згідно з А. Баттістоні та Д. Коен, взаємодії сталого розвитку та демократії визначаються тим, як суспільство позитивно сприймає цінності участі, прозорості та взаємодії. Активна участь громадян у прийнятті рішень та розвиток відповідальності влади перед населенням, як відзначено в

дослідженнях, стають катализаторами для забезпечення сталого розвитку. При цьому екологічні рухи в США не завжди добре співпрацювали з іншими громадськими рухами. Рух Sunrise, навпаки, взяв на себе зобов'язання бути союзником трудових, расових і громадських груп домагання справедливості. Коли «Санрайз» зайняв офіс Ненсі Пелосі в листопаді 2018 року, а компанія АОС долучилася до всесвітньої рекламної кампанії GND («Зеленого Нового курсу»), «Санрайз» був там із символікою трудових вакансій, а не зображеннями вітрових турбін чи сонячних панелей. Це свідчить про зростаючу «витонченість» (варіативність) побудови політичних альянсів між «расово-гендерними» та «зеленими» політичними групами [112].

Зазначене дає можливість побудувати концептуальну схему специфіки просування (первинної актуалізації) порядку денного сталого розвитку. Вона ґрунтується на можливості концептуальності політичного дискурсу сталої демократії. Саме в цих умовах є можливою відкритість позиції стейкхолдерів щодо політики сталого розвитку. Відповідно соціальні групи та громадські організації здійснюють активну апеляцію до міжнародної підтримки та моніторингу рішень політики сталого розвитку. Політична громадськість чуйно реагує на рівень прозорості підготовки рішень щодо реалізації проєктів сталого розвитку. Також політичні інститути забезпечують взаємозв'язок з міжнародними стандартами сталого розвитку. Відповідно в такому середовищі забезпечується належна артикуляція потреб сталого розвитку локальних громад і територіальних утворень. Ці особливості формують значущі риси порядку денного сталого розвитку, які є орієнтирами для сталих та трансформаційних демократій.

Схема 1. Специфіка порядку денного сталого розвитку в умовах сучасної демократії

Отже, взаємодія сталого розвитку та демократії у суспільно-політичних дискусіях є критично важливою для формування сучасного політичного ландшафту. Посилення усвідомлення суспільства про важливість гармонійного розвитку та розширення партіципації громадян у прийнятті рішень стають основою для будівництва сталого та справедливого суспільства.

Тривалий досвід діяльності щодо актуалізації просування питань сталого розвитку до порядку денного формує своєрідні «тактичні» прийоми, які забезпечують результативність діяльності з адженда-сеттингу. Ними є передусім тривале фокусування уваги суспільства та розробка стратегії періодичних (поступових) повторень. В першому випадку прибічники порядку денного сталого розвитку вдаються до постійного відтворення наративів щодо сталого розвитку та їх актуальності. У другому випадку

здійснюється планування медійних заходів та громадських акцій відповідно до значущих контекстів та подій політичного розвитку. Згідно з сучасними звітами ООН, реалізація ЦСР (цілей сталого розвитку) залежить від участі та залучення зацікавлених сторін, які є ключовими гравцями в успіху кампаній GCNL («Глобальна компактна мережа Лівану», регіональна частина Штаб-квартири Глобального договору ООН) щодо підтримки ЦСР. Зацікавленими сторонами можна вважати ООН та уряди, а також індивідів як зацікавлених осіб. Однак для цілей цього дослідження зацікавлені сторони визначаються як суб'єкти (корпорації, організації, неурядові організації), які зареєструвалися для приєднання до GCNL і прийняли принаймні одну з 17 цілей. Це прийняття передбачає постійну підтримку та плани дій для просування цілей розвитку, що цікавлять, які відповідають місії організації. У цьому дослідженні розглядаються стратегії адвокації в соціальних мережах, які GCNL запровадила в Instagram, щоб охопити цільових людей, побудувати спільноту навколо ЦСР, зміцнити та розширити свою мережу зацікавлених сторін, а також визначити силу впливу ЦСР мали у своїх командах [293].

Важливим чинником закріплення проблематики сталого розвитку в порядку денному сталих демократій є специфічне партійне лідерство «зелених» та інших проєкологічних партій. В цих політичних силах спостерігається інтенсифікація зусиль на фокусуванні уваги суспільства щодо проєкологічних проблем. Здатність зелених партій утримувати лідерство в адженда-сеттингу залежить від їх ресурсної спроможності, здатності до включення нових учасників та креативності стратегії в комунікації (див.: [310]). Тому, згідно з сучасними уявленнями, теорія фреймінгу використовується для подальшого дослідження того, як GCNL

(George Cross News Letter – інструмент оновлення електронних новин), як бренд, формує ЦСР на своїй сторінці в Instagram, щоб отримати краще розуміння того, як цілі доносяться до стейкхолдерів та інших зацікавлених осіб. Хоча теорія фреймінгу є визначною теорією в дослідженні того, як зображуються комунікаційні повідомлення, їй бракує спрямування дослідників у дослідженні точок зору зацікавлених сторін і того, чи формуються певні зв'язки через взаємодію в соціальних мережах, що дозволило б зміцнити стосунки та покращити фірмовий стиль та/або репутація зацікавленої сторони. З цієї причини теорія соціального капіталу була використана для спрямування дослідження під час перевірки залучення зацікавлених сторін, довіри та зв'язків із GCNL [293].

Локальна адженда також виступає вагомим чинником актуалізації порядку денного сталого розвитку. В розвинених демократіях спроможні громади мають можливість генерувати проекти та програми сталого розвитку відповідно до своїх потреб (див.: [291]). Відповідно успіх їх реалізації залежить від послідовності забезпечення ресурсами та відповідного рівня управління. Згідно з висновками Є. А. Уейс і Дж. Р. Ель-Хурі, незважаючи на всі зусилля, докладені GCNL (Global Compact Network Lebanon – арабомовна мережа з просування цілей сталого розвитку) та її членами мережі, все ще бракує багатьох факторів, які зміцнюють зв'язок між усіма учасниками Порядку денного до 2030 року, таких як добре обґрунтована база даних, відсортована за сферою інтересів та втручаннями, динамічна платформа, яка оновлює програми та діяльність GCNL, простір для подальшої роботи з уже реалізованими проектами та порівняльного аналізу процедур оцінювання. Стало зрозуміло, що через обмеження, пов'язані з COVID-19, GCNL переніс свою діяльність в Інтернет. Отже, покладаючись лише на SNS, яка не

повністю зіграла на її користь. При цьому важливо розуміти, що ефективна комунікація безумовно полягає в чергуванні підходів онлайн і особисто [293].

Таким чином, тенденцію актуалізації в порядку денному сталого розвитку в умовах сучасної демократії слід вважати консенсус громадської та наукової спільноти стосовно оптимальності реалізації відповідних проєктів та програм. Можна стверджувати, що міжнародне громадсько-політичне середовище постійно поновлює імпульси до актуалізації сталої адженди життєдіяльності суспільства на основі досліджень довкілля та проєкологічної проблематики.

2.2. Прикладні кейси формування порядку денного сталого розвитку в діяльності інститутів

політичного управління та політичного представництва

Сучасні прикладні випадки та ситуації реалізації проєктів сталого розвитку розкривають політичні процеси які здійснюються в демократичному середовищі. Йдеться про відстоювання доцільності просування рішень сталого розвитку, переконання уповноважених інституцій, завоювання довіри громадської аудиторії. Також прикладні кейси розкривають оцінювання ефективності рішень щодо реалізації проєктів та ініціатив сталого розвитку.

У сучасному світі, концепція сталого розвитку визначає ключові пріоритети суспільства, де баланс між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю визначає перспективи майбутнього. Один із сучасних вчених, Дж. Доу, у своєму дослідженні зазначає, що порядок денний визначає пріоритети суспільства та визначає шляхи досягнення гармонії між різними сферами життя (див.: [159]).

Заглиблюючись у дослідження, можна визначити, що концепція сталого розвитку тісно пов'язана з політичним управлінням, яке виступає ключовим елементом формування порядку денного. Р. Сміт робить цікавий висновок, згідно з яким ефективне політичне управління має визначальне значення для сталого розвитку. Країни, які успішно впроваджують політичні інновації та забезпечують прозорість в управлінні, досягають значущих результатів у сфері сталого розвитку [335, р.123].

Вихідним пунктом для відстоювання ініціатив сталого розвитку в умовах сучасної демократії є артикуляція проблеми, яку має вирішити означений підхід. Інститути політичного представництва, якими є сучасні парламенти, регіональні законодавчі асамблеї, узгоджувальні органи та інститути локального рівня виступають ареною зіткнення інтересів та конкуренції пропозицій.

Дослідження також свідчить про те, що міжнародне політичне представництво й визнання грає важливу роль у формуванні порядку денного сталого розвитку. Міжнародна фіксація 17 цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, які також називають ЦСР або Глобальними цілями, були здійснені 192 державами-членами ООН у 2015 році. ЦСР універсально застосовуються до всіх країн і охоплюють широкий спектр сталого розвитку. проблеми, спрямовані на побудову кращого світу для людей у всьому світі та для планети. Усі країни погодилися реалізувати ЦСР у своїй країні, щоб досягти Порядку денного сталого розвитку до 2030 року. Виділяючи місцеві, національні та міжнародні пріоритетні сфери, ЦСР спрямовані на подолання всіх форм бідності, покращення охорони здоров'я та освіти, боротьбу з нерівністю, підвищення стійкості міст і боротьбу зі

зміною клімату, гарантуючи, що ніхто не залишиться в невідгідному становищі (див.: [164]).

Таким чином, прикладні кейси сталого розвитку в інститутах політичного управління та політичного представництва свідчать про важливість взаємодії цих сфер для досягнення гармонійного та стійкого розвитку сучасного суспільства (див.: [367]). Прикладні кейси сталого розвитку включають ситуативний контекст реальні рішення та процедури а також фактичний результат відповідно доречно розглянути технологічні послідовності відстоювання проектів сталого розвитку.

У контексті сучасних політичних досліджень та концепції сталого розвитку, «прикладні кейси формування порядку денного сталого розвитку» в широкому плані визначають конкретні сценарії та дії, спрямовані на досягнення сталого розвитку в політичному управлінні та представництві.

Кейси сталого розвитку формують базу неформального політичного досвіду, який транслюється для більшості демократично орієнтованих країн. важливим моментом є виокремлення доцільності використання того чи іншого політичного результату (див.: [134]). Доречно детально розглянути цей термін та проілюструвати його з конкретними політичними прикладами. При цьому кейсом ми вважаємо не лише ситуацію (інцидент, випадок), але й тенеценції розвитку просування питань сталого розвитку в окремих країнах та регіональних групах.

Отже, коли ми говоримо про значення «прикладних кейсів формування порядку денного сталого розвитку» ми маємо на увазі, що означені кейси в цьому контексті вказують на конкретні випадки чи сценарії, які демонструють впровадження стратегій та дій для досягнення сталого розвитку. «Формування порядку денного» означає визначення пріоритетів,

завдань та стратегій, які спрямовані на гармонійний розвиток суспільства та реалізацію конкретних цілей сталого розвитку в економічному, соціальному та екологічному аспектах (див.: [182]).

Сучасні кейси сталого розвитку групуються навколо основних прикладних проблем вирішення конкретних ситуацій. Зокрема поводження відходами в громадах надає інформацію про ключових суб'єктів просування рішень, а також чинників перешкоди та навіть зупинення ініціатив [230].

До найбільш поширених кейсів належать конкретні випадки інноваційного управління відходами (див.: [135]). У багатьох країнах сучасного світу реалізуються інноваційні підходи до управління відходами, де владні інститути впроваджують нові технології та стратегії для зменшення екологічного впливу.

Важливою групою прикладних кейсів є просування рішень щодо ресурсозбереження та інноваційної енергетичної політики (див.: [134]). Ці кейси є найбільш резонансними та масштабними, оскільки впливають на ситуацію на макроекономічному рівні та дають конкретні результати економії і раціонального розподілу ресурсів. Однак конкретні випадки свідчать про складність ініціювання подібних політичних проектів.

Одним з базових напрямків є політичне сприяння відновлювальній енергетиці. Країни, які активно розвивають відновлювальні джерела енергії, створюють політичний порядок денний, який спрямований на перехід до сталого та екологічно чистого енергетичного виробництва [229].

До кейсів сталого розвитку також належить соціальний вимір про екологічного порядку денного розв'язання суміжних проблем гендерної рівності свідчить про відкритість суспільства та його ліберальні засади. Значним кейсом в контексті просування ідей практик та стратегій сталого

розвитку є забезпечення гендерної рівності у політичних відносинах (див.: [184]). У випадках, де забезпечується рівноправ'я жінок та чоловіків у політиці, це може слугувати прикладом створення порядку денного, спрямованого на соціальну справедливість та рівні можливості [187, р. 128].

Конкретні випадки, які пов'язані з технологічним переозброєнням також надають матеріал для розуміння процесів просування екологічних цінностей та екодружньої політики комплексні політичні заходи з впровадження інноваційної транспортної системи та мобільності є відображенням широкого політичного консенсусу в суспільстві щодо доцільності таких заходів. Зокрема, у рамках прагматичних і резонансних наслідків просування ПД СР (порядку денного сталого розвитку) важливе місце посідають кейси електромобільності та інфраструктури зарядних станцій. Впровадження та розвиток інфраструктури зарядних станцій для електромобілів може служити прикладом створення порядку денного для переходу до сталого та екологічно чистого транспорту (див.: [336]).

Кейси впровадження технологій сталого розвитку пов'язаних з ІТ середовищем також демонструють серйозні трансформації в політичних обговореннях та прийнятті рішень. Попри враження про суцільний консенсус стосовно доцільності ІТ-інновацій, існує значна інерція традиційних інститутів та еліт, подолання якої вимагає значних координаційних зусиль [319].

Одним з вагомих свідчень (результатів) ПД СР є цифрова трансформація в інститутах публічної влади. Використання сучасних технологій для покращення ефективності органів влади, впровадження

електронного урядування та підвищення прозорості може бути ефективним прикладом при формуванні порядку денного сталого розвитку [250].

Локальний рівень прикладних кейсів впровадження проєктів сталого розвитку демонструє перелік політичних акторів та зацікавлених верств населення. Зокрема одним з напрямів є програми енергоефективності для житлового сектору (див.: [250]). Реалізація цих програм та ініціатив для підвищення енергоефективності в житловому будівництві сприяє створенню порядку денного, спрямованого на зменшення енергоспоживання та покращення якості життя громадян [282].

Політичні обговорення та прийняття рішень стосовно агросектору є вагомими елементами провадження політики сталого розвитку на макrorівні просування ідей щодо сталого розвитку в консервативному середовищі аграріїв вимагає значних зусиль і ресурсів від політичних сил. Зокрема, ілюстративною групою кейсів є стимулювання відновлювальної сільськогосподарської практики (див.: [264]). Розробка та впровадження програм, що підтримують відновлювальні та екологічно чисті методи в сільському господарстві, може створити порядок денний, спрямований на збалансовану роботу аграрного сектору [264].

Поширені кейси поводження з відходами також представляють собою великий кластер політичних дій та ініціатив як в межах представництва, так і управління. Особливо наочним це продемонстровано на чисельних прикладах впровадження систем відокремленого збору сміття (див.: [294]). На основі цих кейсів виявляється різноманіття інтересів соціально-економічних акторів які вимагають політичних ресурсів для здобуття домінування певної точки зору ідеться як про технологічні підходи так і

питання власності і розподілу прибутків що також породжує політичну конкуренцію [239].

Узгоджені заходи для впровадження систем відокремленого збору та вторинної переробки сміття можуть визначати порядок денний, спрямований на збереження ресурсів та зменшення впливу на навколишнє середовище. При цьому на сучасному етапі «екологізація» політичного порядку денного є одним з важливих аспектів трансформації політичних відносин в демократичному суспільному середовищі. Захист довкілля є однією з універсальних цінностей, яка об'єднує політичні сили різного спектру [317].

Ідеологічні розбіжності політичних сил у сталих демократіях підтримують необхідність забезпечення балансу між економічним розвитком та збереженням навколишнього природного середовища в довгостроковій перспективі (див.: [113]).

Водночас конкретні заходи та ініціативи щодо сталого розвитку виступають предметом політичних обговорень та застосування різних підходів. Це пов'язане з реалізацією розподілу бюджетних ресурсів, специфічних норм оподаткування екологічних проєктів, медійної привабливості екологічних цінностей тощо [235]. За таких умов між політичними силами та групами інтересів у сталих демократіях формується відносини конкуренції. І вони визначають політичні змагання як у залах парламентів, так і в публічній сфері.

В цілому проєкти сталого розвитку в сучасних ЄС, США, Канаді, Австралії тощо, є показником результатів діяльності чинних правлячих та опозиційних партій. Однак, якщо зелені політичні сили отримують частку урядових повноважень, вони намагаються здійснити проєкти сталого

розвитку протягом своєї каденції. Така реальність визначає певне ставлення до екологічних ініціатив з боку всіх без винятку політичних сил [322].

При цьому реакція може бути досить різноманітною: від схвалення до гострої критики. В умовах сучасної України, яка перебуває в складній ситуації боротьби за власну незалежність, актуальним є питання відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури та економічних активів. При цьому бажаним є закладання нових екологічних норм та врахування вимог та потреб сталого розвитку [239]. Це також є актуальним у зв'язку з отриманням Україною статусу кандидата щодо членства в ЄС.

Перспективи впровадження потужних проєктів сталого розвитку на макрорівні цікавлять вчених, що представляють різні наукові традиції. Зокрема, економісти О.Бочко, С.Лихола, В. Кузяк розкрили систему взаємозв'язку ко-маркетингу та «зеленого» маркетингу на партнерських засадах [12], В. Швець та Е. Роздобудько представили агреговану методику багатокритеріальної економіко-екологічної експертизи екологоорієнтованих інвестиційних проєктів [88], політолог Г.Зеленько висуває питання процесів інституціоналізації зелених політичних партій в Україні [24]. Поряд з цим потребує розширеного розгляду проблема специфіки публічної презентації та інтересів політичних сил сталих демократій в контексті впровадження проєктів сталого розвитку.

Проєкти (успішні кейси) сталого розвитку мають декілька етапів свого впровадження. Вони вимагають серйозної фахової експертизи та оцінки перспектив реалізації. Саме аспекти технологічного забезпечення, ресурсних засад, а також проміжних і кінцевих цілей виступають предметом політичних обговорень [243]. Сучасні українські фахівці наводять дані про специфічні

етапи енергозберігаючого інноваційного проектування. Це дає змогу зрозуміти наскільки складним є питанням.

Український дослідник О. Ратушняк слушно вказує, що «реалізація інноваційного проекту енергозбереження включає проведення постійного моніторингу і контролю зміни рівня визначених еколого-економічних ризиків проекту. Для підвищення ефективності виконання проекту енергозбереження необхідно зосередити увагу на ризиках, які мають досить високий рівень впливу. Менеджер проекту для управління еколого-економічними ризиками має вирішити питання термінів, виділення необхідних ресурсів, оцінки вартості заходів на управління найбільш істотних ризиків» [60].

Комплекс проблем, які вирішуються внаслідок впровадження проектів сталого розвитку є надзвичайно широким. Відповідно, між політичними силами та політичними інститутами в тому числі публічного управління і місцевого самоврядування відбувається комунікація щодо доцільності та масштабів їх впровадження. Комплексний характер екологічних проектів дозволяє досягати одразу декількох цілей, які узгоджуються з цілями сталого розвитку. В. Матейчик та В. Хрутьба справедливо зазначають, що «концепція сталого розвитку при впровадженні проекту може бути відображена у визначенні політики організації, формуванні правил та цілей, формуванні мети» [50, с.126].

Сталий розвиток програм економічного розвитку визначається якістю навколишнього середовища, захисту життя, що відображується у скороченні викидів парникових газів, зменшенні відходів, зниженні витрат води, збереження здоров'я і довголіття, а також у рентабельності заходів» [21].

Значна підготовча робота в рамках впровадження проєктів сталого розвитку дає можливість для публічного обговорення важливих елементів державної політики. Механізми впровадження проєктів сталого розвитку пов'язані з думкою бенефіціарів та стейкхолдерів [244]. Ними виступають конкретні державні інститути ЄС та конкурентні політичні актори. В. Матейчик та В. Хрутьба слушно стверджують, що «управління екологічними аспектами в проєктах і програмах включає процеси, пов'язані з ідентифікацією екологічних аспектів, їх кількісною оцінкою, плануванням змін, забезпеченням стабільного рівня, і процеси постійного моніторингу і контролю екологічних аспектів» [50, с.126]. Зазначене вимагає ґрунтовних політичних обговорень на кожному етапі.

Реалізація бюджетів загальноєвропейських фондів також стає предметом важливих політичних обговорень. Спрямованість європейських коштів на важливі цілі сталого розвитку вимагає підзвітності та конкретизації. За цих умов результативність є більш імовірно. Згідно з відомостями про Інноваційний фонд ЄС, «він фінансується шляхом продажу квот на викиди на аукціоні в рамках Системи торгівлі викидами ЄС (EU ETS). Тому загальний бюджет Фонду залежить від коливань цін на вуглець. Наразі очікуваний загальний бюджет на 2020-2030 роки становить 25 мільярдів євро» [154].

Україна, яка стоїть перед викликами забезпечення сталого розвитку та зменшення впливу на екологію, розробила та впровадила програму енергоефективності для покращення якості життя громадян та зменшення використання енергоресурсів. Цей прикладний кейс пропонує конкретні дії та статистичні дані, що підтверджують його успішність.

Кейси державних політичних рішень стосовно провадження програм сталого розвитку свідчать про наявність консенсусу всередині еліт відносно комплексного реформування підходів до ресурсозбереження і раціонального використання енергії.

У 2017 році Україна розпочала виконання національної програми енергоефективності у житловому секторі, спрямовану на модернізацію ізольованих будинків, впровадження енергозберігаючих технологій та зменшення споживання енергії.

Перелік конкретних дій та заходів засвідчив, що політичні структури України мають обізнаність щодо пріоритетів сталого розвитку водночас конкретні кейси свідчать що політика сталого розвитку сприймається звужено та однобічно. Це видно з переліку конкретних дій на виконання державної програмитеплоізольованих будинків, яка включає заміну вікон та дверей на енергозберігаючі аналоги. Також впроваджується утеплення зовнішніх стін за допомогою сучасних теплоізоляційних матеріалів [165].

Також наслідком реалізації ПД СР стало широке впровадження сонячних панелей. Фінансова підтримка для встановлення сонячних панел для виробництва електроенергії для власного використання [164].

Оптимізація витрат громад на ресурси та енергію також є кейсом тривалих політичних узгоджень та боротьби за раціональну альтернативу. державне та комунальне фінансування енергозбереження вступає предметом серйозних дебатів як в Україні так і за її межами. Зокрема, це стосується системи «розумних» витрат. Встановлення сучасних систем автоматизації для ефективного використання енергії в побуті. Як свідчать статистичні показники (зокрема, на прикладі м. Києва), в рамках енергоефективних реконструкцій (у довоєнний період) більше 10 000 будинків пройшли

енергомодернізацію. Це забезпечує збереження енергії до 30% від вартості опалення у реконструйованих будівлях [69].

Кейси визначення норм сталого енергоспоживання свідчать про стратегічне бачення у сучасних громадах перспектив політичних перетворень механізми прийняття таких рішень ґрунтується на оновленні порядковеного технологічного забезпечення інфраструктурних витрат яким не можуть бути застарілими або надвитратними в сучасних економічних умовах.

Кейсом результативності політики сталого розвитку в місті Києві стало й встановлення сонячних панелей. Понад 2000 сімей встановили сонячні панелі на дахах своїх будинків.

Також вагомим результатом впровадження ПД СР стало зменшення викидів вуглецю на 25% на основі впровадження ефективних систем «розумної» витрати енергії. Використання «розумних» систем призвело до економії електроенергії в середньому на 15% у домогосподарствах Німеччини [234].

Цей прикладний кейс свідчить про успішну імплементацію програми енергоефективності в житловому секторі, забезпечуючи позитивний вплив на екологію та покращення якості життя місцевого населення. В останній десятилітній період інституції політичного управління та політичного представництва широко експериментують із застосуванням механізмів формування порядку денного, спрямованих на забезпечення сталого розвитку. Кейси комунального енергозбереження доповнюється кейсами державної політики щодо зобов'язання господарчих суб'єктів дотримуватися норм сталого розвитку [319]. В цьому контексті доречно також розглянути конкретні приклади, які ілюструють успішні кейси ініціюванн просування ПД СР в багатьох країнах світу.

Зокрема, сталій розвиток в Сполучених Штатах Америки (США) визначається не лише загальнодержавними стратегіями, але й ініціативами окремих штатів. В нашому дослідженні необхідно розглянути приклад сталого розвитку в США, зосереджуючись на конкретному кейсі штату Каліфорнія та його впливі на регіональний розвиток [359].

Сучасні дані за розвинених демократичних держав демонструють далекосяжні наслідки рішень щодо сталого розвитку для конкретних регіонів. Ідеться про масштабні стратегічні програми, які отримують підтримку незалежно від ідеологічних уподобань та ситуативних інтересів. Зокрема, доречним є кейс переходу до відновлювальних джерел енергії в штаті Каліфорнія та його вплив на регіональний розвиток. Штат Каліфорнія визначається багатьма експертами як центр інновацій та заходів у сфері сталого розвитку, особливо у використанні відновлювальних джерел енергії (див.: [124]).

Так само соціальні пріоритети в кейсах сталого розвитку демонструють можливість конкретних проявів соціального прогресу і піклування. Зокрема кейси створення нових робочих місць говорять про можливість врахування раціональності витрат та забезпечення розвитку громадян. Розвиток сектору відновлювальної енергетики в Каліфорнії сприяє створенню нових робочих місць, які сприяють регіональному економічному росту та підвищенню якості життя мешканців [124].

Кейси сучасних США у цілому демонструють спроможність конкретних політичних еліт реалізувати потужні проєкологічні проєкти. Основою цього стають пріоритети енергетичної незалежності регіону. Відповідно консенсус ґрунтується на прагматичних міркуваннях а не на ідеологічних деклараціях. Перехід до відновлювальних джерел енергії

підвищує енергетичну незалежність штату, що впливає на регіональну безпеку та стабільність [359].

Запуск високотехнологічних виробництв також демонструє певний перелік кейсів сталого розвитку які здобули політичну підтримку на рівні конкретних регіонів в США (зрештою, в штаті Каліфорнія, див.: [161]). В цьому контексті демонструється синергія бізнес-середовища та широка підтримка громадськості.

Досить релевантним для демонстрації результативності ПД СР є розвиток інноваційного кластера регіонів. Інтенсивний розвиток відновлювальних технологій в Каліфорнії сприяє створенню інноваційного кластера, який впливає на регіональні дослідження та розвиток (див.: [161]).

Кейс ПД СР штату Каліфорнія вказує на те, що сталий розвиток в США визначається не лише загальнодержавними стратегіями, але й ініціативами окремих штатів (див.: [161]). Розгляд конкретного кейс-стаді дозволяє визначити специфіку впливу сталого розвитку на регіональний розвиток та підкреслити важливість врахування місцевих особливостей при формуванні загальнодержавних стратегій у сфері сталого розвитку.

Практики сталого розвитку в усьому світі стали основою для визначення конкретних показників покращення охорони природного середовища. Ці технічні показники стали результатом багаторічного узгодження та апробації інституційного та комунікаційного представництва політичних інтересантів. Станом на 2020 рік в США глобальні зобов'язання спрямовані на досягнення чистого нульового викиду та підтримуються на 100% відновлюваною енергією [258]. На сучасному етапі в американській економіці вдосконалюються заходи досягнення цілей чистого нульового

викиду по всьому ланцюгу вартості та досягнення водозбалансованості на всіх етапах операцій до 2030 року.

Просування конкретних програм і проєктів на рівні законодавства штатів США та регіонів ЄС доводить наявність проєкологічного лобі та екологічно (ціннісно) заангажованої громадськості. Це демонструється на основі конкретних цілей сталого розвитку на тривалий період. Зокрема, метою програми чистого нульового викиду на 2030 рік акцентується на вбудуванні сталості в усі аспекти діяльності, включаючи розробку продуктів, комутацію, вибір будівельних матеріалів та співпрацю з постачальниками для встановлення їхніх цілей чистого нульового викиду. Програма NetZero сприяє встановленню цілей зменшення та підтримує стратегічні заходи [165].

Бачення перспектив та перетворень на основі про екологічних реформ дає змогу прогнозувати необхідні політичні процедури для довготривалого політичного консенсусу. Усвідомлюючи складність досягнення чистого нульового викиду по всьому ланцюгу вартості, слід визнати, що обсяги викидів збільшуються і будуть зростати, оскільки вони спрямовані на задоволення глобального попиту на послуги (див.: [99], [101]).

Конкретні технологічні та корпоративні інструменти впровадження сталого розвитку стають новою реальністю, яка стає бази для подальших рішень. Відповідно порядок денний сталого розвитку має самовідтворювальний характер. Зокрема, роль мета-даних полягає в захисті людей і планети через відповідальні операції, мінімізацію викидів, енергоспоживання та використання води для живлення центрів обробки даних, що дозволяють користувачам отримувати доступ до продуктів та робочих місць (див.: [168]).

Розбудова високотехнологічної мережі сталого розвитку стала результатом спільної політики кількох адміністрацій штату Каліфорнія в США. Означене також засвідчує глибоку ангажованість цілями сталого розвитку політичного істеблішменту. В рамках сучасних підходів до реалізації цілі нульового вуглецевого сліду центри обробки цифрових даних генерують найвищий відсоток енергоспоживання, використання води та викидів. Тому підвищення їх ефективності в рамках ПД СР є критичним для забезпечення чистого нульового та чистого нульового ланцюгу вартості (див.: [168]).

Такий пункт ПД СР, як формування єдиних інтегрованих систем контролю над енергозабезпеченням та ресурсозбереженням визначає передумови для започаткування нових бізнес-проектів. При цьому підхід до сталості центрів обробки даних фокусується на ефективному використанні ресурсів та зменшенні впливу на навколишнє середовище за допомогою відновлювальної енергії, охорони води та інших заходів [180].

Саме сталість окремих технологічних та економічних новацій зумовила перспективу подальшого нарощування зусиль проєктів сталого розвитку. Отже, ідеться про створення «екосистеми перетворень сталого розвитку» (див.: [180]).

Дані, які отримують з Норвегії, демонструють, що кейси сталого розвитку формують незворотність цикл нового економічного мислення та планування (див.: [287]). За цих умов політичні сили та інститути публічного представництва не можуть знизити рівень уваги до пріоритетів сталого розвитку.

Норвегія, яка великою мірою залежить від використання природних ресурсів, активно впроваджує заходи, спрямовані на сталий розвиток.

Інституції політичного управління підтримують впровадження концепції екологічно чистих технологій, що призводить до розвитку відновлювальних джерел енергії та зменшення викидів CO₂ [287].

Основою для критеріїв сталості подальших політичних рішень стають кейси та прецеденти минулих років. Внаслідок цього плану формується замкнений цикл політичних рішень сталого розвитку. Як відзначає Дж. Доу, дослідник енергетичної політики, система підтримки для екологічно чистих технологій в Норвегії створює потужний стимул для розробки та впровадження екологічно стійких рішень [147].

Кейс поводження з водними ресурсами Норвегії наочно демонструє комплексний підхід в рамках ПД СР в системи публічного управління. Він базується на інтегрованій підтримці інститутів публічного політичного представництва. Ця країна наділена великою кількістю озер і річкових ареалів. Майже 90% питної води забирається з поверхневих вод, і близько 90% норвежців мають доступ до очищеної питної води з водопровідних станцій з високими стандартами якості. Проте, за аналітичними оцінками, до 30% забраної води надходить із системи питного водопостачання [343].

На початку XXI століття Норвегія постала перед потребою оновлення застарілої інфраструктури каналізації та постачання питної води, а також перед потребою адаптуватися до нових кліматичних викликів, зокрема таких, як збільшення опадів, повені та підвищення рівня моря. Значні виклики залишаються для досягнення циклічної економіки. Слід зазначити, що Норвегія не пішла шляхом відокремлення виробництва відходів від економічного зростання (див.: [343]). У 2019 році утворення відходів досягло 12,2 мільйона тонн, що є рекордним показником і зросло на 3% порівняно з 2018 роком. Середній норвежець виробляв 772 кг міських відходів, що є

одним із найвищих обсягів у Європі (середній показник для Європи в ОЕСР = 499 кг на душу населення). У період з 2015 по 2020 рік Норвегія скоротила харчові відходи майже на 10% (див.: [92]). Переробка в цілому залишалася досить стабільною. Норвегія має один із найвищих у світі показників споживання матеріалів, високий матеріальний слід на душу населення та низьку продуктивність матеріалів. Проте лише невелика частка перероблених продуктів повертається в економіку. Як і багато інших країн, Норвегія має докласти зусиль, аби досягти сталих кліматичних цілей до 2030 року [92].

Встановлення еталонних показників сталого розвитку дозволяє бачити конкретні орієнтири перетворення економіки та соціальної сфери. це також формує ситуацію незворотності реформ сталого розвитку на політичному рівні. За наслідками просування ПД СР на основі широкого політичного консенсусу Норвегія відокремила викиди парникових газів (ПГ) від зростання ВВП. З 1990 року рівень викидів коливався від 47,5 мільйонів (1992 рік) до 56,9 мільйонів тонн CO₂-еквівалента (CO₂-eq) (2007 рік). Очікується, що до 2030 року Норвегія щорічно викидатиме приблизно 41,2 мільйона тонн CO₂-eq, що на 20% нижче рівня 1990 року. Ці оцінки не включають заходи Плану дій щодо клімату на 2021-30 роки або наслідки участі Норвегії в Системі торгівлі викидами ЄС (ETS). За межами сільського господарства, кліматичні заходи є широкомасштабними і мають сприяти пропорційному скороченню в усіх секторах. Будучи малою та відкритою економікою, зосередженість Норвегії на національних викидах ПГ дає лише часткову картину її глобального вуглецевого сліду [287].

Дані про обсяги та масштаби ініціатив та реформа щодо сталого розвитку дозволяють уявити рівень як політичної умови цих проєктів. Вони не підлягають перегляду отже бізнес-середовище не буде повертатися до

попереднього рівня. Важливим показником стала електрифікація парку транспортних засобів Норвегії, яка, згідно з аналітичними оцінками йде за планом, але необхідними є подальші зусилля для стійких транспортних систем. Згідно із статистичними даними, Норвегія є світовим лідером у впровадженні автомобілів з нульовим викидом (ZEV) і досягла значного прогресу в досягненні своїх політичних цілей щодо електрифікації свого автопарку. Завдяки вагомим стимулам частка ринку щойно зареєстрованих автомобілів ZEV досягла 64,5% у 2021 році. Тривалий час стрімко зростаючий попит на мобільність випереджав прогрес у декарбонізації транспортного сектора. Незважаючи на великі досягнення, Норвегії необхідно подвоїти зусилля та внести більше структурних змін для створення стійких транспортних систем (наприклад, Угоди про розвиток міст)[290].

Кейси політики сталого розвитку сучасних скандинавських країн дають можливість зрозуміти, що міжкласова та внутрішньоелітна політична підтримка вектору сталого розвитку постійного зростає. Як наслідок, частка екологічних податків скоротилася через податкові пільги для електромобілів. Крім того, частка екологічних податків Норвегії в загальних податкових надходженнях і ВВП є нижчою за середній показник по Європі, в країнах ОЕСР і з часом зменшилася. Ці результати спричинили суперечливий ефект: скорочення екологічно шкідливої діяльності призвело до скорочення податкової бази. Найбільш чітко це видно через недоотримані податкові надходження щодо ZEV. У той час як податки, пов'язані з енергією та забрудненням, зросли з 2012 року, податки, пов'язані з транспортом, безперервно знижувалися з 2004 року через поширення ZEV і пов'язане з цим зниження транспортних засобів внутрішнього згоряння. Оскільки ринок електромобілів дозріває, економічно доцільно поступово зменшувати

податкові стимули. Норвегія має надати першочергову увагу підготовці місцевої системи тарифікації дороги. Це має охоплювати всі категорії легкових і легких транспортних засобів, враховуючи при цьому потреби людей у віддалених районах [290].

Обмежувальні заходи стосовно викидів вуглецю демонструють рішучість урядів Норвегії щодо реалізації політик сталого розвитку незалежно від їх політичної орієнтації. Отже, реформи та ініціативи сталого розвитку є системотворними елементами для політичного консенсусу. Норвегія також цілеспрямовано оподатковує високу частку викидів CO₂. Результати цих заходів відображені в статистиці розподілу постачання енергії за джерелами в Норвегії та країнах Організації економічної співпраці та розвитку станом на 2020 рік.

Таблиця 1. Енергетичний баланс сучасної Норвегії

Наочним кейсовим випадком є порівняння з розподілом постачання енергії за джерелами в країнах Організації економічної співпраці та розвитку

станом на 2020 рік. Складено за матеріалами Світової енергетичної статистика та балансів Міжнародної Енергетичної Асоціації (МЕА) [206] також (див.: [290]).

Норвегія входить до числа провідних країн ОЕСР за ціноутворенням на вуглець. Країна прагне забезпечити довгострокову перспективу ціноутворення на вуглець. З цією метою він забезпечує потужний ціновий сигнал для заохочення збільшення інвестицій у відновлювані джерела енергії та технології з низьким вмістом вуглецю [290].

Впровадження конкретних планів дій щодо імплементації положень сталого розвитку, ухвалених урядами та парламентами, демонструє спроможність досягнення конкретних результатів. Це говорить про внутрішню збалансованість інтересів політичних сил та інститутів врядування. План дій Норвегії щодо клімату на 2021 – 2030 рр. пропонує підвищити податок на викиди вуглецю з 590 норвезьких крон (69 доларів

США) за тону CO₂ у 2021 році до 2000 норвезьких крон (приблизно 233 долари США) до 2030 року [290].

Конкретний кейс викидів вуглецю та їх оподаткування в Норвегії стає нормативним орієнтиром для решти скандинавських країн та суміжних країн ЄС. Номінальна ставка податку на викиди вуглецю в Норвегії є однією з найвищих у світі. Європі та покриває понад 80% національних викидів. Норвегія також запровадила податок на викиди вуглецю на спалювання відходів і скасувала звільнення від використання природного газу та зрідженого нафтового газу в тепличній промисловості в 2022 році. Країна бере участь у EU ETS з 2008 року [287] (див.: [290]).

Подальше скорочення підтримки використання викопного палива та встановлення часових цілей сталого розвитку. Загальна політична підтримка використання викопного палива зменшилася протягом останнього десятиліття і становить приблизно 0,2% податкових надходжень. У 2020 році лєвова частка підтримується нафтою, решта природним газом. Більшість заходів підтримки пов'язані зі звільненням від податку на нафту, що використовується для внутрішнього судноплавства та рибальства [252].

Норвегія повинна встановити обмежені за часом цілі та систематично перевіряти фактичні або запропоновані субсидії, включно з тими, які є невинправданими з економічних, соціальних та екологічних міркувань. У Швеції, де сталі зміни в демографії ставлять перед соціальними системами нові завдання, інституції політичного управління активно залучають громадськість до формування стратегій соціально-економічного розвитку. За словами соціолога К. Екерберг, співпраця громадян та уряду в Швеції створює ефективний механізм для адаптації соціальних програм до потреб сучасного суспільства та ринку праці [162].

У випадку Швеції, державні інституції впроваджують концепції сталого розвитку через введення ефективних політик енергоефективності та відновлювальних джерел енергії. Уряд широко застосовує фіскальні заохочення для компаній, які інвестують у зелені технології, та розробляє стратегії для зменшення викидів CO₂. Дослідження в області енергетики та екології відзначають, що ці заходи сприяють розвитку сталої енергетики та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище. Зокрема, столичне місто Стокгольм визначається не тільки своєю культурною спадщиною, але й як приклад сталого розвитку через ретельне управління відходами [162].

Аналіз кейсів європейських держав підтверджує, що інституційними стейкхолдерами політики сталого розвитку є передусім проєкологічні партії та громадські рухи. Водночас слід вести мову про активну діяльність і просування політики сталого розвитку неурядових організацій адвокаційного типу [339]. Підлягає розкриттю значення груп інтересів екологічно-орієнтованого бізнесу, зокрема виробників екологічних товарів послуг тощо. Також однозначно зацікавленими вигодоотримувачами від політики сталого розвитку в умовах трансформацій є профільні міністерства і відомства [337]. Причому їх коло постійно розширюється. Не слід забувати й про експертні наукові спільноти, які просувають концепти політичного обґрунтування сталого розвитку. Кейси сучасних скандинавських держав підкреслюють значення локальних громад та представницьких інститутів місцевого самоврядування, які будуть отримувати від сталого розвитку конкретні переваги.

Схема 2. Перелік інституційних стейкхолдерів політики сталого розвитку в умовах демократичних трансформацій

Інституційні стейкхолдери політики сталого розвитку в умовах демократичних трансформацій					
Політичні партії екологічного спрямування	Неурядові організації, які реалізують проекти громадського відстоювання (адвокати) проблем та проектів сталого розвитку	Групи інтересів екологічно-орієнтованого бізнесу	Державні установи (міністерства, відомства та уряди в цілому), які здійснюють політику сталого розвитку відповідно до повноважень та предметів відання	Експертні та наукові спільноти, які просувають концепти політичного обґрунтування сталого розвитку	Локальні громади та представницькі інститути місцевого самоврядування, зацікавлені в утвердженні порядку денного сталого розвитку

Кейси просування практик сталого розвитку на мікрорівні дають змогу з'ясувати рівень політичного консенсусу стосовно цих ініціатив конкретних державах. Система роздільного збору відходів є одним з ключових аспектів сталого розвитку в містах. Мешканці Стокгольма мають доступ до спеціальних контейнерів для сортування відходів за видами, що сприяє їхньому подальшому вторинному використанню та переробці (див.: [201]).

У впровадженні порядку денного сталого розвитку в Швеції чільне місце стимулювання відновлювальних енергетичних джерел. Місто Стокгольм активно сприяє використанню відновлювальних джерел енергії, зокрема сонячних та вітрових установок. Це сприяє зменшенню використання несталі енергії та обмеженню викидів парникових газів [349].

Одним з прикладів успішного впровадження ПД СР є запровадження інноваційних технологій в управлінні відходами, таких як системи моніторингу та аналізу, допомагає максимізувати ефективність ресурсокористування та мінімізувати негативний вплив на довкілля (див.: [201]).

Кейс міста Стокгольм є ілюстративним прикладом того, як сталий розвиток в Швеції реалізується через інтеграцію високих стандартів управління відходами, використання відновлювальних джерел енергії та впровадження інноваційних технологій. Такі підходи сприяють досягненню цілей сталого розвитку та допомагають Швеції залишатися передовою країною в просуванні та реалізації ПД СР [349].

Сучасна дослідниця Л. Браун звертає увагу на те, що зазначені приклади свідчать не лише про управлінську ефективність, але й про впровадження соціальної справедливості в політичних стратегіях європейських кейсів. Застосування концепції сталого розвитку в політиці враховує соціальні потреби та інтереси громадян, що стає ключовим компонентом для досягнення повного і стійкого розвитку [122].

Враховуючи ці приклади, можна визначити основні принципи, які допомагають формувати порядок денного сталого розвитку в інститутах політичного управління та представництва. До них входять науковий підхід до прийняття рішень, ефективна регуляторна політика, фінансова підтримка

та активна участь суспільства у процесах прийняття рішень (див.: [205]). Усі ці компоненти разом створюють базу для ефективної і раціональної реалізації концепції сталого розвитку в сучасних політичних рамках.

На противагу концептам та ідеям ПД СР Скандинавії, у сучасному Китаї, де індустріалізація і стрімкий економічний розвиток породжують серйозні екологічні проблеми, інституції політичного управління впроваджують комплексні централізовані стратегії сталого розвитку. За словами китайських дослідників К. Лі, Ч. Лю та інших експертів з енергетичних технологій, в Китаї стратегія сталого розвитку в енергетичному секторі стає ключовим фактором для подолання екологічних проблем та стимулювання інновацій у галузі енергетики [240].

Слід відзначити те, що Китай зосереджується на сталому розвитку в той момент, коли його виробництво на душу населення ледь перевищує одну третину рівня так званих розвинутих економік. Відносно бідна країна зробила свідомий вибір перемістити увагу з кількісного виміру економічного зростання на його якість. На тлі масштабних кліматичних змін легко втратити з поля зору важливі ознаки прогресу у впровадженні ПД СР. Китай, найбільший у світі за викидами парникових газів, є яскравим прикладом. Завдяки зміні економічної моделі, зміні джерел палива, розробці нових транспортних систем і прийняттю екологічної урбанізації, стратегія сталого розвитку Китаю є прикладом руху до глобального лідерства, який решті світу слід дуже уважно розглядати (див.: [240]).

За 12 років перед кризою COVID-19 економічна структура Китаю різко змінилася від надмірної залежності від виробничих галузей з димовими трубами до низьковуглецевих послуг. Ще в 2006 році так званий вторинний сектор ВВП – переважно виробництво, але також включаючи будівництво та

комунальне виробництво – становив 48% ВВП Китаю, тоді як третинний сектор, або сектор послуг, становив лише 42% ВВП. До 2018 року частки були протилежними – 41% ВВП для вторинного сектора та 52% для послуг. Для великих економік структурні зміни такого масштабу за такий короткий період є практично безпрецедентними [140].

Означені зміни не була випадковими. У березні 2007 року колишній прем'єр-міністр Вень Цзябао попередив про китайську економіку, яка стає все більш «нестабільною, незбалансованою, нескоординованою та нежиттєздатною». Це викликало бурхливу дискусію щодо ризиків сталого розвитку, які мали великий вплив на останні п'ятирічні плани та реформи Китаю (див.: [354]). Керівництво прийшло до висновку, що китайська економіка більше не може дозволити собі залишатися енергоємним і забрудненим курсом, встановленим Ден Сяопіном, спрямованим на гіперзростання на початку 1980-х років [141].

Кейси сучасного Китаю свідчать, що навіть в умовах автократичного правління цінності сталого розвитку стають очевидними. Відповідно до цієї різкої структурної трансформації, Китай активно змінює споживання палива з вугілля з інтенсивним використанням вуглецю на нафту, природний газ, гідроенергію та відновлювані джерела енергії. Незважаючи на те, що в 2018 році на вугілля все ще припадало 58% загального споживання первинної енергії в Китаї – більш ніж у три рази більше, ніж у решті світу (18%) – це різко знизилося порівняно з 74% у 2006 році [141].

Кейси перетворень енергозбереження та ресурсоспоживання в КНР доводять про можливість просування порядку денного сталого розвитку навіть у несприятливий умовах централізованої бюрократії. Варто відзначити, що Китай є лідером у світі з використання неуглецевих

відновлюваних джерел енергії, таких як вітрова, сонячна та геотермальна біомаса (див.: [142]).

У 2018 році споживання відновлюваної енергії в Китаї було на 38% більше, ніж у Сполучених Штатах і втричі більше, ніж у Німеччині. Хоча відновлювані джерела енергії все ще становлять лише 4% від загального споживання первинної енергії в Китаї, вони щорічно зростали на 25% протягом останніх п'яти років (включаючи зростання на 29% у 2018 році) (див.: [140]). Якщо Китай залишиться на цьому шляху, то до 2025 року, відновлювані джерела енергії можуть досягти 20% загального споживання енергії в Китаї, що стане великим проривом на шляху до більш чистої економіки з меншим вмістом вуглецю (див.: [141]).

Результативність політичних рішень щодо сталого розвитку КНР стає очевидною на основі аналізу числових показників. Однак, слід розуміти що цих ініціативах відсутні демократичні засади обговорення та впровадження рішень.

Таблиця 2. Сталий розвиток Китаю з 2017 по 2023 рік

Рік	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Зміст інтегрованого показника «Загального індексу сталості» порівняно до розвитку	58,8	63,8	66,2	71,3	77,5	83,5	84,9

розвинених країн							
---------------------	--	--	--	--	--	--	--

Аналізуючи дані на рівні країни, ми спостерігаємо стабільне покращення показників реалізації порядку денного сталого розвитку в КНР з 2017 по 2023 рік (складено за даними Китайської системи показників сталого розвитку 2023 [139]).

Сучасні дані, оприлюднені на міжнародному рівні, щодо впровадження сталого розвитку КНР, дають змогу уявити, що навіть в умовах політичного авторитаризму природоохоронна діяльність та ресурсозбереження справляють істотний вплив на економічний розвиток. У масштабах країни кількість усіх п'яти категорій сталого розвитку швидко зросла. Одним із найбільш вражаючих нещодавніх удосконалень є те, що наприкінці 2020 року Китай успішно ліквідував крайню бідність, що є важливою віхою в «Соціальному забезпеченні та засобах до існування»[141].

У 2017 році індекс загального сталого розвитку КНР становив 58,8, і хоча він уповільнився зменшившись у 2019 році, кількість зросла на 42% до 83,5 у 2022 році [139].

Політична стратегія комуністичної влади КНР дає змогу реалізовувати рішення, які зовнішньо (публічно) співвідносяться з глобальними доктринами сталого розвитку. Зокрема, транспортна модель Китаю, яка швидко змінюється, є третім ключовим компонентом його стратегії сталого розвитку (див.: [140]). Китай має найбільшу у світі мережу високошвидкісних залізниць, систему метро, що найшвидше розвивається, і лідирує в усіх зусиллях, спрямованих на впровадження електромобілів. За оцінками Світового банку, очікується, що Китай перевищить 30 000 кілометрів (18 641 миль) встановлених високошвидкісних залізниць до

наступного року, порівняно з більш ніж 25 000 кілометрів до 2017 року, і додасть значно більше в наступні роки. Цей енергоефективний спосіб міжміського залізничного сполучення різко контрастує з системою міждержавних автомагістралей США, створеною для транспортних засобів у 1950-х і 1960-х роках (див.: [142]).

Навіть на локальному рівні в сучасному Китаї існують ознаки просування доктринальних положень сталого розвитку. Нарешті, міське середовище – очевидно, критичне для будь-якої проблеми стійкості – особливо важливе в Китаї, де темпи урбанізації імовірно будуть зростати близько трьох десятиліть, а частка міського населення, ймовірно, зросте з майже 60% зараз до 80% до 2050 року. Так, як і в інших країнах, дороги у великих містах Китаю сильно завантажені. Але Китай розвиває сім із 12 найдовших у світі мереж метро. Крім того, китайський ринок електромобілів (EV) перевершує ринок інших країн: у 2017 році було продано понад 500 000 електромобілів проти трохи менше 200 000 у США та Європі. Прогнозується, що лідерство Китаю у сфері електромобілів значно зросте протягом наступного десятиліття [139]. Проте технологічні та технократичні стратегії впровадження окремих елементів сталого розвитку директивним шляхом істотно суперечить просування порядку денного сталого розвитку в умовах сталої демократії.

Напротивагу китайському досвіду, країни сучасної Об'єднаної Європи демонструють, що просування рішень сталого розвитку має ґрунтуватися на практиках демократичних обговорень та всебічної експертної оцінки. До прикладу, в Німеччині інституції політичного управління активно підтримують розвиток еко-мобільності та зменшення викидів шкідливих речовин [340]. Широка мережа велосипедних шляхів, підтримка

громадського транспорту та ініціативи з виробництва електромобілів стають важливими елементами стратегії сталого розвитку. За висловом І.Блюхдорн, у Німеччині важливий акцент робиться на еко-мобільності як ключовому чиннику для зниження впливу транспорту на навколишнє середовище [119].

Реалізація стратегії сталого розвитку в сучасному ЄС спирається на наукову розробку перспектив розвитку окремих галузей економіки та політичних пріоритетів соціальних груп. У вирішенні екологічних проблем та покращенні сталості, Німеччина визнає важливість розвитку еко-мобільності як ключового чинника для зниження впливу транспорту (див.: [119]).

Просування інтересів сталого розвитку має комплексний характер та спирається на конкретні плани з визначеними термінами реалізації. Дії урядів, парламентів та статистичні дані свідчать про значущий прогрес у цьому напрямку. Діяльність щодо просування рішень сталого розвитку спирається на швидку та комплексну реалізацію.

Досить красномовною є інформація щодо зростання інфраструктури інноваційного енергетичного забезпечення транспорту. Ці рішення в рамках ПД ЄР закладалися ще десятиліття тому (див.: [354]). За даними Міжнародної енергетичної асоціації у період з січня 2022 року по вересень 2023 року кількість станцій в КНР зросла до 60 000 одиниць [206].

Політичний порядок денний сталого розвитку передбачає конкретні заходи щодо фінансової підтримки для перехідних технологій. Зокрема, німецький уряд виділяє понад 2 млрд євро на фінансову підтримку купівлі електромобілів та розвитку енергоефективних транспортних засобів. Відповідно, за даними щодо розвитку впровадження рішень сталого розвитку вдається досягти комплексного ефекту. Він мав прояв у збільшенні обсягу

продажів екологічно чистих автомобілів та зниження транспортних викидів (див.: [185]).

Аналіз кейсів сталого розвитку в сучасній ФРН дозволяє побачити реалізацію програм розвитку велоінфраструктури. Згідно з сучасними даними статистики, на сьогодні прокладено понад 12 тис км велосипедних шляхів у містах та передмістях [185]. Внаслідок просування рішень щодо сталого розвитку на загальнодержавному та локальному рівнях вдалося забезпечити сприяння використанню велосипедів, зменшення транспортного навантаження та покращення здоров'я населення. Ці та подібні кейси свідчать про одностайність у сприйнятті політики сталого розвитку як локальними громадами, так і зеленими політичними партіями (див.: [188]).

Важливим елементом впровадження стратегії сталого розвитку стала реалізація проектів із залучення громадського транспорту. В рамках комплексних рішень були забезпечені показники, згідно з якими понад 50% населення ФРН користується громадським транспортом щоденно [185]. Відповідно планування розвитку громадського транспорту дало змогу зменшення кількості особистих автомобілів на дорогах та викидів забруднюючих речовин.

Іншим кейсом просування рішень щодо сталого розвитку стала політика щодо впровадження зелених зон та пішохідних просторів. Понад 80% міст ФРН мають спеціально виділені зони для пішоходів та зелені парки. Ефект мав прояв у зниженні транспортного трафіку в центральних районах та збільшенні екологічно чистих просторів (див.: [185]).

Консенсус щодо розвитку інноваційної екологічно безпечної транспортної інфраструктури призвів до рішень щодо активного запровадження електромобілів в ФРН. Згідно з статистичними

даними. За той же період кількість вироблених автомобілів з двигуном внутрішнього згоряння в ФРН впала на 23%. У 2021 році експорт електромобілів значно зріс на 92% порівняно з аналогічним періодом минулого року [185].

Комплексна політика в ФРН стосовно якісного забезпечення профілю транспорту призвела до того, що електромобільність бурхливо розвивається також завдяки фінансовим стимулам уряду для придбання електромобілів і наданим податковим пільгам. За даними Федерального статистичного відомства (Destatis), у 2021 році Німеччина виробила приблизно 328 000 автомобілів з чисто електричним приводом на суму 13,7 мільярда євро. Це стало збільшенням кількості автомобілів на 85,8% порівняно з роком раніше та на 268,0% порівняно з 2019 роком [185].

Статистика красномовно свідчить, що політичний консенсус стосовно розвитку електромобільності поєднується з вигідною економічною кон'юнктурою. Для порівняння: у 2020 році в Німеччині було вироблено майже 176 400 електромобілів на суму 8,0 мільярдів євро та 89 000 електромобілів до вартості. 3,1 млрд євро в 2019 році (див.: [308]).

Ці приклади та статистичні показники демонструють, що екомобільність стала не просто стратегією для Німеччини, але ключовим елементом в її прагненні до зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище (див.: [314]). Масовість реалізації екодружніх та екоціннісних політик та стратегій дала змогу створити тенденцію просування рішення щодо сталого розвитку що стало стандартом для багатьох країн ЄС. Ініціативи та програми, які спрямовані на розвиток екологічно чистих транспортних рішень, вже показують значущі позитивні зміни у сталому розвитку країни (див.: [314]).

Кейси трансформаційних країн, що розвиваються, також демонструють різні етапи просування екоціннісних та екодоктринальних положень. Простежується тенденція руху від захисту навколишнього природного середовища до стратегій комплексного ресурсу та енергозбереження. У сучасній Бразилії інституції політичного управління активно впроваджують заходи з лісозахисту та збереження біорізноманіття. Програми з обмеження вирубування лісів та створення природних заповідників допомагають зберегти екосистеми та визначити стійкі рішення для користі природи та громадян. За словами екологів М. Донахі та Дж. Палер, Бразилія демонструє, як заходи з лісозахисту можуть стати важливим кроком у забезпеченні сталого розвитку та підтримки біорізноманіття [160].

Бразилія є однією з небагатьох країн Латинської Америки, яка демонструє поступовість впровадження політик сталого розвитку. Вироблення політичного консенсусу спирається на економічні можливості конкретних держав. Бразилія активно звертається до розвитку екомобільності як стратегічного інструменту для зниження негативного впливу транспорту на навколишнє середовище (див.: [160]). Дії та статистичні дані вказують на значущі кроки країни у впровадженні сталого та екологічно чистого транспорту [247]. Політична підтримка та обґрунтування політики стало сті втілюється в конкретних проектах які мають значення для конкретних громад та виступають пілотними для запровадження як стандарту для всієї держави. Доречним кейсом є Проєкт «Прекрасне Місто». На його основі Бразилія інвестувала понад 2 млрд дол. в програму розвитку електромобільності та зарядних станцій. Як результат, відбулося збільшення кількості електромобілів та зменшення викидів CO₂ [207].

Кейс Бразилії демонструє, що ця країна здійснює наближення до практик та орієнтирів сталого розвитку європейських країн. Зокрема, у рамках програми підтримки громадського транспорту. Понад 70% населення великих міст користується громадським транспортом щоденно [247]. Результатом стало значне зменшення використання особистих авто та зменшення заторів на дорогах.

Кейси сталості демонструються також у впровадженні розвитку інфраструктури для альтернативних видів транспорту. Конкретні проєкти розвитку бразильської велоінфраструктури зустрічають підтримку щодо збільшення кількості велосипедних доріжок та пішохідних зон на 20% за останні два роки. Результатом стало сприяння активному транспорту, що сприяє здоровому способу життя та зменшенню викидів. Отже впровадження планових показників демонструє системність діяльності щодо просування рішень щодо сталого розвитку (див.: [207]).

Надзвичайно репрезентативним кейсом є й бразильська політика щодо запровадження біо-палива. За наслідками її впровадження понад 40% заправних станцій вже мають можливість здійснювати заправку біо-паливом. Відбулося значне зменшення використання традиційних паливних речовин та викидів шкідливих речовин. Практики та інтереси Бразилії продемонстрували можливість запровадження специфічних та ефективних способів досягнення планових показників сталого розвитку (див.: [224]).

В конкретних громадах Бразилії реалізується політична підтримка нових технологій у громадському транспорті на основі політики переговорів [224]. Відбувся запуск пілотних проєктів електробусів у декількох містах. Як результат має місце зниження викидів газових речовин

та стимулювання використання екологічно чистого транспорту в міському середовищі [247].

Статистичні дані щодо рівня впровадження сталих зразків транспорту переконливо свідчить про наявність вектору реалізації сталих рішень. Зокрема, згідно із статистичними даними, серед найбільш часто використовуваних засобів пересування в Бразилії станом на березень 2020 року на перше місце вийшов автобус (див.: [160]). Велосипед став другим за популярністю, його обрали 19 відсотків респондентів. Водночас автомобілі посіли лише третє місце, про що згадали менше 15 відсотків респондентів [207].

Ці приклади та статистичні показники свідчать про те, що Бразилія зосереджена на впровадженні та розвитку еко-мобільності як основного фактора для зниження впливу транспорту на довкілля. Зміни в інфраструктурі та підтримка нових технологій вже показують позитивні результати в сталому розвитку країни (див.: [224]).

Географічна та кліматична специфіка конкретних країн також зумовлює специфіку кейсів просування політики та рішень сталого розвитку. У Канаді інституції політичного управління активно залучають громадськість до захисту водних ресурсів та забезпечення їх сталості. Введення суворих стандартів щодо водопостачання та програми з відновлення водних екосистем допомагають зберегти водні ресурси для майбутніх поколінь (див.: [225]). За даними аналітичних зведень, Канада встановлює високі стандарти водозахисту та демонструє, як активна участь громадськості може призвести до успішної охорони водних ресурсів [132].

Одним із ключових аспектів сталого розвитку в Канаді є перехід до відновлюваних джерел енергії. В провінції Альберта в останні роки

спостерігається активний розвиток відновлювальних енергетичних проєктів, зокрема сонячних та вітрових електростанцій [132].

Як демонструють кейси просування політичних рішень сучасній Канаді важливим етапом є енергетична трансформація. Впровадження відновлювальних джерел енергії дозволяє провінції Альберта зменшити свою залежність від вугільної енергетики, сприяючи зменшенню викидів парникових газів та покращенню якості навколишнього середовища [164].

Політична доцільність просування рішень сталого розвитку спирається на вагомі економічні переваги. Розвиток відновлювальних енергетичних проєктів створює нові робочі місця та сприяє розвитку місцевої економіки. Крім того, це може зменшити вартість енергії для споживачів [132].

Важливим політико-інституційним елементом ефективного впровадження рішень сталого розвитку є участь громади та стейкхолдерів. Забезпечення участі місцевих громад та зацікавлених стейкхолдерів є важливим елементом успішної реалізації відновлювальних енергетичних проєктів. Це включає в себе консультації з мешканцями, залучення місцевих підприємств та створення партнерств із спільнотою [132].

Аналіз кейсів впровадження відновлювальних джерел енергії в провінції Альберта свідчить про позитивний внесок у сталий розвиток Канади (див.: [132]). Цей підхід сприяє забезпеченню енергетичної безпеки, зменшенню впливу на довкілля та створенню економічних переваг для місцевих громад. Продовження таких ініціатив та розширення їх національно мають потенціал зробити Канаду прикладом у сфері сталого розвитку [132].

На азійському континенті формується вираз на специфіка просування рішень щодо сталого розвитку. Зокрема, Японія, стикнувшись із природними катастрофами, активно розвиває підходи до відновлення природних ресурсів

та сталого розвитку. Інституції політичного управління активно сприяють використанню новітніх технологій у відновленні та відновленні екологічної рівноваги. Як відзначається у звітах щодо сталого розвитку, Японія впроваджує інноваційні технології для відновлення природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку, виходячи з власного досвіду природних катастроф [211].

Статистичні дані відображають відсоток залучення місцевих громад, які працюють над досягненням показників сталого розвитку в Японії. Лінійна тенденція демонструє відсоток місцевих органів влади, які працюють над досягненням ЦСР (цілей сталого розвитку). У II фазі «Комплексної стратегії відродження міст, людей і кар'єри», уряд встановив ціль 60% органів місцевого самоврядування працюють над досягненням ЦСР до кінця 2024 фінансового року. У 2017 році відсоток становив 1%; станом на 2020 рік, становила 39,7%. Крім того, Комплексна стратегія включає КРІ відбору загалом 210 міст як ЦСР Міста майбутнього до кінця 2024 фінансового року [211].

Ці приклади підкреслюють, що впровадження механізмів формування порядку денного для сталого розвитку в інститутах політичного управління може бути успішним та призводити до комплексних позитивних змін в екологічній, економічній та соціальній сферах. Активна взаємодія різних секторів суспільства та врахування голосу громадян визначають ефективність та довгостроковість таких стратегій. Розробка конкретних стратегій впровадження проєктів сталого розвитку є важливим елементом політичних відносин всередині ЄС та інших демократичних держав.

Стратегічний характер проєктів вимагає підпорядкування економічних та соціальних інтересів та високого фахового рівня. Водночас далекосяжне

планування узгоджується з програмними цілями окремих політичних партій та рухів, а також політичного істеблішменту в цілому. Як слушно зазначає Ю. Бережна, «практично всі країни ЄС розробили нові «зелені» заходи у сфері енергетики, розвитку громадського транспорту та інфраструктури, будівництва екоміст, а також розробки систем утилізації автомобілів. Екологічний сектор економіки ЄС складає близько 300 млрд євро на рік (2,5% ВВП). 25% всіх інвестицій ЄС направлені на розвиток «зелених» технологій. Стратегія ЄС до 2020 року передбачає інтеграцію елементів «зеленої» економіки в стратегії по економіці і зайнятості» [2].

Масштабні цілі сталого розвитку закладаються до загальноєвропейських політик. Вони вирішують низку завдань вирівнювання соціального розвитку та навіть гуманітарного людського виміру. Ці завдання покладаються на конкретні інститути європейського врядування. Ю. Бережна вказує, що «генеральний директорат Європейської комісії з питань довкілля підтримує країни Східного партнерства в таких сферах як: технічний розвиток, впровадження еко-інновацій; обмін найкращими практиками; інтеграція «зеленої» складової в системи державних закупівель товарів та послуг; підвищення обізнаності громадян» [2]. Це до певної міри розкриває рівень впровадження проектів сталого розвитку.

Пріоритети сталого розвитку, які покладені в основу системотворчих європейських політик забезпечують можливості підтримки визначених стандартів та створюють умови для подальших інновацій. За умови узгодженого та скоординованого розвитку, зокрема в галузі економіки, є можливим формування подальшого етапу реформ екологічного середовища. Як обґрунтовано наголошує Ю. Бережна, «в процесі євроінтеграції країн Східного партнерства, питання впровадження зеленої економіки є лише

частиною загального курсу, проте воно може відіграти вагому роль у підвищенні стандартів виробництва і споживання та в подальшому - позиціонувати країну як більш конкурентоздатну у міжнародному вимірі» [2].

З огляду на переорієнтацію економічних відносин на «зелені» технології політична підтримка «зелених» реформ отримує новий імпульс. Проєкти сталого розвитку вже не мають альтернативи у вигляді певних екологічних ініціатив. Вони перебувають в обговоренні стосовно обсягів та ресурсного забезпечення, а також конкретних суб'єктів здійснення зазначених заходів. О. Бочко, С. Лихолат та В. Кузяк аргументовано вважають, що «загалом, зелений маркетинг в суспільстві пов'язаний із відповідальними споживачами, які дбають не тільки про себе, а й про навколишнє середовище та майбутні покоління. Споживачі «зелених» товарів усвідомили необхідність споживання, сумісного з особистими потребами і вимогами захисту навколишнього середовища. Загалом, «зелені» споживачі спонукають виробників і торговців переходити на харчові продукти і побутові товари, менш шкідливі для здоров'я і більш екологічні. Сьогодні виробники вже усвідомили переваги «зеленого» маркетингу. Проте важливим є для споживача врахування таких чинників, як достовірність інформації про товар та впевненість в тому, що продукція є насправді екологічно чистою» [11].

Низка європейських проєктів сталого розвитку розв'язує не лише природоохоронні, але й соціальні завдання. Тому вона отримує велику кількість прибічників серед основних політичних акторів. Ідеться про програми ресурсного забезпечення, харчової безпеки суспільства тощо. Вони мають значення для всіх без винятку членів євроспільноти та отримують

широке визнання. За сучасними даними, «Програма зеленого розвитку та демонстрації (GUDP)» надає підтримку проектам у харчовій промисловості, які спрямовані на створення нових і вдосконалених технологій і застосування технологій у продуктах, процесах та/або послугах» (Green Development and Demonstration Programme) [192].

Важливе завдання підтримки ділової активності та приватної ініціативи на сучасному етапі також знаходить відгук у вигляді реалізації проектів сталого розвитку. Їх обговорення ведеться в напрямках підтримки конкретних зайнятих груп населення та надання їм імпульсу для розвитку. Європейська програма «Horizon Europe: Climate, Energy and Mobility» пропонує можливості для всіх малих і середніх підприємств і великих компаній, незалежно від галузі та технологічного рівня, які стикаються з технологічним викликом або мають ідею проекту для вирішення технологічного/соціального виклику. З Horizon Europe: Climate, Energy and Mobility компанія може отримати співфінансування від ЄС для проектних досліджень і розробок» [203].

Порівняльний контекст впровадження проектів сталого розвитку в розвинених демократіях та просування екологічних цінностей в сучасній Україні дає змогу зрозуміти різні рівні та виміри поширення екологічної проблематики в суспільстві та її потенційної підтримки. Досвід участі зелених політичних сил в політичному процесі України дає змогу зрозуміти, що вони поки що перебувають на початковій фазі ініціювання широкої громадської підтримки для екологічних цінностей. Навіть у відносно мирний час (у період місцевих виборів 2020 року), Партії зелених України доводилося докладати значних зусиль до просування свого іміджу та програми. А. Бугайчук пропонує результати аналізу передвиборчої агітації

осередків ПЗУ в Новомосковській, Дніпровській, Херсонській, Вільнянській та Канівській громадах. У ньому показано, що партійні осередки «використовували як досить типові для всіх політичних сил форми агітації, так і специфічні, зумовлені особливостями ідеології та практик зеленого руху. До класичних варто віднести зйомки відеороликів, флешмоби у соціальних мережах, поширення друкованої продукції, вуличні акції, зустрічі у дворах житлових будинків, організації святкувань з різних приводів, облаштування дитячих майданчиків, вручення матеріальних цінностей під виглядом благодійності, реклама в масмедіа, реклама на зовнішніх носіях» [13].

Акцентування уваги суспільства на екологічних проблемах в Україні виступає одним з початкових кроків для формування самодостатньої екологічної свідомості громадян. Наступним кроком є інституалізація проєкологічної громадськості, яка зможе стати вагомим елементом просування екологічних цінностей. А. Бугайчук справедливо відзначає, що типовим для ПЗУ як зеленої партії є «акцент на конкретних екологічних проблемах і об'єктах (звалище, завод, кар'єр), які викликають незадоволення місцевого населення, для мобілізації електорату навколо них. Таку технологію використовували не тільки вони, проте саме для ПЗУ наочні приклади екологічних проблем, очевидні для пересічного виборця, були системоутворюючими для їхніх кампаній» [13].

Логічним кроком для українських зелених стало поширення відомостей про екологічно дружню політику на рівні місцевих громад. Цей рівень є вихідним для концепції сталого розвитку. Відповідно робота в місцевих громадах є точкою відліку для потужних проєктів сталого розвитку в Україні. «Водночас специфічною рисою ПЗУ був суттєвий акцент на екологічно

проблемних об'єктах у громадах, наприклад підприємствах-забруднювачах, сміттєзвалищах, забруднюючих викидах у повітря чи скидах у річки. Вони або висвітлювали свої досягнення в плані ліквідації таких джерел забруднення, або обіцяли захистити від нього мешканців у разі обрання. У цьому контексті типовими були публічні акції, наприклад мітинги проти певної діяльності підприємства-забруднювача або публічні вимоги до влади вирішити проблему», підсумовує А. Бугайчук [13].

Формування публічного простору, в якому здійснюється акцентування уваги щодо тематики сталого розвитку є ознакою країн сталої демократії. В умовах сучасної України спостерігається лише початкові форми просування екологічних цінностей та цілей сталого розвитку до макросуспільного порядку денного [389]. Водночас перспективи євроінтеграції України відкривають шляхи до співпраці із загальної європейськими фондами та проєктними ресурсами, що має змінити вітчизняний політичний порядок денний у часи післявоєнної відбудови.

Таким чином, проєкти сталого розвитку в сучасному ЄС здійснюються як на національному, так і на міжнародному рівні. Інститути врядування Євросоюзу на постійній основі просувають здійснення проєктів енергозабезпечення, зменшення ресурсної витратності, інноваційної корекції виробництва та послуг. Політичний консенсус щодо довгострокової перспективи проєктів сталого розвитку спонукає до дедалі більш масштабного планування та визначення стратегічних цілей.

Специфіка відносин політичних сил та проєктів сталого розвитку визначається національними умовами. Політичні партії зеленого та лівого спрямування визначають проєкти сталого розвитку як постійно діючі пріоритети та наголошують на довгострокових цілях сталого розвитку.

Народні та консервативні політичні сили натомість наголошують на необхідності дотримання стандартів екологічної безпеки та параметрах сталого розвитку між всіма членами ЄС. Крім того, йдеться про спроби звузити екологічний порядок денний до конкретних «кейсів»: зокрема, зняти з розгляду найбільш масштабні та амбітні ініціативи. Міркування такого підходу – збереження коштів в період кризи. Політична підтримка проєкологічних політичних сил та проєкологічної («інвайроменталістської») політики в сучасному ЄС має тенденцію до зміни. Вона залежить від актуальності соціальних проблем та стандартів в тій чи іншій країні. Також ідеться про зниження актуальності екологічної проблематики внаслідок пандемії COVID-19, зниження темпів зростання світової економіки. Спроби одномоментно посилити екологічну адженду на глобальному рівні (як це було у випадку відомих резонансних заяв еко-активістки Грети Тунберг у 2019 році) мають лише тимчасовий результат. У зв'язку з цим майбутнє за постійною медійною роботою, спрямованою на досягнення реальних результатів.

Підсумовуючи розгляд прикладних кейсів, спрямованих на формування порядку денного сталого розвитку в інститутах політичного управління та політичного представництва провідних країн світу, можна визначити ключові аспекти, які визначають успішність стратегій управління та політичного лідерства у впровадженні сталісних практик [218]. Важливим фактором є ефективне взаємодія між урядовими структурами, громадянами та неурядовими організаціями.

Інституції політичного управління, приймаючи інноваційні стратегії, не лише вирішують екологічні завдання, а й створюють передумови для сталого економічного зростання. Прикладом є впровадження програм

енергоефективності та розвитку альтернативних джерел енергії, що дозволяє зменшити залежність від традиційних джерел та забезпечує стійкість енергетичного сектору [218].

Політичне представництво в цьому контексті відіграє роль катализатора для громадянської участі та впровадження громадянських ініціатив у порядок денний [388]. Залучення громадян до прийняття рішень та розробки стратегій сталого розвитку відображає важливість їхнього внеску у формування політичних агенд.

Узагальнюючи, можна констатувати, що інституції політичного управління та політичного представництва, активно впроваджуючи прикладні кейси сталого розвитку, стають важливими агентами трансформації сучасного суспільства [384]. Зміни в політичних структурах, спрямовані на забезпечення екологічної стійкості та соціальної відповідальності, підтримують гармонійний розвиток, ураховуючи потреби сучасного покоління та зберігаючи можливості для майбутніх. Відповідно зміна суспільного середовища сталого розвитку забезпечує підтримку тих інститутів політичної системи, які виступають за реалізацію екологічних цінностей [306].

Прикладні кейси просуванням проєктів, програм та стратегій сталого розвитку в умовах сучасної демократії дають змогу побачити картину самовідтворюваної системи генерування, артикулювання та втілення проєкологічних ініціатив. Огляд глобального рівня кейсів показує, що проєкологічна політична спільнота просуває сталий розвиток до порядку денного обговорень міжнародних організацій та форумів найпотужніших економік світу. Також глобальна адженда демонструє важливість та значення проєктів сталого розвитку для всього світу [307].

Найфундаментальніші дискусії зосереджені навколо самої природи руху. Дехто бачить у цьому в першу чергу зусилля активістів, спрямованих на пряму дію та громадянську непокору, прикладом яких є екодиверсантаська група «EarthFirst!». Інші віддають перевагу більш традиційній виборчій стратегії. Це відбулося в Німеччині між «realos», або помірними, і «fundis», або радикалами. Прикладом останніх є засновниця партії зелених Західної Німеччини Петра Келлі, яка вважала її «антипартійною партією», але чие бачення значною мірою втратило перевагу поміркованих, особливо після вступу Фішера в уряд у 1998 році [128].

Локальні кейси сталого розвитку демонструють, що можливість реалізації проєкологічних або екоціннісних ініціатив є результатом взаємодії локальних громадських акторів публічної влади, самоврядних громад, а також локальних (сусідських) мікроспільнот [313]. Ці кейси демонструють, що попри суттєві перешкоди існує можливість знайти альтернативи вирішення місцевих проблем [309]. В рамках парадигми сталого розвитку локальний кейси дають змогу побачити наповнення ціннісних екологічних аспектів реальним змістом, що особливо актуально для сучасної України.

Вірджинія Бассілі та її співавтори акцентують увагу на тому, що залежно передусім від огляду ресурсів та спостережень можуть бути встановлені деякі обмеження на реалізацію ініціатив сталого розвитку. Вони включають не лише реєстрацію діапазону дій, які відбувалися під час візитів, але й обмеження спостережень за елементами архітектурного фасаду та їх погіршенням лише тими, що видно лише з рівня вулиці, і лише реєстрацію характеристик навколишнього середовища, які може побачити або відчутти користувач загального простору. Дослідники усвідомлюють, що деяких із цих обмежень можна було б уникнути, якби використовували більш передові

технології зондування [300]. Однак, враховуючи те, що дослідження того, як фасади будівель, матеріальний вимір спадщини, сприяють нематеріальним компонентам спадщини, включаючи сталий розвиток, інтерес полягав у тому, щоб зафіксувати досвід користувача та сприйняття фасадів [111].

Великого значення для демонстрації просування порядку денного сталого розвитку в політичних відносинах сталих демократій відіграє галузевий принцип. В рамках конкретних сфер економіки та суспільного виробництва актуалізуються змістовні аспекти ресурсозбереження та енергоощадливості. Почасти галузеві кейси є результатом узгодження інтересів багатьох впливових груп від власників бізнесу до локальних громад. Згідно з дослідником І. Балло, досвід зеленого реформування гідроенергетики Норвегії (SmartGrid) також передбачає посилення взаємозалежності між іншими країнами, але це не викликає занепокоєння в контексті Норвегії через велику гідроенергетику. Однак це може стати перешкодою для реалізації бачення SmartGrid в інших національних контекстах. Також очевидно, що майбутня масштабна система SmartGrid є технологічним баченням: наголошується на уникненні «примітивних» технологічних рішень, і технологія розглядається як забезпечення мережі інтелектом, тоді як люди іноді розглядаються як джерело небажаних помилок. Технологія енергоефективності також вважається інструментом для боротьби з невизначеністю, яка потенційно може спричинити помилки, наприклад невизначеністю, спричиненою природою чи погодою. Ідея про те, що технології можуть забезпечити контроль над природою, відображає тенденції технологічного оптимізму [107].

Одним з засобів демонстрації розвитку на політичному рівні є принцип регіонального групування подібних країн. Зокрема, країни Скандинавії дають

певний алгоритм політико-інституційного просування ініціатив щодо сталого розвитку. Натомість сучасні країни Африки стають прикладом ігнорування навіть декларативних принципів сталого розвитку. І. Балло аргументовано вважає, що майбутня система SmartGrid у Норвегії дозволить відкласти або скоротити дорогі інвестиції в мережеву інфраструктуру. Часті вимірювання споживання електроенергії в домогосподарствах інтелектуальними лічильниками дозволяють істотно знизити ринкову ціну на електроенергію, а отже, нові ринкові механізми та стимули для споживачів. Інформанти називають це «встановленням режиму попит-реакція», і це розглядається як значна зміна поточного розрахункового положення цін. Завдяки ціноутворенню, заснованому на коливаннях ринку, електроенергія дорожчатиме в періоди високого попиту. Завдяки режиму реагування на попит споживачі матимуть доступ до інформації про ціни і, отже, зможуть змінювати свої моделі споживання відповідно до коливань цін на енергію. Це іноді називають «зміщенням піку» через «застосування гнучкості споживача». Багато хто описує це як можливе вирішення проблеми очікуваного майбутнього збільшення кількості електромобілів, оскільки цінові сигнали можуть спонукати споживачів заряджати електромобілі, наприклад, вночі, і, можливо, перешкоджати частому використанню швидких зарядних пристроїв. Участь у ринку та можливість адаптуватися до цінових сигналів розглядається як перевага для споживачів. Низка інформаторів зазначають, що споживачі наразі не приділяють належної уваги цінам на електроенергію при щоденному споживанні електроенергії, а також при виборі постачальника електроенергії [107].

Наведені кейси демонструють апробацію підходів до просування рішень сталого розвитку в рамках системи консолідованої демократії. Вона

характеризується інклюзивністю, широким (відкритим) представництвом та прогресивним науковим підходом. Однак в інтересах впровадження політики сталого розвитку в Україні, доречно звернутися до питання ефективності (результативності) просування конкретних ініціатив сталого розвитку.

2. 3 Оцінка ефективності просування порядку денного сталого розвитку в умовах консолідованої демократії

Здатність сучасних демократій впроваджувати рішення та ініціативи щодо сталого розвитку вимірюється статистичними даними. Водночас важливим є встановлення потенціалу конкретних політичних інститутів в рамках впровадження політики сталого розвитку. У сучасному світі, де екологічні, економічні та соціальні виклики стають все більш суттєвими, питання ефективного порядку денного для сталого розвитку в умовах консолідованої демократії стає ключовим аспектом суспільно-політичної діяльності. Ця частина дослідження спрямована на оцінку ефективності такого порядку денного, аналізуючи погляди вчених та представляючи приклади з реального світу.

Згідно з дослідженням політологів Д.Транфілд, Д.Деніер, П.Смарт, консолідована демократія вимагає динамічного та добре налагодженого порядку денного для забезпечення сталого розвитку, оскільки різні групи суспільства мають значення та вагу в прийнятті рішень [361]. Ефективність реалізації порядку денного в консолідованій демократії пов'язана із забезпеченням широкого представництва громадян та урахуванням різноманітних інтересів.

Доречно розглянути інституційні аспекти ефективності просування ПД СР (порядку денного сталого розвитку), розглядаючи позиції акторів у міждисциплінарній перспективі та приклади з політичної практики. Першочерговою передумовою успішного впровадження практик сталого розвитку є широке представництво та участь громадян. Важливим параметром оцінювання є відповідність практичних результатів основним концептуальним положенням. Зокрема, концепція консолідованої демократії підкреслює важливість участі громадян у прийнятті рішень. За словами науковця А. Мюллера, ефективність порядку денного в консолідованій демократії безпосередньо залежить від того, наскільки активно громадяни приймають участь у формуванні цього порядку та його виконанні. Проєкт сталого розвитку, який включає в себе обговорення та затвердження рішень громадою, може вважатися ефективним в контексті консолідованої демократії [282].

Важливим параметром ефективності впровадження проєктів сталого розвитку є забезпечення балансу екологічних та економічних інтересів. Цей критерій дає можливість комплексного сприйняття великої кількості емпіричних даних. Дослідження економіста К. Р. Наяр вказує на те, що для ефективного сталого розвитку в консолідованій демократії необхідно знаходити баланс між екологічними та економічними інтересами [283]. Прикладом може слугувати країна, де вирішення екологічних питань впливає на економіку, і навпаки. Такий баланс може бути досягнутий через впровадження податкових стимулів для екологічно чистих технологій та підтримки бізнесу, який дотримується стандартів сталого розвитку.

Міжнародна співпраця та обмін досвідом в інституційному вимірі також висвітлюють вагомі особливості ефективності відстоювання ПД СР

навіть на міжнародному рівні. Дослідниця з міжнародних відносин, І. Коваленко-Чукіна, слушно відзначає, що умови консолідованої демократії також передбачають активну міжнародну співпрацю [37, с.23].

Прикладами підвищенн ефективності реалізації ПД СР можуть слугувати обмін технологічними інноваціями для сталого розвитку між країнами чи участь у міжнародних екологічних програмах. До прикладу, в контексті сприяння інноваціям та еко-підприємництву у Швеції, консолідована демократія підтримує стартапи та підприємства, які спрямовані на впровадження інноваційних технологій для сталого розвитку. Згідно з Є. Верм, у сучасних країнах ЄС існує ефективна підтримка для еко-підприємств, що дозволяє їм розвиватися та впроваджувати зелені технології [377].

Одним з важливих параметрів оцінювання ПД СР є відображення тенденції сталості в контексті розвитку освіти і науки. Експертне та аналітичне сприйняття а також підготовка кадрів вказують на глибинний політичний консенсус щодо цінностей сталого розвитку та політичну волю щодо його впровадження. В Бразилії, Індії та Південній Африці, консолідована демократія сприяє розвитку освітніх програм, спрямованих на збільшення екологічної свідомості серед громадян. Зокрема, різноманітні проєкти під загальною назвою «Зелена освіта для всіх» стає прикладом того, як залучення громадськості через освіту може вплинути на сталість розвитку [338]. Згідно з даними фахівця в галузі демократії, незгоди, розладів, А. Машина, освіта в галузі сталого розвитку формує свідомих громадян, здатних приймати інформовані рішення [249].

Іншою ознакою ефективності просування рішень сталого розвитку в інституційному середовищі є залучення нових соціальних верств та генерацій

до адженди сталого розвитку. У сучасних Нідерландах система консолідованої демократії підтримує ініціативи молоді в розробці та виконанні проектів сталого розвитку [262]. Молодіжні форуми та студентські групи стають чинниками визначення екологічно-орієнтованих стратегій. Згідно з позицією П. К. Віртанен, С.Саарінен, М.Кампінен, «сталий розвиток має великий потенціал у формуванні майбутнього, і консолідована демократія дозволяє нам висловлювати свої ідеї та вносити важливий вклад в розвиток» [371].

Ефективність взаємодії конкретних економічних суб'єктів та екоорієнтованої публічної влади демонструє можливості гнучкого провадження норм та параметрів сталого розвитку. У Новій Зеландії, консолідована демократія стимулює взаємодію між громадськістю та підприємствами у формуванні стратегій сталого розвитку. Ініціатива «Бізнес для Зеленої Планети» допомагає підприємствам виробляти продукцію, що відповідає принципам сталості. На думку дослідника П. Кольер, «взаємодія з громадськістю дозволяє бізнесу враховувати соціальні та екологічні аспекти у виробництві»[143].

Важливим параметром реалізації стратегії сталого розвитку є їх комплексний та всеохоплюючий характер саме консолідована демократія забезпечує послідовність заходів та зосередження зусиль. У вже згаданому нами сучасному штаті Каліфорнія, консолідована демократія на регіональному рівні визначає стратегії адаптації до змін клімату (див.: [124]). План дій для сталого розвитку враховує ризики та визначає заходи для захисту екосистем та громадян в умовах змін клімату. Відповідно до позиції Дж. Хайн, К. Полонкарз, В. Джек, ефективна адаптація вимагає співпраці громадян, бізнесу та уряду у вирішенні кліматичних викликів [161].

Критеріями ефективності впровадження рішень та ініціатив сталого розвитку також можна вважати досягнення національних цілей сталого розвитку. В Іспанії, консолідована демократія впроваджує стратегії сталого використання водних ресурсів. Ініціатива «Вода для Майбутнього» має на меті забезпечити сталість водних систем та зменшити негативний вплив на довкілля. За словами еколога Е. Гарсія-Фейхоо та співавторів, управління водними ресурсами повинно ґрунтуватися на принципах ефективного використання та захисту екосистем [180].

Також важливим оцінковим параметрам є значення сталого розвитку для розв'язання конкретних екологічних проблем. В Італії, консолідована демократія сприяє розвитку програм з обробки та утилізації відходів. Ініціатива «Зелений Відходівий Бізнес» стимулює підприємства до утворення ефективних систем утилізації відходів та їхнього подальшого використання у виробництві [279]. За думкою експертів з оцінювання регіонального рівня сталого розвитку, Дж. Равец, Х. Коккоссіс, Р.Шлейхер-Таппезер, П. Стіл, ефективна обробка відходів вимагає співпраці всіх рівнів суспільства, від громадян до промисловості [311].

Отже, наявність мережі параметрів оцінювання ефективності впровадження політик сталого розвитку дає змогу комплексно вивчити масштаби реалізації стратегії та конкретних заходів на рівні держав та цілих груп країн. Ці приклади ілюструють, як консолідована демократія сприяє ефективному порядку денного для сталого розвитку через активну участь громадян, баланс між різними інтересами, міжнародну співпрацю та використання інновацій та технологій [290].

Уніфікація підходів до реалізації екологічних проектів та просування екологічних цінностей зумовлена формуванням інституційної співпраці на

наднаціональному рівні в сучасному ЄС. Водночас, умови для ведення бізнесу та розвитку економіки на засадах сталого розвитку створюють важливе тло для просування екологічного порядку денного (див.: [166]). Суспільне визнання на цьому етапі є потужним стимулом для політичних інституцій. Це пояснюється тим, що європейський континент є єдиним континентальним комплексом, а його складові (окремі природно-географічні зони та пояси, природно-господарські територіальні комплекси) об'єднані системою природно-екологічних зв'язків [125]. Цілісність європейського природного середовища вирішальною мірою залежить від наявності та ступеня ефективності співробітництва між країнами, спільності скоординованої екологічної політики та відповідної єдності і спільності природних умов [313].

Посилення співпраці між Україною та країнами ЄС вимагає належної оцінки важливості екологічного порядку денного для подальшої співпраці. Це вимагає конкретних дій з боку політичних інституцій (як урядових, так і неурядових) щодо створення політичної та інституційної бази для поширення екологічних цінностей у суспільстві. Як справедливо зазначає В. Загорський, сьогодні старі державні структури руйнуються, а правова база та досвід для формування загальної системи сталого розвитку країни практично відсутні. Тому необхідно розібратися в системі формування та реалізації національної еколого-економічної політики та визначити стан природоохоронного сектору, можливі напрями забезпечення пріоритетів його розвитку [24].

Аналіз сучасних правових актів ЄС свідчить про інституційний характер реалізації екологічних змін. Консенсус щодо визнання екологічних пріоритетів нагальними та важливими для прийняття політичних рішень дозволяє передбачити зміст конкретних спільних проектів та пропозицій

щодо співпраці; як зазначено в Екологічній політиці ЄС, «25 червня 1998 року були підписані ключові документи у сфері охорони навколишнього середовища Орхуська конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Відповідно до Конвенції, державам-учасникам гарантується право на доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Крім того, держави-учасниці забезпечують, щоб їхні посадові особи та державні органи надавали допомогу і рекомендації широкій громадськості щодо доступу до інформації, заохочення участі в процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» [165].

Повне розуміння вимог щодо охорони довкілля та зростаючий інтерес до захисту екологічного порядку денного також має наслідки для бізнес-середовища. Інституційна підтримка просування екологічних цінностей базується на підтримці загального принципу боротьби із забрудненням довкілля та його відновлення. Як зазначає Ю.Шабардіна, «одним із ключових принципів, на яких базується екологічна політика ЄС, є принцип "забруднювач платить", який має превентивний вплив на випадки порушення стандартів екологічної безпеки і таким чином сприяє досягненню цілей та реалізації відповідних політик ЄС у цій сфері» [87].

Розуміння деталей взаємодії між інституціями у формуванні екологічної політики є корисним для розуміння специфіки просування екологічних цінностей. Визначення конкретних осіб, які приймають рішення, та розподіл відповідальності за реалізацію екологічних проєктів між різними рівнями влади є одним із прикладів постійної оптимізації мотивації політичних інституцій у сфері охорони довкілля. Як доводить Ю.Шабардіна,

«повчальним може бути досвід країн-членів ЄС: у процесі децентралізації уряди країн-членів ЄС передали різні повноваження, пов'язані з охороною довкілля, регіональним та місцевим органам влади» [87].

Принципи загальноєвропейської екологічної політики відкривають перед політичними інституціями широке поле для прийняття проєкологічних рішень. Зокрема, йдеться про детальний аналіз впливу економічних проєктів на довкілля та мотивації дій осіб, які приймають рішення. Це включає пряме зобов'язання оцінювати ризики та утримуватися від дій, які можуть порушити екологічну рівновагу. Згідно з документом ЄС, екологічна політика ЄС ґрунтується на принципах запобігання, контролю та усунення забруднення в джерелі, а також на принципі «забруднювач платить». Принцип обережності – це інструмент управління ризиками, який використовується, коли є підозра на наукову невизначеність щодо ризиків для здоров'я людини або довкілля, що виникають внаслідок певної дії або політики. Наприклад, якщо продукт має потенційно шкідливий вплив і невизначеність залишається після об'єктивної наукової оцінки, його можна вилучити з обігу або вилучити з ринку. Такі заходи повинні бути недискримінаційними та пропорційними і повинні переглядатися, як тільки з'являється наукова інформація [165].

Інтегровані зусилля сучасних політичних інститутів ЄС спрямовані на підтримку статус-кво природоохоронних заходів та балансу між економікою та довкіллям. Удосконалення природоохоронного законодавства є безперервним процесом, спрямованим на зменшення витрат ресурсів країн ЄС. Важливо також чітко визначити проміжні та кінцеві цілі екологічної політики. Відповідно до Принципів екологічної політики ЄС, «інтеграція екологічних питань в інші сфери політики ЄС є важливою концепцією в

європейській політиці, оскільки вона вперше з'явилася завдяки ініціативі Європейської Ради в Кардіффі в 1998 році». В останні роки інтеграція екологічної політики досягла значного прогресу у сфері енергетичної політики, що відображено, наприклад, у паралельній розробці Кліматичного та енергетичного пакету ЄС та Дорожньої карти переходу до конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки до 2050 року [165].

Схвалення екологічних цінностей європейськими демократіями має вирішальне значення для електорального успіху тих чи інших політичних сил. Незважаючи на неоднозначні результати політичної діяльності «зелених», вони є однією з «топових» успішних політичних сил в ЄС: за словами Д. Неветта, «на останніх національних виборах "зелені", яких колись висміювали як «ідеалістичних хіпі», збільшили свою частку голосів у 13 європейських країнах. У шести з цих країн (Австрія, Бельгія, Фінляндія, Ірландія, Люксембург, Швеція та Фінляндія) зелені перебувають при владі в коаліційному уряді» [284].

Зацікавленість сучасних політичних інститутів у стратегічних пріоритетах сталого розвитку визначає правильність політичної лінії та успішність реалізації конкретних проектів. Досягнення економічного та екологічного балансу забезпечується через визнання актуальності утримання від забруднення довкілля та використання екологічно шкідливих технологій. Політичні сили створюють середовище, в якому повернення до старого стилю масштабного економічного розвитку неможливе, вважає Дж. Неветт. Він додає, що у всіх цих випадках зелені тиснуть на своїх партнерів, щоб ті прийняли більш амбітні цілі зі скорочення викидів вуглецю. Зелені мери Амстердама і Будапешта прагнуть досягти вуглецевої нейтральності до 2050 і

2030 років відповідно, щоб збалансувати викиди і поглинання парникових газів у своїх містах [284].

Проекти та програми, спрямовані на виключення з технологічного ланцюжка промисловості та сфери послуг вуглецевоємної енергетики та виробництва енергії, набули значної підтримки в сучасному європейському суспільстві. Політичні лідери, партії та громадські рухи прагнуть вивести екологічні питання на перше місце в актуальному політичному дискурсі. За словами Д. Неветт, у Шотландії "зелені" реалізують програму декарбонізації опалення вартістю 33 млрд фунтів стерлінгів (45 млрд дол. США) в рамках угоди про передачу повноважень в уряді країни [284].

Амбітні цілі європейських зелених партій очевидні в їхній публічній позиції щодо результатів політичних кампаній. Вони націлені на значні результати, які могли б зміцнити позиції екологічних цінностей у багатьох сучасних європейських країнах як ніколи раніше: за словами Дж. Неветта, «незважаючи на електоральний успіх німецької Партії зелених, навіть її співлідер, пані А. Бербок, не дотягнула до попередніх рейтингів опитувань (див.: [284]). При цьому лідер зелених ФРН визнає: ми хотіли значно більшого.

Успіх Європейської партії зелених показує, що екологічні цінності є універсальними і дуже мобілізуючими. З електоральної точки зору, екологічні питання залишаються важливими, незважаючи на кризу COVID-19 та військові події в Україні [310]. Це свідчить про фундаментальні зміни в структурі громадської думки в сучасному ЄС: за словами Д. Макбрайда, з 2000-х до 2010-х років «зелені» проникли в європейський мейнстрім: у 2004 році Індуліс Емсіс з Латвії став першим прем'єр-міністром від Партії зелених; Бельгія, Франції, Італії та інших країнах, а до 2022 року

зелені прийшли до влади в Австрії, Бельгії, Фінляндії, Німеччині, Ірландії та Люксембурзі, оскільки основні партії продовжували втрачати популярність, а зміна клімату стала проблемою для виборців [263].

Присутність екологічних екстремістів у багатьох країнах ЄС є свідченням незадоволення реальним станом економічного та екологічного балансу в деяких суспільствах. Деякі політики та громадські діячі екологічного руху вважають за доцільне вдаватися до радикальних дій, щоб привернути увагу до глобальних екологічних проблем людства; як зазначає Д. Макбрайд, найбільш фундаментальні дебати точаться навколо самої природи руху, яка полягає в тому, що він не про навколишнє середовище, а про людей і навколишнє середовище. Дехто бачить у ньому насамперед активістський рух, зосереджений на прямій дії та громадянській непокорі. Прикладом може слугувати екосаботажна група «Earth First». Інші віддають перевагу більш традиційним виборчим стратегіям. У Німеччині це стосується «реалістів» (поміrkованих) та «фундистів» (радикалів). Останніх представляє Петра Келлі, засновниця західнонімецької Партії зелених. Вона вважає «зелених» «антипартією», але це бачення було значною мірою втрачено поміrkованими, особливо після того, як Й. Фішер приєднався до уряду в 1998 році [263].

Сьогодні мотивація політичних інститутів до просування екологічних цінностей є досить різноманітною. Це і пріоритети державної політики, і електоральна привабливість політичних сил, і ідеологічне підґрунтя національних представницьких рухів. Водночас усі вони сприяють актуалізації екологічної проблематики загалом та екологічних цінностей зокрема.

Таким чином, інституційна спроможність сучасних європейських екологічних політичних сил є досить високою. У країнах «Старої Європи» партії зелених є постійним партнером урядових коаліцій у парламентських демократіях. Як наслідок, екологічні цінності безпосередньо інтегровані в національну економічну політику і стали принципами, на яких будуються сучасні економічні інфраструктури. У країнах Центральної та Східної Європи і на Балканах зелені партії знаходяться на периферії політичного спектру. Вони прагнуть привернути до себе увагу за допомогою гучних публічних заходів. Загалом просування екологічних цінностей та цілей сталого розвитку в сучасних європейських країнах підпорядковане умовам економічного зростання та добробуту населення; в умовах пандемії COVID-19 політична актуальність екологічних цінностей суттєво знизилася. Екологічний рух та окремі інформаційні активісти намагаються підтримувати інтерес людей до екологічних питань.

В країнах-нових членах ЄС спостерігається тенденція до формального ухвалення екологічних стандартів ЄС за умови потужної матеріальної фінансової та консультативної підтримки. Інститути публічної влади виступають основними чинниками закріплення екологічних цінностей в законодавстві та практиках соціально-економічного розвитку. Це проявляється в утриманні від шкідливих для навколишнього природного середовища економічних проєктів, забезпечені підтримки регламентів щодо поводження з відходами та інших комунальних практик.

Для сучасної України важливим є досвід досягнення порозуміння між провідними політичними акторами стосовно реалізації цілей сталого розвитку. Ідеться як про потужних власників виробничих активів, так і про

місцеві громади. Діалог цих суб'єктів вимагає потужної інституалізації та розширеної підтримки.

У контексті консолідованої демократії, оцінка ефективності порядку денного сталого розвитку набуває важливості для розвитку сучасного суспільства. Визначаючи ключові аспекти цього процесу, можна зробити висновок, що успіх сталого розвитку визначається не лише ефективністю демократичних процесів, але й глибиною та широтою впровадження стратегій, що враховують соціальні, економічні та екологічні аспекти.

Оцінка показників ефективності порядку денного в умовах консолідованої демократії пов'язана із забезпеченням участі громадян у прийнятті рішень та визначенні стратегій розвитку. Політичні процеси, що гарантують прозорість, відкритість та участь, визначають ефективність впровадження сталих практик та концепцій.

Демократія в цьому контексті стає катализатором для реалізації інноваційних програм та стратегій, орієнтованих на досягнення сталого розвитку. Оцінка впливу прийнятих рішень на економічний ріст, соціальну справедливість та екологічну стійкість стає необхідною для визначення ефективності обраного шляху.

Загальний висновок полягає в тому, що ефективність порядку денного сталого розвитку в консолідованій демократії вимірюється не лише виконанням планів та завдань, але й в глибині залучення громадян до процесів управління та прийняття рішень. Спільна відповідальність громадян і влади визначає успішний шлях до сталого розвитку, де урахування інтересів сучасного покоління і збереження ресурсів для майбутніх поколінь вирішуються на основі демократичних цінностей та принципів. Д. Банік слушно зазначає, що демократичний дискурс щодо зміни клімату та сталого

розвитку стає все більш поляризованим. У той час як деякі виборці виступають проти руху за відлучення світової економіки від викопного палива, інші ставлять під сумнів величезні витрати, які спричинить перехід до зеленої економіки, і чи матимуть такі спроби необхідний ефект. У контексті нашого дослідження вкрай важливим є взаємозв'язок між демократією та сталим розвитком. Зокрема, порівняння результатів Китаю та Індії щодо Порядку денного до 2030 року та Цілей сталого розвитку (ЦСР) засвідчило, що політика сталого розвитку в цих країнах ще не отримала тієї уваги, на яку вона заслуговує. Із зростаючою кількістю акторів, залучених на різних рівнях суспільства, наратив сталого розвитку часто зосереджувався на безпрограшному наративі, замовчуючи сфери, де політичну згоду досягти важче (див.: [269]). Хоча автократії можуть досягти хороших результатів, демократія забезпечує найкращу платформу та гарантії для складних переговорів і обговорень, необхідних для досягнення сталого розвитку [108].

Порядок денний сучасних парламентів та інших представницьких асамблей в умовах консолідованої демократії є яскравим прикладом специфіки просування ініціатив, проєктів та програм сталого розвитку. В ньому відображається нормативно-правові чинники обговорень та утвердження рішень. Також стають наявними специфічні політичні контексти взаємодій партійних акторів та міжфракційної боротьби за про екологічні та екоціннісніпроєкти. У статті А. Лейпранд, К.Флаксланд та М. Пале описано дискурси енергетичної політики та їх сюжетні лінії в німецьких парламентських дебатах, а також простежено їх еволюцію протягом останніх десятиліть. За допомогою аналізу контенту та кодування за допомогою інструменту MAXQDA вчені проаналізували зміни в дискурсах і у використанні сюжетних ліній різними політичними партіями.

Дослідження показало, що хоча концепція переходу до без'ядерної енергетичної системи, заснованої на відновлюваних джерелах енергії, стала гегемонією протягом трьох десятиліть, сам дискурс зазнав серйозних змін. Енергетичний перехід був дерадикалізований і став частиною дискурсу екологічної модернізації, таким чином узгоджуючись з основною економічною логікою. Існують значні відмінності в сюжетних лініях, викладених парламентаріями щодо шляхів енергетичного переходу та його наслідків. Дискурсивна боротьба щодо значення та засобів проекту переходу продовжується, що свідчить про те, що структурування дискурсу ще далека від завершення [238, p.285].

Порядок денний функціонування урядів та президентських і регіональних адміністрацій також демонструє специфічне ставлення до порядку денного сталого розвитку на національному рівні. Національні уряди змушені здебільшого дотримуватися європейської рамки «проєкологічної симпатії» та екоціннісної ініціативності. Водночас в рамках відносин ліво-правої дихотомії відбувається зміна або коливання ефективності просування ініціатив сталого розвитку, скільки правоконсервативні урядові коаліції здебільшого ухиляється від реалізації таких ініціатив та стратегії. О. Е. Малай та С. Обіне показали, що індикатори, розроблені для кожної цілі сталого розвитку на національному рівні. Проте вони відстають на рівні бізнесу з кількох питань, особливо щодо цілей 9, 10 і 11. По-друге, існує загальний розрив між кількісними показниками обох рівнів. цілі. По-третє, вчені показали, що бізнес-заходи недостатньо зосереджені на питаннях і цілях, які є критичними на національному рівні, тобто стикаються з несприятливими еволюціями. Нарешті, акцент на викидах парникових газів показує, що бельгійські цілі щодо викидів парникових газів на національному

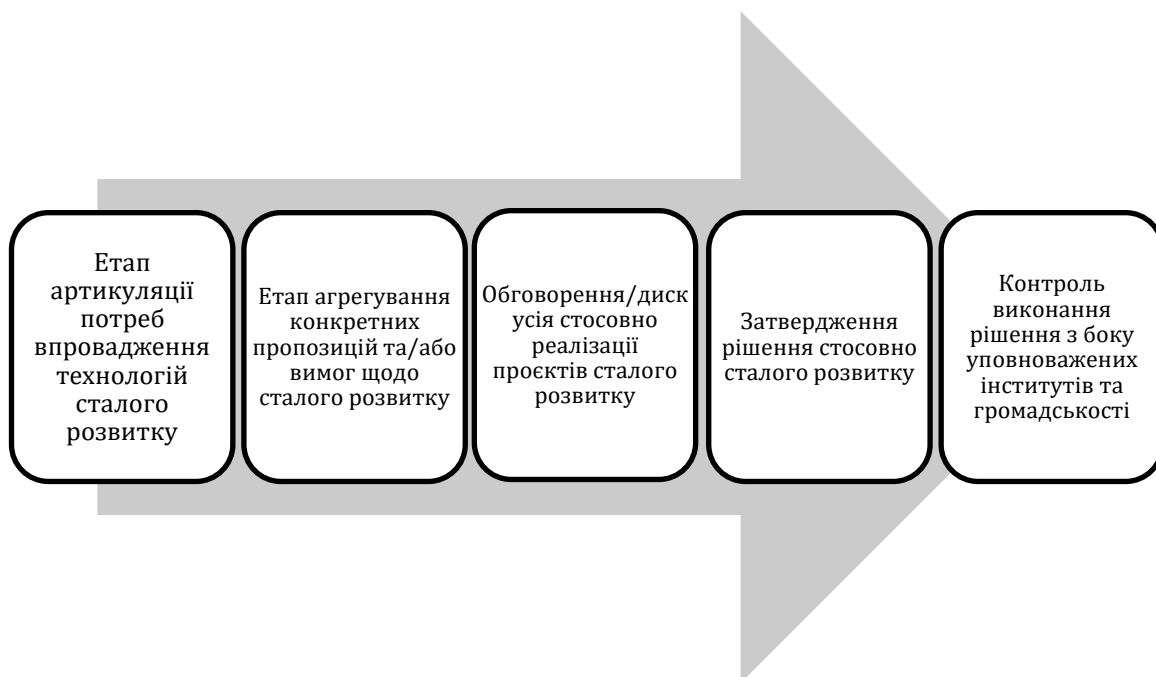
рівні несумісні з досягненням кліматичної цілі в 1,5°, тоді як деякі бізнес-цілі (обсяг 1 і 2) здаються сумісними з цією метою, незважаючи на невизначеності вимірювань. Ці результати демонструють можливості для вдосконалення показників, щоб полегшити координацію учасників, а також для громадського втручання для узгодження бізнесу з досягненням ЦСР [252, р.108].

Цікавим джерелом інформації стосовно специфіки просування сталого розвитку до порядку денного є діяльність в рамках міждержавних відносин. Сучасні міжурядові угоди дають змогу втілення конкретних ініціатив та взаємовигідних інфраструктурних і соціальних проектів про екологічного та ресурсооптимізаційного спрямування. Водночас в різних країнах світу просування природоохоронних або екоціннісних програм залежить від контексту і попередньої ретроспективи міждержавних взаємин. С.Моран-Бланко зазначає, що коли теоретичний наратив наголошує на багатовимірному і багатогранному характері безпеки та розвитку, то з'являються і фактори, що визначають майбутнє глобального суспільства. Але чітко можна визнати, що сталий розвиток був очевидним і має намір залишитися в теоріях IR, зважаючи на її термінологічну оболонку у різних політичних контекстах. Це тому, що він реагує на основні цілі світової спільноти, визначені згаданою Резолюцією 70/1, в частині «територій критичного значення для людства і планета»[278].

Наведений матеріал дозволяє виявити попередні етапи просування порядку денного сталого розвитку навіть в умовах наявності альтернативних конкурентних політичних пропозицій. Успіх багатьох проєкологічних ініціатив з ресурсо- та енергозбереження доводить можливість формулювання етапу артикуляції потреб впровадження технології сталого

розвитку. Також досить важливим є процес агрегування конкретних пропозицій щодо сталого розвитку на основі вимог громадських акторів. Також викликає увагу наявність середовища дискусії стосовно реалізації проєктів сталого розвитку. Вона є визначальною для розуміння демократичних засад просування сталого розвитку конкретній державі. Продемократичний характер утвердження ініціатив сталого розвитку набуває внаслідок механізмів затвердження рішень щодо сталого розвитку. Істотним етапом виконання порядку денного сталого розвитку є контроль над рішеннями виконавчих інституцій.

Схема 3. Етапи утвердження порядку денного сталого розвитку в контексті демократичної політичної конкуренції

Відображенням системності просування питань сталого розвитку до порядку денного є функціонування судової системи. В рамках консолідованої демократії судові рішення стосовно покарання за природошкідливі дії є важливими прецедентами для створення середовища нетерпимості до екошкідливої поведінки. Водночас судова практика різних країн може свідчити про недостатню увагу до проєкологічних та екоціннісних ініціатив (див.: [257, р.748]).

Інституційний аспект просування проблематики сталого розвитку до порядку денного суспільства вирішальним чином формує рівень консолідації суспільства навколо програмних цілей сталого розвитку. Відповідно сучасні країни ЄС та США особливим чином демонструють рівень об'єднання або консенсусу стосовно декларативних та практичних цілей сталого розвитку. Зазначений рівень консолідації є рамковим для інших країн світу, де сталий розвиток поки що не стає основою для утвердження принципів екодружнього виробництва та споживання. Згідно з С.Моран-Бланко, співпраця та багатосторонність між різними суб'єктами, залученими до ІР є найкращим методом і відправною точкою для сталого розвитку. Крім того, необхідно рухатися до більшої інституціоналізації, очікуючи, що це сприятиме кращому управлінню міжнародним суспільством, оскільки система, заснована на застосуванні державної та приватної політики та міжнародних правових норм, є найкращою гарантією економічної та екологічної стійкості. Виходячи з вищевикладеного, дисципліна міжнародних відносин має обрати конфігурацію «парадигми сталого розвитку»[278].

Ефективність порядку денного локальних громад є дуже важливою для просування цілей сталого розвитку в сучасній Україні. Маючи відповідні ресурси та рамкову політичну зацікавленість у впровадженні цілей сталого

розвитку, громади вирішальним чином спрямовують свої зусилля на підвищення рівня енергозбереження. При цьому існує тенденція до виведення за межі локальних громад шкідливих виробництв. Це також є результатом локального політичного консенсусу та локальної політичної ініціативи. У дослідженні Л. Ванга та інших співавторів досліджується вплив політичного просування урядовців на інновації місцевих компаній у Китаї. Вчені виявили, що місцеві фірми, як правило, уникають ризикованих довгострокових інвестицій в інновації, коли місцеві урядовці консервативні та орієнтовані на короткострокову перспективу під час турнірів по просуванню. Причинно-наслідковий зв'язок встановлено за допомогою індексу якості повітря китайських міст (AQI) для побудови інструментальної змінної стимулів просування місцевих політиків. Крім того, експерти показали, що такий негативний ефект є дуже значним для державних підприємств, фірм із політичними зв'язками та фірм, розташованих у регіонах із низьким рівнем ринку. Надані результати стійкі до різноманітних специфікацій моделей і аналізів вибірок [375].

Важливим маркером ефективності просування питань сталого розвитку до порядку денного політичних рішень є вплив громадянського суспільства. В країнах сталої демократії неурядові організації безпосередньо здійснюють просування сталої проблематики до політичного порядку денного через акції та кампанії громадянського відстоювання (непокори). Цьому сприяє система забезпечення публічності державних та самоврядних інститутів влади. Зокрема, прикметним є кейс селища Лютцерат у ФРН. Воно розташоване на краю відкритої шахти Garzweiler II з бурого вугілля, і розширення за рахунок території поселення дасть RWE доступ до 280 мільйонів тонн вугілля, окрім існуючих запасів. За останні два роки село стало спалахом потужного

кліматичного руху. Кліматичні активісти оселилися в будинках, покинутих місцевими жителями, щоб мирно протистояти запропонованому розширенню шахти. Дві теплоелектростанції потужністю 600 мегават, для яких RWE планує використовувати буре вугілля з-під села, мали закрити до кінця 2022 року. Але їх відроджують, щоб забезпечити достатню кількість електроенергії в західній Німеччині взимку. Однак потреба у збільшенні видобутку вугілля шляхом розширення для забезпечення енергетичної безпеки сама по собі стала предметом суперечок між німецьким урядом та кліматичними активістами [221].

Враховуючи інституційний порядок денний та можливості сталої демократії виявляється можливість з'ясувати стратегічні засоби реалізації глобальних цілей сталого розвитку. Ними є концентрація зусиль урядів оптимізація законодавчих умов та підвищення ініціативності громадських груп. Відповідно утворюється своєрідний алгоритм, за яким навіть цілі сталого розвитку невеликої громади стають надбанням на національному і міжнародному рівні. У такий спосіб цілі сталого розвитку стають тотожними цілям розвитку цілих країн та регіонів.

Висновки до розділу 2

Як свідчать матеріали дослідження, сталий розвиток набуває самодостатнього характеру в дискурсі сучасної сталої демократії. Структурування політичних обговорень актуальних питань сталого розвитку здійснюється за галузевими структурними елементами, які представляють основних спікерів комунікаційного простору. Ними є наукова спільнота, політичні та громадські актори, а також представники стейкхолдерів: бізнес-середовища та територіальних громад.

Загальними передумовами актуалізації проблематики сталого розвитку є зв'язок з конкретними проблемами та потребами політичної спільноти. Конкретними механізмами актуалізації питань сталого розвитку є розкриття проблем довкілля, соціальних наслідків деструктивної промислової політики, загроз біорізноманіттю тощо. На етапі агрегування пунктів порядку денного пов'язаних зі сталим розвитком відбувається констеляція акторів порядку денного сталого розвитку, які намагаються суб'єктивно та відповідно до ресурсів представити конкретні ідеї, проекти та стратегії як невідкладні та обов'язкові до реалізації.

Важливим елементом актуалізації політичної дискусії є конкуренція питань порядку денного, властива для консолідованих демократій. В цих умовах просування питань сталого розвитку до суспільно-політичної дискусії відбувається на основі добору обґрунтування та аргументування позицій. Це вимагає від політичних акторів, які представляють доктрину сталого розвитку та беруть участь у формуванні інституційного середовища зеленої політики конкретних навичок політичного відстоювання політичного залучення та політичного публічного артикулювання.

Аналіз прикладних кейсів реалізації політики сталого розвитку в умовах сучасної консолідованої демократії довів, що параметри та показники сталого розвитку визначають процес узгодження та затвердження рішень стосовно зменшення викидів вуглецю, модернізації енергоспоживання реструктуризації промислової структури тощо. За всіма цими процесами стоять політичні обговорення, багатосторонні узгодження інтересів, пошук компромісів та загального консенсусу.

Кейсовий метод продемонстрував, що більшість рішень стосовно порядку денного сталого розвитку ухвалюється на макрорівні. Як свідчать

приклади Скандинавії та Німеччини, планові показники ресурсозбереження та зменшення антропогенного навантаження визначаються на парламентському рівні та просуваються до порядку денного, як правило, ліво-зеленою урядовою коаліцією.

Впровадження технологій та доктрин сталого розвитку на локальному рівні забезпечується на основі ініціатив місцевих громад, які працюють у вже створеному на макрорівні середовищі консолідованої демократії. Політичне управління та політичне представництво в рамках реалізації порядку денного сталого розвитку стають взаємопов'язаними ланками. Суперечки стосовно технічних питань усуваються на основі автономії акторів просування питань сталого розвитку. Кейс сучасного Китаю доводить, що реалізація порядку денного сталого розвитку набуває глобального характеру та експлуатується навіть сучасними автократіями. Відповідно приклади кейси демократичних країн стають нормативними для інших країн і регіонів світу.

Питання ефективності просування питань сталого розвитку до порядку денного вимірюється співвідношенням ресурсів та витрат в рамках політичної дії та програмних цілей зеленої політики. Водночас у кожній конкретній країні консолідованої демократії складається проєкологічна коаліція, яка на основі узгодження прагматичних інтересів забезпечує прийняття відповідних рішень.

В умовах консолідованої демократії Європейського Союзу порядок денний сталого розвитку є незалежним від ліво-правої дихотомії. Він реалізується навіть в умовах функціонування народних або правоконсервативних коаліцій. У сучасних США натомість ефективність просування порядку денного сталого розвитку залежить від ефективності та послідовності діяльності неурядових акторів – тобто громадських

представників зеленого руху. Значну роль в ефективному просуванні ініціатив сталого розвитку сучасних США відіграє ініціативність та лідерство територіальних громад. Кейси-прецеденти ухвалення рішень стосовно сталого розвитку стають базовими для подібних ситуацій.

РОЗДІЛ 3.

КОМУНІКАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОРЯДКУ ДЕННОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

3.1 Засоби утвердження пріоритетності порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері сучасної демократії

Ініціативне утвердження пріоритетності проблематики сталого розвитку в політичних системах сталої демократії базується на трансформації застосування комунікаційних засобів. Деконцентрація засобів просування концептів та ідей сталого розвитку з'являється внаслідок діджиталізації політичної комунікації. Наявність кількох центрів, які генерують порядок денний сталого розвитку та створюють дискурсивне середовище всезагальності та масовості його артикуляції, є новою стратегією проєкологічних політичних сил та громадськості.

У цьому розділі доречно звернути увагу на аналіз засобів, які використовуються для встановлення пріоритетності порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері. Важливість ролі засобів масової інформації в формуванні свідомості громадян та акцентуванні уваги на

питаннях сталого розвитку стає ще більш актуальною в умовах сучасної демократії. У світі, де питання сталого розвитку визнається ключовим, роль мас-медіа у формуванні політичної агенди та акцентуванні пріоритетів сталого розвитку стає надзвичайно важливою. Як слушно відзначає українська журналістка Т. Бакоцька, «ЗМІ несуть значну відповідальність за те, як позиціонуються та висвітлюються питання сталого розвитку, впливаючи на формування свідомості громадськості» (див.: [1]). Ця теза визначає початок для комплексного дослідження багатогранних способів, якими медіа сприяють формуванню порядку денного для сталого розвитку в сучасній демократичній системі.

Більш глибоке дослідження ролі ЗМІ в просуванні цінностей сталого розвитку робить очевидним, що їхній вплив виходить за рамки простого повідомлення. Журналістика розслідувань, як це висвітлено Т. Бакоцькою, не лише інформує громадськість, але й критично формує дискурс навколо питань сталого розвитку. Надання глибоких аналізів та пропонування запитань, що ставлять до розгляду, допомагає журналістам сприяти формуванню більш обізнаного та залученого громадянства [1].

У сучасному політичному середовищі, важливість питань сталого розвитку та їх відображення в медіасфері стає ключовою для формування ефективних стратегій та політик. Пріоритетність порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері сучасної демократії визначається різнобічними засобами інформаційної комунікації та активного впливу на громадську думку.

Практики медійного поширення цілей сталого розвитку активно досліджуються сучасними політологами в контексті інституалізації демократії участі. Сталий розвиток стає основою для розширення

громадських дискусій та самовиразу громадян. Медійне поле консолідованої демократії виступає ареною, в якій стали розвиток перестає бути природоохоронним вузьким концептом та акумулює політичні зусилля широкого кола політичних акторів. Як вважають Джонатан Пікерінг, Томас Гікманн, Карін Бекстранд, вирішальною перевагою зосередження на трансформаційній здатності існуючих демократичних практик (а не на ще неперевірених пропозиціях щодо реформ) є те, що це допомагає активізувати дебати про трансформацію доказами того, що працює, а що ні. У той же час ми зазначаємо, що наш підхід не може безпосередньо перевірити життєздатність безпрецедентних демократичних практик, які зрештою можуть виявитися необхідними для ґрунтовних перетворень у напрямку сталості [304, р.103].

Проблематика сталого розвитку в медіаполі стає основою для розгортання нових процесів якісної демократизації західного суспільства. порядок денний сталого розвитку перетворюється на своєрідний тригер для громадської активності. Вчені наголошують на стимулюючому характері реалізації цілей сталого розвитку для сучасної демократичної спільноти Дж. Пікерінг, Т. Гікманн, К. Бекстранд наголошують, що за обставин, коли ресурси обмежені, а потреба в трансформаційних діях є терміновою, зусилля, спрямовані на просування стійкості та демократії одночасно, можуть призвести до компромісів. Крім того, причинно-наслідковий зв'язок між демократією та охороною навколишнього середовища залежить від емпіричних доказів, які залишаються під сумнівом. Причинно-наслідковий зв'язок також може діяти в іншому напрямку, тобто трансформації стійкості можуть посилювати або гальмувати демократизацію, але ми залишаємо це

для майбутніх досліджень для вивчення цього аспекту взаємозв'язку [304, р.107].

Конституювання проблематики сталого розвитку в медіаполі сучасних демократичних держав слугує чинником інтенсифікації демократичної співпраці на всіх рівнях. Дж. Пікерінг, Т. Гікманн, Карін Бекстранд висновують, що демократична практика міст, держав, міжнародних і наднаціональних організацій містить значний потенціал для прискорення трансформацій сталого розвитку в усіх п'яти вимірах аналізу. Потенційні недоліки демократизації можна знайти в кожному вимірі, хоча вагомість доказів не свідчить про те, що вони переважають здобутки [304, р.108].

Медійне просування сталого розвитку стає самовідтворюваним процесом який безпосередньо впливає на специфіку інститутуалізації під час недемократії. Діджиталізація надає порядку денному сталого розвитку універсального характеру. Внаслідок цього зменшується вплив ієрархії політичного управління та усувається штучні перепони для обговорень включно з нормативними регулюваннями та політичними традиціями. Дж. Пікерінг, Т. Гікманн, К. Бекстранд стверджують, що держави та міжнародні інституції залишаються центральними акторами у зусиллях, спрямованих на посилення демократії та досягнення стійких перетворень. Але як будь-коли стало зрозуміло, що ефективні трансформації сталого розвитку залежать від узгоджених дій різних суспільних акторів, починаючи від окремих осіб, груп громадянського суспільства та громадських рухів, дослідників та інших експертів, підприємств і субнаціональних державних органів [304, р.109].

Практики політичних дискусій стосовно сталого розвитку відображені сучасних медіа також надають можливість широкого розголосу цілий сталого

розвитку. Здійснюється багатоаспектний обмін думками та позиціями. Медійний розголос допомагає обранню оптимальних альтернатив реалізації порядку денного сталого розвитку. Водночас медійний аспект просування цілей сталого розвитку може гальмувати окремі програми та проекти щодо між інституційної взаємодії. М. Хеммонд констатує, що емпіричні дані про зв'язки між демократичною практикою та екологічною діяльністю залишаються неоднозначними та змінюються. При цьому неминуче залишатиметься певна невизначеність щодо того, чи обов'язково варіанти політики, описані вище, прискорять перетворення сталого розвитку. У той же час М. Хеммонд підкреслює, що більшість, якщо не всі, цих стратегій є цінними з інших причин (наприклад, політична рівність), незалежно від їх інструментального впливу на сталість [199, р.222].

Емпіричний аналіз медійного поля сталого розвитку орієнтований на встановлення особливостей поширення понять та концептів сталого розвитку універсальну рамкою термінів та маркерів медійного публікування політичної активності стають цілі сталого розвитку. А. Марзоукі, А. Чоукх та ін. проаналізували набір твітів, які стосуються ЦСР 11 і які були опубліковані між 1 вересня 2015 року та 31 грудня 2020 року [261].

Конкретними результатами щодо поширення смислових контекстів порядку денного сталого розвитку стало вимірювання залученості користувачів Twitter, визначення популярних хештегів, визначення, як теми ЦСР № 11 еволюціонували з часом, і вивчіть ідеї, отримані в результаті виявлених тенденцій і тем цілі сталого розвитку за №11. А. Марзоукі та А. Чоукх також розкрили спроможність медійного середовища виконувати утилітарну функцію щодо просування порядку денного сталого розвитку.

ним стало Інформувати політиків із визначеною відповідною інформацією з завдань СР № 1 і 2 [261].

Сучасний стан медіавідображення порядку денного сталого розвитку продемонстрував зміни в характері діяльності цільових аудиторій. Дослідники встановили появу нових груп користувачів інформації із специфічним ставленням до можливостей реалізації цілей сталого розвитку. Також вдалося з'ясувати характер інституційної належності користувачів інтернет які використовують концепти сталого розвитку своєї інформаційній діяльності. А. Марзоукі, А. Чоукх та ін. визначили десятку найвпливовіших і активних облікових записів і показали, що існує «нова свідома аудиторія», яка може бути більш обізнаною про соціальні, економічні та екологічні проблеми та проблеми через активних користувачів Twitter. Дослідження також показує, що навчальні заклади, місцеві організації, неурядові організації, асоціації сусідів та індивідуальні облікові записи можуть підвищити обізнаність громадськості щодо місцевих проблем, якщо вони більш активні. Це спостереження підтверджує рекомендацію науковців про те, що органи ООН і урядові установи повинні бути більш активними в Twitter щодо ЦСР [261].

Стан діджитальних медіа, соціальних мереж та комунікаційних платформ дозволив побачити тенденції відображення порядкуденного сталого розвитку на тлі інших важливих подій як в глобальному так і національному рівні. З іншого боку, А. Марзоукі, А. Чоукх помітили значне зниження рівня взаємодії за всіма темами ЦСР 11 на початку 2020 року. Як зазначалося вище, це можна аргументувати поширенням глобальної пандемії COVID-19, де люди стали більш зосереджені на пандемії та її наслідках у

всьому світі. Це спостереження добре узгоджується з нашими спостереженнями щодо частоти твітів, яка зменшилася у 2020 році [261]

Основні загрози в навколишньому природному середовищі стали маркерами медійної активності користувачів інтернет стосовно проблем сталого розвитку. Емпіричної інформації дозволила зробити висновки що проблематика сталого розвитку спричинює зміни медійної поведінки. Як показано А. Марзоукі та А. Чоукх, найбільш використовувані слова в соцмережах пов'язані з навколишнім середовищем, як забруднення та зміна клімату, що підтверджує тезу де частота теми щодо зменшення кількості стихійних лих є значною. Забруднення та зіпсування повітря в містах спричинені головним чином громадським транспортом та автомобілями. Мережа показує, що існує прямий зв'язок між транспортом і забрудненням повітря в містах [261].

Сучасні дослідники констатують варіативність методів поширення інформації щодо сталого розвитку сучасній медіасфері. На основі аналізу повідомлень соціальних мереж з'являються можливість пропозиції оптимальної стратегії просування цілей сталого розвитку а також поширення інформації про найбільш доцільні практики щодо цієї діяльності. Е. Зарабеттіа-Більбао, М. Джака-Мадріяго та Р. Ріо-Белвер виявили, що офіційна чи традиційна комунікаційна стратегія може бути не найкращим варіантом для підвищення обізнаності про ЦСР. Крім того, традиційні джерела даних, незважаючи на те, що вони цінні та необхідні, недостатні для вимірювання розвитку ЦСР, тому потрібні нові, нетрадиційні джерела даних [386].

Також сучасні розробки демонструють перетворення в діагностиці актуальності проблематики сталого розвитку. Стан сучасного медіаполя

переходить від декларативного сприйняття доцільності порядку денного сталого розвитку до проактивної позиції. Це вдалося виявити на основі тенденції еволюції діджитального відображення ставлення до сталого розвитку. Е. Зарабеттіа-Більбао, М. Джака-Мадріяго, Р. Ріо-Белвер встановили, що традиційні опитування піддавалися критиці за певні помилки, і, незважаючи на те, що метод був адаптований і вдосконалений, є багато тих, хто сумнівається в надійності опитувань і вважає, що їх слід доповнити іншими методологіями, які дозволяють спостерігати з інших точок зору та підходів [386].

Ефективність медіапросування порядку денного сталого розвитку базується на порівнянні ефективності різних соцмереж. З'ясовано що короткі послання повідомлення мають більший потенціал для охоплення аудиторії структура медіа відображення сталого розвитку також концентрується навколо типів повідомлень. Е. Зарабеттіа-Більбао, М. Джака-Мадріяго, Р. Ріо-Белвер вважають твіт-повідомлення важливим ресурсом для вивчення громадської обізнаності в проблематиці сталого розвитку. Думки та коментарі, опубліковані через твіти, можна використовувати для підвищення обізнаності громадськості та допомоги урядам і підприємствам зрозуміти думку громадян. Великі можливості Twitter для поширення інформації дозволяють самим користувачам (державним установам, підприємствам чи громадянам) впливати на громадську думку. Вплив Twitter був продемонстрований у різних сферах, таких як політика, соціальні рухи, комунікація, бізнес, охорона здоров'я, виявлення кризових ситуацій та управління ними [386].

Аналіз стану та значення відображення сталого розвитку показав можливості збільшення актуальності конкретних програм та подієвих

контекстів. Було з'ясовано, що резонансні медіаподії свідчать про значну активність споживачів та продуцентів інформації. Підтверджується теза про високу спроможність тема сталого розвитку для активізації політичної медіаповедінки громадян. Часовий розподіл кількості щоденних твітів, пов'язаних із ЦСР, показує, що, хоча розподіл твітів є відносно однорідним протягом семи досліджуваних років, різні теми обговорень або події призвели до збільшення взаємодії в розмова в цифровій сфері. Хоча в середньому на день публікувалося 2473 твіти, 20 вересня 2021 року спостерігалось значне збільшення публікацій (164 746 твітів). Таке збільшення взаємодії в соціальній мережі відбулося завдяки участі членів відомої південнокорейської музична група BTSFootnote2 у «другому Моменті ЦУР Десятиліття дій». Шанувальники гурту стежили за виступом музикантів через YouTube-канал ООН, заповнивши живий чат повідомленнями, що також відобразилося на вірусності твітів із згадками про подію [386].

Стан медіавідображення та просування концептів та смислових наративів сталого розвитку показує можливість впливу на конкретні політичні процеси формування порядку денного. Зокрема, підвищення ефективності процесів прийняття рішень зафіксоване в рамках конкретних рекомендацій аналітичних підрозділів ООН. При цьому сталий розвиток розглядається як системний чинник підвищення ефективності демократичної політичної системи. У звіті ООН щодо забезпечення інклюзивного та оперативного прийняття рішень для сталого розвитку стверджується, що Інклюзивне та чуйне прийняття рішень може зменшити потенціал конфліктів і підвищити перспективу досягнення консенсусу. Відкриваючи двері для значно більш різноманітних груп людей, політики можуть краще визначити,

де консенсус можливий, і вони мають більшу легітимність для прийняття важкого вибору. Іншими словами, люди з більшою ймовірністю підтримають і виконуватимуть рішення, яке зазнав впливу більш широких груп людей ніж зроблений виключно урядом або за закритими дверима [186].

Відзначається, що сталий розвиток стає важливою передумовою макрополітичної стабільності перспектив успішного прогресу політичних трансформацій. На рівні ООН зазначено про оптимальність сталого розвитку для стимулювання багатьох важливих політичних процесів. Вказано, що це також може посилити політичну стабільність, оскільки люди, які впевнені у своїй здатності впливати на дії свого уряду, з більшою ймовірністю підтримають свою політичну систему [186].

Досвід медіавідображення сталого розвитку також перетворює на реальні показники діяльності щодо впровадження порядку денного. Фактично сталий розвиток виступаючий розв'язання багатьох раніше консервованих політичних проблем різних країн сучасного світу. Просування сталого розвитку набуває рекомендаційного характеру саме в контексті укріплення практик належного врядування. Згідно з позицією ООН, інклюзивне прийняття рішень може посилити нагляд для сприяння доброчесності та запобігання корупції, забезпечуючи контроль над непропорційним впливом на публічні рішення груп та осіб, які мають гроші та владу [186].

Медіаполе порядку денного сталого розвитку сприяє зростанню показників оптимальності функціонування політичних систем. Фіксується значення покращення політичної участі та інклюзивності на основі діяльності щодо впровадження ініціатив сталого розвитку. Аналіз 30 європейських країн показав, що уявлення людей про те, що їх участь впливатиме на те, що

робить уряд, позитивно впливає на традиційні форми участі в політичній системі. І навпаки, було виявлено, що низькі рівні політичної ефективності пов'язані з більш широким використанням цифрових форм і участю «поза системою». У цьому сенсі результати цього дослідження вказують на те, що політичні інститути, які мало реагують на вимоги громадян, можуть переорієнтувати людей на «вихідну діяльність» (поза системою) замість «голосової діяльності» (всередині системи) [186].

Таким чином, сталий розвиток з доктринальної основи природоохоронної діяльності держави і суспільства перетворюється на стимулюючий чинник масштабних демократичних трансформацій. Стала політична поведінка залежить від медійного просування цілей сталого розвитку та нових модернізаційних практик. Відповідно подальші кроки щодо медіатизації сталого розвитку будуть посилювати інституціоналізацію демократичних практик в цілому.

Важливо враховувати, що різні види медіа можуть мати відмінні підходи до вибору тем та їхньої обробки. Традиційні ЗМІ, такі як газети та телебачення, можуть визначати свою редакційну політику відповідно до власних інтересів та поглядів (див.: [194]). У порівнянні з цим, нові медіа, такі як онлайн-платформи та соціальні мережі, можуть забезпечити більше простору для широкого спектру тем і думок.

Дослідження І. Піголенка щодо впливу телебачення та Інтернету на формування політичної свідомості громадян дозволяє більш детально розглянути відмінності впливу традиційних та онлайн-медіа на усвідомлення громадян. Зокрема, дослідник зазначає, що в інтернеті користувачі можуть активно взаємодіяти з інформацією, приймати участь у дискусіях та навіть створювати власний контент. Це робить процес сприйняття сталих

розвиткових питань більш інтерактивним та відкритим для різноманітних точок зору [60].

Окрім того, дослідження може вивчити, які саме аспекти сталого розвитку привертають більше уваги через різні медіа-канали. Чи акцентуються теми, пов'язані з екологією, соціальною відповідальністю чи економічними аспектами, залежно від типу медіа? Це може визначити, як різні аудиторії сприймають різні аспекти сталого розвитку.

Дослідження Марії Литвиненко спрямоване на професійні та етичні аспекти діяльності журналістів у сфері сталого розвитку розглядає роль журналістів як ключових посередників інформації та їхній вплив на формування поглядів громадян на сталий розвиток. Важливо враховувати, що журналісти, взаємодіючи з інформацією, пов'язаною зі сталим розвитком, мають велику відповідальність за створення об'єктивного образу цих питань для суспільства [48].

Це дослідження розглядає етичні аспекти ведення журналістами інформаційної діяльності в галузі сталого розвитку. Важливо враховувати, які підходи до представлення інформації сприяють підвищенню усвідомленості та підтримки громадянами ідей сталого розвитку. Крім того, дослідження медіаполя розглядає, наскільки ефективно журналісти взаємодіють із експертами, активістами та представниками громадськості, які працюють у сфері сталого розвитку. Це може визначити, наскільки широко і різноманітно представлена інформація для громадськості.

Сучасне суспільство активно використовує соціальні мережі для обміну інформацією та вираження своїх думок. Медіадослідження з ПД СР може вивчити, як саме ці мережі впливають на формування свідомості та ставлення до сталого розвитку. Однією з ключових тем може бути вивчення того, як

взаємодія громадян у соціальних мережах впливає на поширення інформації про сталий розвиток. Активність в спільнотах та участь у дискусіях може значно підвищити рівень усвідомленості та зацікавленості громадян в цих питаннях.

Цілеспрямована реалізація ПД СР може також визначити, які саме типи контенту є найбільш ефективними в соціальних мережах щодо поширення інформації про сталий розвиток (див.: [293]). Це можуть бути інтерактивні пости, відео, або, можливо, інфографіка. Розуміння оптимальної (придатної) форми може допомогти у розробці стратегій для максимального залучення аудиторії.

Для глибшого розуміння та визначення перспектив розвитку у даній галузі, можемо розглянути інші аспекти, що стосуються взаємодії медіа та сталого розвитку. Зокрема, можна вивчити роль корпоративних ЗМІ у формуванні поглядів на сталий розвиток та їхню відповідальність у цьому процесі [180]. Розгляд тематичних підходів до висвітлення сталого розвитку, таких як екологічна журналістика та журналістика соціальної відповідальності, також може доповнити наше розуміння.

Корпоративні ЗМІ мають свої особливості висвітлення тем сталого розвитку. Дослідження може розглядати, як корпоративні ЗМІ формують образи компаній та їхню діяльність у сфері сталого розвитку. Важливо визначити, наскільки ці ЗМІ взаємодіють з бізнес-структурами та як це впливає на їхню об'єктивність.

Фахова та громадська журналістика, спрямована на сталий розвиток, може бути розділена на кілька ключових напрямків, таких як екологічна журналістика та журналістика соціальної відповідальності (див.: [262]).

Дослідження може вивчити, як саме ці напрямки впливають на усвідомлення громадян та їхню готовність долучатися до ініціатив сталого розвитку.

Особливий аспект може бути приділений аналізу того, як сталий розвиток висвічується у міжнародних медіа. Дослідження може враховувати різницю в підходах різних країн до сталого розвитку та як це впливає на глобальне сприйняття цих питань. Розгляд нових медіа-технологій та інновацій розкриває нові можливості для висвітлення тем сталого розвитку. Вивчення впливу віртуальної реальності, анімації та інших технологічних засобів на сприйняття інформації може бути цікавим напрямком (див.: [265]).

Засоби утвердження пріоритетності порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері сучасної демократії визначаються не лише самими ідеями сталого розвитку, але й ефективністю їхнього впливу на суспільну свідомість через засоби масової інформації [113]. Західні дослідження розкривають різноманітні стратегії та механізми, які використовуються в політичній медіасфері для підвищення усвідомленості громадян щодо необхідності сталого розвитку [153].

Отже, західні дослідження визначають, що медіа відіграють ключову роль у визначенні порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері. Їхня здатність формувати громадську думку, поширювати інформацію та сприяти веденню дискусій робить їх невід'ємною частиною сучасної демократії, де сталий розвиток стає не лише темою обговорення, але й важливим напрямком для соціально-політичного розвитку [293].

У цьому розділі ми розглянули ключові аспекти засобів утвердження пріоритетності порядку денного сталого розвитку в політичній медіасфері. Засоби масової інформації, журналісти та соціальні мережі відіграють важливу роль у формуванні свідомості громадян та визначенні сталого

розвитку як пріоритетного питання (див.: [276]). Враховуючи сучасні тенденції в розвитку медіа та зростаючий інтерес до питань сталого розвитку, важливо продовжувати дослідження цієї теми для створення більш ефективних стратегій впливу на громадську думку та формування свідомості громадян щодо сталого розвитку в політичному контексті.

Нетворкінг мереж сталого розвитку в сучасному ЄС має транскордонний характер. Можливість одномоментного поширення та підтримки проєкологічних медіаповідомлень сприяє розголосу подій, які стосуються елементів порядку денного сталого розвитку [118]. Йдеться про цілеспрямовану підтримку політики сталого розвитку на мікро-, мезо- та макрорівнях громадсько-політичної діяльності.

Ініціативне та цілеспрямоване утвердження порядку денного сталого розвитку в медіа пов'язана з ефективністю медійних ресурсів зелених політичних партій та громадських об'єднань (див.: [313]). Що більш послідовно ці ресурси генерують креативні ідеї та аргументи щодо проєктів сталого розвитку, то більш вірогідною є сценарій ухвалення відповідних владних рішень [117]. Важливим питанням виступає координація застосування партійних та громадських зелених комунікаційних ресурсів.

В контексті утвердження порядку денного сталого розвитку великого значення набуває привабливість ідей сталого розвитку в суспільно-політичному дискурсі як на рівні еліт, так і на рівні суспільства. В умовах розвиненої демократії сталий розвиток утверджений як правило «гарного політичного тону» (див.: [312]). Відповідно заперечення ідей сталого розвитку свідчить про «ретроградність» політичної сили або громадських рухів.

Особисті лідерські проекти, присвячені утвердженню порядку денного сталого розвитку є механізмом, який сприяє його просуванню сучасних країнах ЄС та США. «Прозелена» політична альтернатива стає способом просування в політиці конкретних посадовців або представників політичних сил. Відповідно з'являється поєднання політичної доцільності та потреби політико-інституційних гравців в кращому обґрунтуванні своїх намагань значущості.

3.2 Співвідношення політико-комунікаційних та політико-технологічних засобів просування еко-дружніх (eco-friendly) цінностей у політичному дискурсі

Політичний вимір сталого розвитку втілюється в сучасних суспільних науках у змістовних контекстах прийняття рішень, реалізації міжнародних проєктів та доступу до публічної інформації. Суб'єктами політики сталого розвитку в глобальному вимірі є самодостатні місцеві громади, життєдіяльність яких ґрунтується на принципах соціального капіталу, довіри та відкритості. Водночас, реалізація принципів сталого розвитку на всіх рівнях міжнародного співробітництва та на національному рівні вимагає аналізу специфічних інституційних структур та моделей політичної взаємодії. У сучасній Україні складні часи негласної широкомасштабної агресії суттєво відтермінували визначення перспективних каналів просування постійної інформації.

Перебудова країни на принципах сталого розвитку є нагальним завданням. У зв'язку з цим пріоритетним є формування суспільного консенсусу щодо екологічних цінностей та збалансування інтересів споживацької економіки та екологічної політики. Можливість комунікації правильних політичних дій щодо довкілля та впровадження національної

моделі сталого розвитку починається з аналізу цих перспектив змін. Це має відбуватися на рівні політичної публічної дискусії, прозорого представництва інтересів та правових засобів переконання у перевагах екологічно чистого довкілля.

Питання імплементації екологічних принципів у різні сфери життєдіяльності суспільства є предметом багатьох міждисциплінарних досліджень. Зокрема, Р. Вевер та Дж. Вогтландер вивчав еко-ефективне створення цінності та альтернативні погляди на упаковку і сталий розвиток [378], Дж. Ніраджа намагався знайти баланс між політичними та екологічними цінностями [285], П. Колльєр розглянув взаємозв'язок між культурою, політикою та економічним розвитком у своєму щорічному політологічному огляді [143], а К. Наяр визначив складові політики «сталого розвитку» [283]. Водночас міжнародні політичні механізми просування екологічних цінностей та принципів сталого розвитку як глобального політичного порядку денного потребують вивчення.

Дискусії щодо політичного змісту сталого розвитку точаться вже досить давно. На сучасному етапі в Україні, в умовах зовнішньої агресії та війни, ці питання, на жаль, не є пріоритетними. Водночас, інтеграція в європейський ціннісний простір означає глибоке розуміння важливості екологічно безпечної поведінки. Це стосується не лише громадян, а й політичних еліт. Тому дискусія має відбуватися на політичному та інституційному рівні, адже, як стверджують Т. О'Ріордан та Х. Войсі, сучасні підходи до сталого розвитку привертають увагу, стимулюють дебати та підвищують обізнаність про масштаби та взаємопов'язану складність змін, необхідних для переходу до несталого світу. Це може бути лише химера, теоретична позиція, яку потрібно прийняти". Мало що було зроблено для

зміни курсу, а інститути соціального та економічного порядку ще не відреагували належним чином [292, р. 2].

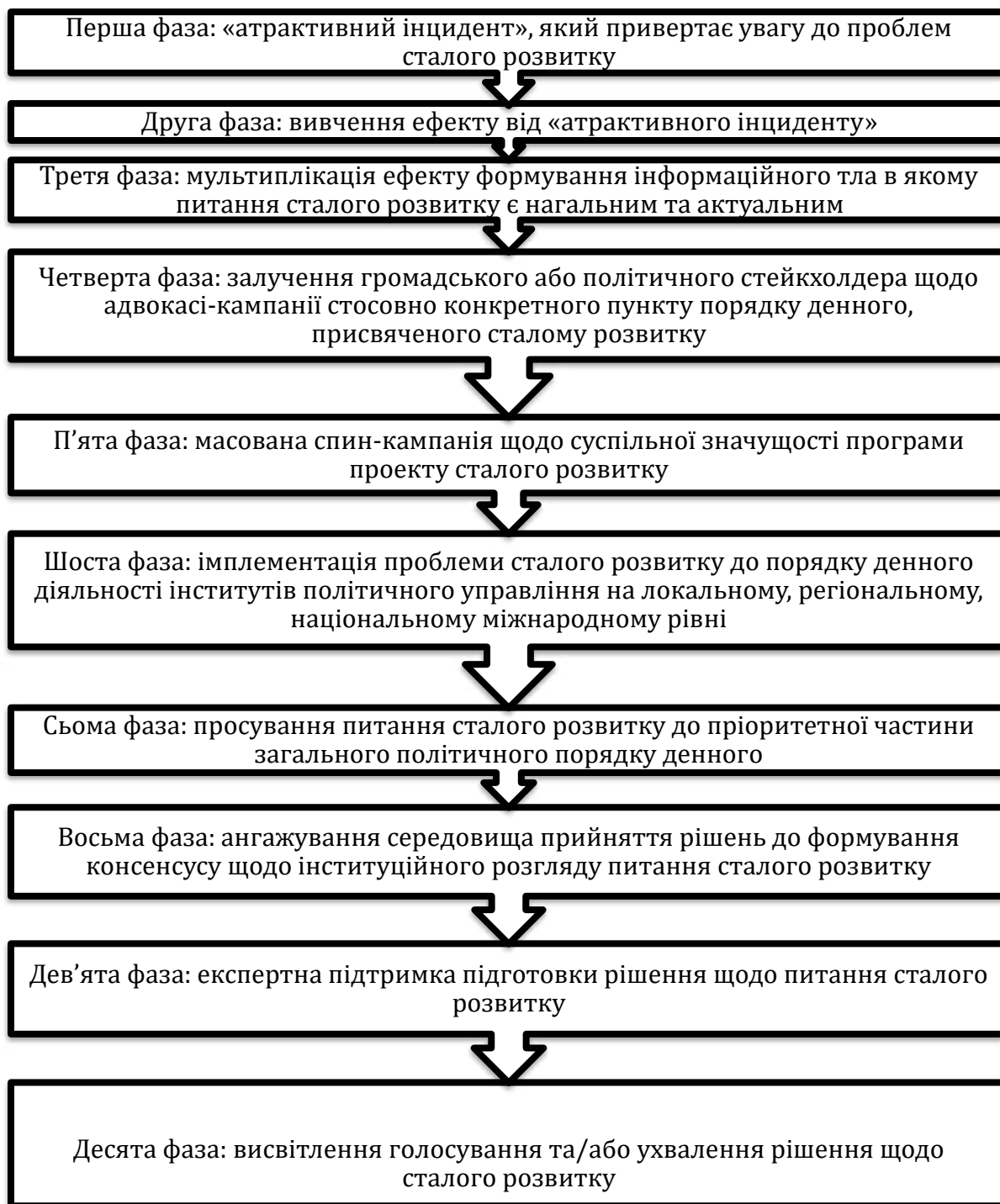
Політика сталого розвитку виступає інституційним середовищем для просування екологічних цінностей через незворотність і невідворотність наслідків активного природокористування. На сучасному етапі ці тенденції не є цілком стійкими, оскільки «непорушні» (традиційні) міркування пронизують процес прийняття політичних рішень. Тому існує потреба у посиленні цих питань шляхом просування питань сталого розвитку як частини політичних дебатів та порядку денного державного управління. «Питання справедливості, включаючи покращення добробуту як екосистем, що перебувають під загрозою зникнення, так і населення, якому загрожують неконтрольовані катастрофи, будуть домінувати над правилами ефективності, які визначають оцінку, уникнення ризиків та аналіз витрат і вигод. Громадяни повинні бути "залучені" до процесу управління і мати право голосу на наступному етапі переходу. "Сталу політику буде підтримувати колективістська держава, яка готова піклуватися про глобальні спільні блага», - підкреслюють Т. О'Ріордан і Х. Войсі [292, с.3].

Й. Конрад описує дискурсивне середовище сталого розвитку, що знаходить медіавідображення як конкуренцію суперечливих інтересів та світоглядів, які приховуються, призводять до конкуруючих інтерпретаційних рамок та сюжетних ліній. Означене дозволяє по-різному тлумачити окремі випадки та все ж оцінювати їх як такі, що (опосередковано) сприяють або перешкоджають сталому розвитку. У той час як різні рамки стають значущими, наприклад, для обґрунтування правил стійкості (наприклад, ступінь заміненості природного капіталу), різні сюжетні лінії, наприклад, відображають протилежні розподіли відповідальності та зобов'язань щодо фінансування. Крім того, сюжетні лінії відображають різні концепції теорій вимірювання та управління моделі у формуванні індикаторів і стратегії стійкості, які стають актуальними в операційній діяльності та реалізації

сталого розвитку. Як правило, існує консенсус щодо завдань і цілей сталого розвитку в дискурсах сталого розвитку, і суперечки в першу чергу стосуються відповідності, надійності та обґрунтованості методів і процедур (які будуть застосовані для реалізації цих цілей сталого розвитку)[146].

Таким чином, медіапросування тематики сталого розвитку політичному дискурсі ґрунтується на практиках привернення уваги громадськості та аудиторії, науково-маркетинговому підході, з'ясуванні ефекту поширення інформації, масштабування практик та ефектів реалізації інформаційного тла, нагальності та актуальності конкретного кейсу сталого розвитку. Великого значення набуває залучення конкретних громадських та політичних стейкхолдерів до громадської адвокації (див.: [323]). Вирішальне значення для медійного обґрунтування рішень сталого розвитку має комплексна спіндокторська компанія. Також набуває характеру критерію рівень імплементації проблем сталого розвитку до порядку денного діяльності інститутів політичного управління. Також викликає увагу питання пріоритетності сталого розвитку в загальному порядку денному. Відповідно це спонукає до пошуку консенсусних рішень щодо черговості інституційного розгляду питань сталого розвитку (див.: [323]). Нагальним є й залучення експертної підтримки підготовки рішення щодо конкретного проєкту сталого розвитку. Для завершального етапу медіакомпанії важливим є висвітлення голосування та ухвалення рішень щодо сталого розвитку.

Схема 4. Послідовність реалізації політико-комунікаційних кампаній щодо реалізації порядку

Посилення порядку денного екологічних цінностей та політичного контексту сталого розвитку визначається постійним проведенням цих питань в рамках інституційних слухань, таких як конференції, круглі столи тощо.

Політичний вимір сталого розвитку полягає насамперед у досягненні консенсусу та переконанні всіх зацікавлених сторін: як зазначають Т. О'Ріордан та Х. Войсі, вважають, що сталий розвиток – це ідея неоренесансу, яка охоплює всі людські зусилля та виживання планети. Хто може протистояти цьому? Круглі столи, що виникли в багатьох країнах, виживають завдяки тому, що їхні учасники, які представляють різні верстви суспільства, намагаються досягти певної згоди, якою б незадовільною вона не була з їхньої початкової точки зору [292, р.4].

Донесення ідеї сталого розвитку до якомога більшої кількості людей передбачає досягнення консенсусу щодо майбутніх серйозних змін в інституційних аспектах, які просувають цінності охорони довкілля. Це означає залучення якомога більшої кількості людей, які поділяють екологічні цінності та вважають ці цінності доцільними П. Гловер, А.К. Карр, С. Гупта та С. Мозіл відзначають емпіричні докази доцільності просування цінностей та цілей сталого розвитку. Важливість і критичність Цілей сталого розвитку (ЦСР) підтвердили 195 держав-членів ООН. Для їх повного прийняття та реалізації вони мають бути зрозумілими широким верствам населення, а політичні лідери є ключовими акторами у залученні різноманітних спільнот через соціальні медіа, такі як Twitter, зазначають науковці [194, р.190].

Поширення цінностей сталого розвитку на рівень глобальних стратегічних рішень також вимагає уваги до інших суміжних сфер, які підтримують глобальну політичну стабільність та інституційну спроможність. До них належать гендерна рівність та права меншин, державний захист яких має значні соціальні наслідки [187]. Як справедливо зазначають П. Гловер, А. Карр, С. Гупта та С. Мозіл, політичні лідери мають багаторівневе відношення до цілей сталого розвитку, слід застосовувати

багатосторонній підхід. Крім того, вони повинні працювати разом, щоб зміцнити здатність екосистем протистояти небезпекам і стихійним лихам. Вирішальне значення має демографічний баланс. Тому необхідна гендерна рівність на робочому місці, в освіті та на керівних посадах. Для досягнення сталої мети гендерної рівності необхідно ліквідувати всі форми дискримінації щодо жінок [194, р.191].

На даному етапі цінності та інституційні пріоритети сталого розвитку набувають все більшого поширення не лише через їх необхідність та актуальність для суспільства, але й через мотивацію політичних акторів. Інститути політичного лідерства відіграють важливу роль у просуванні цінностей сталого розвитку та екологічно безпечної поведінки. Ця тема підвищує популярність політичних лідерів та їхню репутацію. У зв'язку з цим П. Гловер, А. Карр, С. Гупта, С. Мозіл справедливо стверджують, що поширення інформації про Цілі сталого розвитку не лише полегшить досягнення Порядку денного до 2030 року, але й політичні лідери також отримають вигоду від підтримки такого важливого і критичного питання. Зрештою, це піде на користь відповідним країнам і, таким чином, зробить світ більш сталим місцем [194, р. 192].

Важливим фактором у просуванні непорушних цінностей сталого розвитку на глобальному рівні є організаційна робота ООН. Ця міжнародна організація підтримує програми та проєкти сталого розвитку на інституційному рівні. Вона також постійно володіє інформацією про конкретну ситуацію з охороною довкілля в різних регіонах світу. Департамент ООН з економічних і соціальних питань сталого розвитку зазначає, що "діяльність з розбудови інституційної спроможності також спрямована на зміцнення та підтримку спроможності держав і суспільств

формулювати та впроваджувати стратегії, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків поточних соціальних, економічних та екологічних криз і нових викликів". Будучи наскрізною відправною точкою, діяльність з розбудови потенціалу сприяє інтеграції Порядку денного до 2030 року та Цілей сталого розвитку в національні рамки планування сталого розвитку шляхом проведення семінарів та пов'язаних з ними заходів, обміну набутим досвідом та найкращими практиками" [323].

Ініціатива ООН зі сталого розвитку постійно оновлює засоби для досягнення своїх проміжних та стратегічних цілей. Департаменти ООН здійснюють моніторинг і підтримку існуючих програм сталого розвитку, а також координують і планують майбутні напрямки надання консультацій та інформації. Департамент ООН з економічних і соціальних питань сталого розвитку наводить приклад, згідно з яким «для підтримки прискорення та розширення ефективних партнерств для досягнення Цілей сталого розвитку у співпраці з численними партнерами департамент у 2019 році запустить Прискорювач партнерства-2030». Ініціатива вивчатиме ефективні практики партнерства та розбудовуватиме спроможність відповідних зацікавлених сторін розвивати та впроваджувати партнерства для просування Цілей сталого розвитку. Акселератор партнерств зосереджується на підтримці країн, що розвиваються, у створенні нових партнерств для просування Цілей сталого розвитку шляхом посилення співпраці між зацікавленими сторонами та секторами на рівні країн» [323].

Міжнародна підтримка цінності сталого розвитку ґрунтується на процедурах обговорення та затвердження витрат ресурсів на екологічні програми, як уже згадувалося. Програми та агентства мають чітко визначені функції для постійного оновлення та пошуку нових шляхів просування

екологічного порядку денного. Згідно з рішенням Політичного форуму високого рівня ООН, у рамках механізмів подальшої діяльності та огляду, Порядок денний до 2030 року заохочує держави-члени «проводити регулярні та всебічні огляди прогресу на національному та субнаціональному рівнях за ініціативою та під керівництвом самих країн» (пункт 79). Очікується, що ці національні огляди стануть основою для регулярних оглядів ГВР (Групи високого рівня ООН зі сталого розвитку). Як зазначено в п. 84 Порядку денного до 2030 року, регулярні огляди ГВУУ повинні бути добровільними, проводитися під керівництвом держав і здійснюватися розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Вони повинні проводитися обома сторонами і забезпечувати платформу для партнерства, включаючи участь ключових груп та інших відповідних зацікавлених сторін [202].

На даному етапі Цілі сталого розвитку не викликають сумнівів на рівні декларації. Однак конкретні дії та зміни вимагатимуть реалізації та збільшення масштабів дій з боку національних урядів. Виходячи з цього, поточні політичні дебати зосереджені на розробці технічних проектів і гуманітарних програм. До них відносяться програми допомоги біженцям і переміщеним особам, програми запобігання голоду, програми надання притулку і т.ін. М. Бексель і К. Йонссон справедливо зазначають, що «після широких глобальних дебатів і політичних переговорів Порядок денний до 2030 року та його Цілі сталого розвитку були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 році, і багато країн тепер мають політичні структури для їх реалізації, щоб привернути увагу до політичного характеру процесів, пов'язаних із ЦСР, три поняття: легітимність, відповідальність і підзвітність. Легітимність необхідна для того, щоб політичні цілі були спрямовані на ефективне вирішення транснаціональних проблем сталого розвитку.

Відповідальність повинна бути чітко покладена на політичні інститути для того, щоб реалізувати довгострокові, широкомасштабні цілі, такі як Цілі сталого розвитку [115, p.15].

Незворотність реалізації Цілей сталого розвитку на глобальному та національному рівнях забезпечується процедурами та механізмами політичної підзвітності. Декларації Цілей сталого розвитку вимагають послідовної реалізації. Це стосується як розвинених країн, так і тих, що "наздоганяють": як справедливо зазначають М. Бексель та К. Йонссон, «публічна підзвітність є ретроспективним дзеркалом політичної відповідальності». Зосереджуючи увагу на трьох країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку та демократизації - Гані, Танзанії та Швеції - "Політика Цілей сталого розвитку" сприяє новому розумінню політичних процесів, що пов'язують глобальний та національний рівні. Ці країни ілюструють різні виклики, пов'язані з реалізацією Цілей сталого розвитку» [115, p.16].

Як показує досвід країн сталої демократії, реалізація Цілей сталого розвитку є результатом наполегливої роботи багатьох інституцій на національному рівні, включаючи парламенти, уряди та політичні сили. Крім того, створені механізми для впровадження екологічно безпечної поведінки та створення інфраструктури сталого розвитку у виробничому та енергетичному секторі. На думку Е. Уніта, Ф. Бірманна, Р.Е. Кіма, М.Д. Вольфа та ін., основна роль держави у забезпеченні сталого розвитку полягає в тому, щоб навколишнє середовище було економічним фактором, а не лише фактором розвитку. Основна роль держави у розвитку сталого розвитку, на думку Ф. Бірманна, Р.Е. Кіма, М.Д. Вольфа та ін., полягає у забезпеченні того, щоб навколишнє середовище було економічно безпечним. Таким

чином, кожен з інституційних механізмів, описаних вище, дозволить більш повно інтегрувати ЦСР у політичний процес, інформувати парламентські дебати, інтегрувати нові критерії для моніторингу та оцінки прогресу в досягненні ЦСР щодо добробуту в часі та просторі, а також підвищити рівень імплементації та оцінювання (ре)структуровані для сприяння процесам із залученням багатьох зацікавлених сторін [116].

Цілі та цінності сталого розвитку в сучасному ЄС є важливим елементом усунення дисбалансу між «гонитвою капіталістичного руху за прибутком» і соціальним розвитком. Тема захисту довкілля є основою широкого соціального та політичного консенсусу: як зазначають Е. Уніта, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім та М.Д. Хенс, «риторика узгодженості політики в цьому порядку денному ґрунтується на бажанні досягти цілей сталого розвитку та отримати вигоду від них шляхом створення більших можливостей для торгівлі та розвитку, а також на основі створення торговельних та інвестиційних можливостей, перетворення приватного сектору на ключового гравця в узгодженні скорочення бідності, інклюзивного та сталого зростання, запобігання конфліктам та економічних амбіцій» [116].

Одним із найяскравіших свідчень просування Цілей сталого розвитку в макрополітичному порядку денному є включення цих питань до змісту парламентської коаліційної угоди. Таким чином, ці цілі та цінності є особливими пріоритетами для Уряду. Е. Уніта, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім та М.Д. Віджетт переконливо доводять, що «було б помилковим робити висновок, що інституційні механізми досягнення Цілей сталого розвитку мали лише обмежений вплив на узгодженість політики, як у процедурному, так і в змістовному плані, але не мали жодного ефекту взагалі". Однак на момент

написання цього звіту переговори щодо коаліційної угоди з новим урядом, сформованим після виборів, тривають» [116].

Специфікою інституційного обґрунтування сталого розвитку є важлива трансформація політичних сил. На захист екологічних цінностей працюють не лише спеціалізовані екологічні партії та рухи. Ця тема також вигідна для традиційних правоцентристських і лівих партій, як зазначають Е. Юніта, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім і М.Д. Віджвуд: «з огляду на взаємозв'язок Нідерландів з глобалізованим капіталізмом і вплив добробуту Нідерландів на добробут і довгострокове благополуччя решти країн світу, а також на досягнення сталого розвитку в цілому", - зазначають вони. і досягнення сталого розвитку в цілому, необхідно звернути увагу на те, як мають змінитися економічні, соціальні та екологічні відносини для забезпечення сталого розвитку» [116].

Таким чином, інституційні, організаційні та комунікаційні чинники сприяння сталому розвитку поступово змінюють національний та міжнародний політичний порядок денний. Очевидно, що після подолання наслідків великих криз (COVID-19 та війна в Україні) питання сталого розвитку знову стане актуальним (див.: [123]). Це вимагає від організаційних акторів модернізації мислення, узагальнення емпіричного досвіду та готовності до застосування інновацій.

При цьому інституційне підґрунтя просування екологічних цінностей сучасного світу набуває розкриття через конкретні ініціативи міжнародних організацій, профільні установи організації об'єднаних націй, а також міжнародних корпорацій. Ці актори різною мірою намагаються акцентувати увагу на доцільності об'єднання порядку денного публічного врядування та економічної ініціативи. Політико-інституційна конфігурація просування екологічних цінностей через еліту та провідних лідерів світу поступово

втрачає свою дієвість та здійснюється радше за інерцією. На сучасному етапі актуальним є залучення до утвердження «екодружньої» політичної поведінки масових екологічних громадських рухів та спільнот. Без цього демонстрація кейсів сталого розвитку буде виглядати фрагментарною. Наявність багатьох міжнародних форумів та ініціатив стосовно просування екологічних цінностей слабо змінює ситуацію на національному рівні. Особливо це стосується держав, що розвиваються, а також сучасних потужних автократій: росії та Китаю. У цій ситуації необхідним є утвердження нових комунікаційних засобів поширення екологічних цінностей. Час вимагає потужної антикризової стратегії та застосування мережевих технологій, сучасних Інтернет-платформ, роботи з лідерами думки. Тільки за таких умов екологічні політичні цінності взаємоповаги, самообмеження від радикальних дій, відкритість до діалогу та відповідальності можуть змінити порядок денний політичних обговорень, перетворити сталий розвиток на справжній мейнстрим сучасного політичного розвитку.

В контексті співвідношення політико-комунікаційних та політико-технологічних засобів утвердження еко-дружніх цінностей у політичному дискурсі консолідованої демократії ключовим є питання акторів їх просування. Проте також важливого значення набуває питання громадсько-політичної ідентичності, належності до табору зеленої політики. Цей вимір є важливим як для осмислення будівництва зелених партій, так і застосування ними політичних технологій. Також існує проблема конкуренції «зелених політичних ідей» та способів їх поширення у суспільстві. В сучасному ЄС неурядові організації спрямовують свої зусилля на загальну популяризацію еко-дружніх цінностей (див.: [133]). Натомість політичні партії намагаються здобути широку електоральну підтримку. Організаційна афіліція неурядових

організацій з політичними силами є явищем, яке залежить від контексту кожної окремої країни.

Маніпуляції в рамках просування порядку денного сталого розвитку стають ознакою конкурентного середовища зелених політичних сил. На тлі загального позитивного сприйняття проєктів та стратегій сталого розвитку на порядку денному діяльності зелених партій висувається потреба якнайкраще переконати аудиторії соціальних мереж в доцільності та пріоритетності зелених програм. Опонентами зеленої політики часто виступають лобісти бізнесу, яких зазвичай підтримують правоконсервативні політичні сили (див.: [125]). Відповідно актуалізується здатність прозелених політичних акторів акумулювати ресурси та конвертувати загальну підтримку ідей сталого розвитку на конкретний електоральний результат. Відповідно маніпулятивні стратегії стають звичним явищем.

Протидія проєктам та стратегіям сталого розвитку з боку бізнес-середовища, консервативних бюрократичних еліт, традиціоналістських громадських спільнот також має місце в сучасних країнах консолідованої демократії. Вона уособлюється в саботуванні зелених ініціатив, спробах довести раціональність відстоювання «більш нагальних» соціальних та економічних проблем та потреб. Також мають прояв комунікаційні стратегії штучних криз, які фокусують увагу суспільства на інших напрямках розвитку. Особливо наочним це стало в період кризи COVID-19 та війни в Україні.

3. 3 Пріоритети та завдання утвердження порядку денного сталого розвитку в умовах повоєнної демократизації сучасної України

В умовах сучасної України проблематика сталого розвитку як аспект публічної політики до певної міри усувається з порядку денного контекстом захисту державності та збереження нації. Однак перебіг військових подій, зокрема руйнування Каховської ГЕС у 2023 р., довели, що в сучасних умовах злочини проти довкілля та демонстративна неувага до екологічних цінностей з боку країни-агресора актуалізують питання європейської екоідентичності України. Світовий осуд дій росії стає основою для програмування інфраструктурного відновлення України в повоєнний період.

У контексті демократизації та сталого розвитку в Україні важливо враховувати досвід західних дослідників з Європи, які детально вивчили подібні виклики у своїх країнах. Висвітливо ключові аспекти цієї динаміки. Дослідниця Емма Сміт підкреслює необхідність глибокого балансу між демократією та сталим розвитком, визначаючи їх взаємозв'язок як ключовий для суспільного прогресу. Її висловлювання свідчать про необхідність врахування екологічних та соціальних вимірів при формулюванні стратегій у контексті демократизації [333].

Думки Емми Сміт з Університету Лідса щодо необхідності глибокого балансу між демократією та сталим розвитком виявляються вкрай актуальними в контексті сучасних глобальних викликів. За її словами, цей

баланс є вирішальним для забезпечення суспільного прогресу. Розглянемо деякі конкретні аспекти її думок та приклади, які ілюструють важливість цього глибокого балансу [333].

Сталі принципи, які підтримують глибокий баланс між демократією та сталим розвитком, можуть бути розширені на глобальний рівень. Наприклад, Європейський Союз, як об'єднуюча сила, сприяє обміну досвідом та реалізації спільних стандартів в галузі екології та сталого розвитку, забезпечуючи тим самим більш ефективне впровадження принципів сталості в різних країнах.

Відзначаючи ці приклади, можна визначити, що глибокий баланс між демократією та сталим розвитком в Україні в повоєнний період не лише сприятиме внутрішньому прогресу, але й відкриє можливості для глобального співробітництва та обміну досвідом у справі досягнення сталого розвитку на світовому рівні.

Німецький вчений Андреас Мюллер, зазначаючи важливість пріоритетизації екологічної стійкості, вказує на успішний досвід західноєвропейських країн у вирішенні цього виклику через культурне піднесення екологічної свідомості та активне залучення громадян. Його думки націлені на визначення ефективних підходів до поєднання демократичних цінностей з утриманням екологічної рівноваги [282].

Дослідник Є. Маркварт у низці робіт обговорює ключовий аспект включеності у демократичному процесі. Її визначення підкреслює необхідність активної участі громадян і місцевих громад у формуванні та впровадженні сталих політик [256, 257, 258].

П. Маршал концентрується на важливості створення прозорих та відповідальних інституцій у контексті демократизації. Його дослідження

підтверджує, що міцні інституції є ключовим елементом для ефективних сталих ініціатив, взаємодія яких з демократичним процесом визначає успішність [259].

Науковець Л. Марсилі з висновує, що громадянське суспільство є невід'ємною складовою для досягнення сталого розвитку. Її думки націлені на акцентування активної ролі громадянських організацій як сторожевої служби, яка гарантує відданість уряду екологічним та соціальним цілям [260].

У сучасній Україні, де демократизація визнається ключовою складовою суспільного прогресу, визначення пріоритетів та завдань для утвердження порядку денного сталого розвитку є надзвичайно важливим завданням. А. Іванова зауважує, що визначення чітких пріоритетів є передумовою для ефективного розвитку в умовах постійних змін. Це формулювання надає базу для докладного аналізу та розгляду завдань, які стоять перед країною у контексті демократичного розвитку та сталого прогресу [29].

А. Шворак, М. Кулинич, Д. Філюк розглядають необхідність адаптації пріоритетів сталого розвитку до вимог демократичного суспільства на локальному рівні. Вони вказують, що "гармонія між пріоритетами та цінностями демократії може забезпечити не лише розвиток, але й суспільний консенсус". Переважання взаємодії між пріоритетами та цінностями гарантує оптимальний розвиток країни в контексті демократії [89].

Л. Чистякова вказує, що утвердження порядку денного сталого розвитку вимагає впровадження конкретних завдань, спрямованих на забезпечення відкритості, участі громадян та врахування їхніх думок у прийнятті рішень. Прозорість та підзвітність демократичних інституцій

грають ключову роль у визначенні та реалізації стратегій сталого розвитку [86].

Розгляд конкретних кейсів в Україні розширює розуміння успішної реалізації демократичних принципів у контексті сталого розвитку. Ініціативи громадських об'єднань, описані в роботі О. Коваленко [38], підтверджують, що взаємодія громадян та влади на місцевому рівні сприяє формуванню ефективних механізмів для вирішення проблем сталого розвитку. Аналіз інших ініціатив та проектів, таких як програми розвитку сільських громад чи ініціативи з енергоефективності, надасть додаткові приклади успішної реалізації демократичних засад у справжніх умовах.

С. Король, С. Семенова, М.Курбет вказують на те, що для ефективного утвердження порядку денного сталого розвитку в Україні необхідно більш активно залучати громадян у прийняття рішень, що стосуються їхнього майбутнього [41]. Гарантування участі громадян у демократичних процесах є ключовим чинником для формування спільного консенсусу та ефективного розвитку.

Детальний розгляд інших прикладів успішних ініціатив, таких як розвиток місцевих підприємств чи програми впровадження екологічних стандартів в Україні, доповнює наше розуміння того, як демократичний процес сприяє сталому розвитку. Дослідження таких випадків також надасть конкретних рекомендацій та інсайтів для подальшого удосконалення демократичних інститутів.

Отже, у контексті демократизації сучасної України після війни з росією, визначення пріоритетів та завдань утвердження порядку денного сталого розвитку вимагає інтеграції концепцій, а також врахування

європейських кейс-стаді та оцінки реалізації принципів демократії та участі громадян.

Розгляд додаткових прикладів та перспектив розвитку дозволить розширити розуміння та визначити конкретні шляхи досягнення сталого розвитку в умовах сучасної демократії в Україні.

Просування цілей сталого розвитку (ЦСР) у політичному порядку денному сучасної України вимагає багатовимірнього підходу, який включає підвищення обізнаності, формування політичної волі, впровадження політики та сприяння співпраці між зацікавленими сторонами. Українська стратегія просування ЦСР у політиці набула конкретного прояву у вигляді Дорожньої карти та першочергових пріоритетів реалізації Стратегії сталого розвитку. Зокрема, за вектором 4 (вектор гордості) має реалізовуватися програма популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. Також має бути розроблена Програма створення сталого (еко-дружнього) бренду «Україна», програма розвитку інноваційної діяльності тощо [74].

Однією з провідних вихідних умов просування ЦСР є підвищення обізнаності щодо екоцінностей та екопріоритетів. Отже, першим кроком є підвищення обізнаності про ЦСР серед політиків, медіа та широкої громадськості. Організація семінарів, семінарів і конференцій для ознайомлення зацікавлених сторін щодо важливості сталого розвитку та ролі ЦСР у його досягненні. Згідно із «Дорожною картою...» важливими етапами та процесами є розвиток інформаційного суспільства та медіа, реформа державної політики у сфері науки та досліджень, наявність української космічної програми тощо [74].

У повоєнний період важливими заходами слід вважати концентрацію зусиль політичних лідерів і політиків для визначення пріоритетів реалізації ЦСР. Слід підкреслити соціальні, економічні та екологічні переваги сталого розвитку та продемонструвати, як досягнення ЦСР може сприяти довгостроковому процвітання та добробуту. Це має втілюватися в національній Програмі розвитку туризму, комплексній реформі державної політики у сфері культури, програмі створення та розвитку національних фільмів [74].

Також невідомою складовою порядку денного сталого розвитку слід вважати системність зеленої політики. В Україні вкрай необхідно інтегрувати ЦСР до національної та місцевої політики в різних секторах, зокрема таких, як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура та навколишнє середовище. Вимагає уваги розробка комплексних стратегій та планів дій, які відповідають цілям ЦСР, та включення їх у законодавчі програми. До цих програм належать Загальнодержавна програма розвитку книговидавничої справи, Реформа державної політики у сфері спорту; програма залучення талантів тощо [74].

Інтересам просування порядку денного сталого розвитку відповідає Інституційна реформа. Українська еко-громадськість та політичні сили мають виступати за інституційні реформи, які підтримують ініціативи сталого розвитку. Це може включати створення спеціалізованих департаментів або комітетів в урядових структурах, призначених для нагляду за впровадженням ЦСР і моніторингу прогресу. Як свідчать дані українських аналітиків, під час війни підприємства зосередилися на соціальній складовій сталого розвитку (яка загалом має три елементи). Так, основними пріоритетами компаній були допомога працівникам та їхнім сім'ям у переїзді,

виплата заробітної плати за час вимушеного прогулу та компенсації сім'ям постраждалих на війні (97%) [15].

Перспективним напрямком утвердження порядку денного сталого розвитку є державно-приватне партнерство. Сприяння партнерству між урядами, підприємствами, організаціями громадянського суспільства та академічними колами для залучення ресурсів, досвіду та інновацій для просування ЦСР є визначальним для заохочення інвестиції приватного сектора в проекти та ініціативи сталого розвитку. При цьому слід наголошувати на постійному пріоритеті захисту безпеки та державності. Як свідчать дані досліджень, найважливішим пріоритетом респонденти назвали військову підтримку Збройних сил України та сил територіальної оборони (84%). Гуманітарна допомога внутрішньо переміщеним особам була третьою, про що заявили 69% респондентів. Підтримка медичних закладів була названа 66% респондентів, що замикає четвірку найкращих напрямків сталого розвитку бізнесу в Україні у воєнний час [15].

Попри військовий час потребує уваги розбудова інституційної спроможності екоорієнтованого громадсько-політичного середовища. В Україні значні зусилля вже були інвестовані в програми розбудови спроможності для покращення навичок і знань урядовців, державних службовців та інших зацікавлених сторін, залучених до реалізації ЦСР. На часі реалізація наступного етапу – забезпечити навчання практикам сталого розвитку, збору даних, моніторингу та оцінки. Емпіричні дані дають змогу зрозуміти, що у 2021 році питання екології були пріоритетними у сфері сталого розвитку. Водночас, незважаючи на очевидне проникнення соціальних елементів у корпоративні програми сталого розвитку, рівень підтримки найбільш вразливих груп населення на ринку праці, таких як люди

з інвалідністю, люди похилого віку, студенти та молоді спеціалісти, значно знизився і стосується лише менше чверті опитаних компаній. Водночас частка компаній, що реалізують проекти з жіночого лідерства та гендерної рівності, дещо зросла до 32% [15].

Формування демократичного порядку денного сталого розвитку передбачає забезпечення прозорості і підзвітності. Вимагає цілеспрямованих зусиль прозорість і підзвітність у реалізації ЦСР шляхом встановлення чітких цілей, індикаторів і механізмів моніторингу прогресу. Еко-громадськість та зелені політичні сили мають вимагати від урядів та інших зацікавлених сторін відповідальності за їхні зобов'язання та дії щодо досягнення ЦСР у післявоєнний період. Ці тенденції вже почали формуватися в Україні. Зокрема, частка респондентів, які регулярно звітують про прогрес у реалізації проєктів зі сталого розвитку перед стейкхолдерами, зросла з 83% у 2021 році до 90%; порівняно з 2021 роком частка респондентів, які готують окремі нефінансові звіти (наприклад, за стандартами GRI, звіти про прогрес на основі Глобального договору ООН), зросла до 66 відсотків [15].

Заходи з реалізації ПД СР (порядку денного сталого розвитку) вимагають залучення громадян до процесу сталого розвитку, вимагаючи їхнього внеску, відгуків та участі в процесах прийняття рішень в Україні. Актуальність залучення громади до проєктів та ініціатив місцевого розвитку, які підтримують ЦСР (цілей сталого розвитку) зумовлене тим, що станом на кінець грудня лише вісім із 200 найбільших платників податків України відзвітували про сталий розвиток у своїх нефінансових або інтегрованих звітах за 2021 рік. Це такі українські компанії та групи компаній, як Нафтогаз, МХП, Ferexpro, Ocean, Metinvest, Кернел, Carlsberg та Falmac. Це

на третину менше, ніж минулого року. Загалом, найбільший прогрес у звіті зі сталого розвитку у 2022 році продемонструє ІТ-індустрія [15].

Серйозної уваги з боку української держави і суспільства вимагають системи адвокації та лобіювання. Відстоювання ПД ЦСР на національному та міжнародному рівнях шляхом лобіювання, адвокаційних кампаній та партнерства з організаціями-однодумцями потребує поширення вдалих практик. Використання традиційних медіа, соціальні медіа та інші канали комунікації для підвищення обізнаності та залучення підтримки ПД ЦСР серед політичних еліт та громадськості. За даними сучасних досліджень, 89% респондентів фінансували проекти сталого розвитку в роки війни, тоді як у 2021 році цей показник становив 96%. При цьому сума інвестицій у проекти сталого розвитку значно зросла порівняно з 2021 роком. Кількість респондентів з бюджетами понад 100 млн грн зросла у 20 разів, а кількість респондентів, які витрачають на проекти сталого розвитку менше 500 000 грн на рік, зменшилася втричі [15].

Сучасна Україна вкрай потребує дисемінації позитивних прикладів (кейсів), впровадження політичних проєкологічних практик в рамках урядових політик, наприклад, скорочення викидів вуглецю, сприяння використанню відновлюваних джерел енергії та прийняття екологічно чистої політики в державних закупівлях. На це вказує автономна діяльність галузей та підприємств, які добровільно, без директивного спрямування збільшили свої бюджети на програми сталого розвитку. Ними стали представники секторів ІТ та телекомунікацій, ритейлу, консалтингу, аудиту та юриспруденції. Найбільшими інвесторами, як і в 2021 році, є ІТ та телекомунікаційні компанії, важка промисловість та охорона здоров'я [15].

Використовуючи ці позитивні надбання, уряди України в рамках зеленої політики можуть ефективно просувати та відстоювати Цілі сталого розвитку в політичному порядку денному, сприяючи більш стійкому та впевненому майбутньому для широкого спектру груп суспільства. Ю. Григоренко на основі досвіду Європейської Бізнес-Асоціації повідомляє про обрання лідерів сталого розвитку в Україні. Щодо найпоширеніших проєктів у сфері сталого розвитку, то респонденти виділили наступні роздільний збір та безпечна утилізація відходів, співпраця з університетами та розвиток дуальної освіти, озеленення; програми з енергоефективності, соціальна та професійна інтеграція людей з інвалідністю тощо [19].

Зусилля щодо перетворення екологічних цінностей на прийнятні для громадської думки України, вимагають поєднання освіти, комунікації, стимулів і залучення громади. Згідно з даними аналітиків, майже всі компанії в Україні фінансують проєкти сталого розвитку. З них 27% інвестують від 1 млн грн до 10 млн грн на рік, а 21% - від 10 млн грн до 100 млн грн на рік. Більшість цих інвестицій здійснюють компанії паливно-енергетичного сектору, а також сектору ІТ та телекомунікацій. Половина респондентів заявили, що планують збільшити свої інвестиції у сталий розвиток [19].

В контексті просування ПД СР ключове місце посідає освіта та обізнаність. Ці процеси працюють на підвищення розуміння громадськістю проблем навколишнього середовища та важливості екологічних цінностей через освітні кампанії, семінари та програми інформування громадськості. У фокусі уваги про екологічної громадськості України має бути чітка та доступна інформація про переваги сталого життя та вплив окремих дій на навколишнє середовище. Опитування ЄБА показало, що компанії можуть просувати ЦСР, які складно реалізувати на національному рівні. Тому

доцільно ініціювати відкритий діалог з компаніями щодо пріоритетів сталого розвитку та створити сприятливі умови для того, щоб компанії були готові збільшити фінансування ЦСР. Зокрема, слід внести зміни до нормативно-правової бази [19].

Зусилля зеленого сегменту політичних сил та громадськості мають бути також зосереджені на підкресленні переваг впровадження екологічно чистих методів, таких як економія коштів, покращення здоров'я та покращення якості життя. Метою політико-комунікаційних кампаній з ПД СР, є демонстрація того, як екологічно чистий вибір може привести до більш сталого майбутнього для окремих людей, спільнот в Україні й планети в цілому.

Огляд перспектив співробітництва між Україною та ЄС у сфері сталого розвитку дозволив побачити, що, елементи довкілля покликані забезпечити його цілісність у процесі взаємодії фізичних і біологічних природних систем з економічними та соціальними системами. При цьому поняття природних систем має широке трактування і охоплює не тільки природні комплекси, а й створені людиною антропогенні середовища [73].

Важливим прийомом, який буде сприяти просуванню ПД СР в Україні в повоєнний період, буде демонстрація практичних прикладів екологічних ініціатив і рішень, які вже справляють позитивний вплив на громади. У центрі уваги перебуватимуть історії успіху та презентація кейсів того, як окремі особи та компанії можуть відігравати роль у стимулюванні позитивних змін своїми діями. На відміну від цього, згідно з позицією М. Рудої, модель сталого розвитку України формується в умовах тривалої економічної кризи та рецесії. У цьому контексті функціонування економічної системи на різних рівнях має базуватися на балансі економічних, соціальних

та екологічних інтересів в умовах відкритої ринкової економіки зі значними інвестиціями та ефективними механізмами управління нею [67]. Отже, важливим є й етап попередньої діагностики стану відстоювання ПД СР в Україні.

Сказане свідчить про необхідність усунення перешкод для прийняття екологічно «чистої» (дружньої) поведінки, зробивши екологічні варіанти більш доступними, доступними та зручними. До українського політичного обговорення ще мають потрапити механізми стимулювання програм та проєктів СР, ухвалені на глобальному рівні. Ними є, як добре відомо з досвіду країн ОСЕР, субсидії, податкові пільги або знижки на екологічно чисті продукти та послуги. Відповідно, майбутній успіх України у досягненні Цілей сталого розвитку значною мірою залежатиме від темпів економічної модернізації, а також політичної модернізації суспільства в цілому. Україні необхідно розробити стратегічні лінії надійного позиціонування на глобальному та європейському рівнях з урахуванням змін у світовій економіці, вказують українські дослідниці [67].

Вагомими засобом імплементації ЦСР в Україні є діяльність державних установ, підприємств та громадських лідерів щодо якнайширшого представлення успішних кейсів СР, впроваджуючи екологічно чисті практики у своїй діяльності. Це може надихнути інших наслідувати цей приклад і продемонструвати доцільність сталого життя та ведення бізнесу на регіональному рівні. Сталий розвиток, вважають українські вчені, це процес забезпечення функціонування регіональної системи з визначеними параметрами протягом необхідного періоду за заданих умов, що призводить до гармонізації наявних факторів виробництва та підвищення якості життя [67].

Потребує ресурсів, зусиль та уваги масштабне залучення громади до самодостатнього й самовідворюваного ПД СР. Пріоритетом стає залучення локальної громади до процесу прийняття рішень і надання їм можливостей взяти на себе відповідальність за місцеві екологічні ініціативи. Публічна влада в Україні має якнайширше заохочувати співпрацю та участь через громадські заходи, волонтерські можливості та масову активність. При цьому всі умови на макрорівні вже створені. Зокрема, у вересні 2017 року було опубліковано національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». А у 2019 році в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» було наголошено на сталому розвитку як єдиному можливому шляху розвитку національної економіки та суспільних інститутів з метою підвищення рівня та якості життя громадян і забезпечення додержання конституційних прав і свобод людини [90].

Політичний рівень просування ПД СР потребує додаткових зусиль з імплементації проєкологічного соціального нормування життєдіяльності громадян. В Україні мають бути «інвентаризовані» та використані існуючі соціальні норми та культурні цінності, щоб сприяти екологічно дружній поведінці. Порядок денний сталого розвитку потребує формулювання як соціальної відповідальності й підкреслення колективних переваг спільної роботи для захисту навколишнього середовища. Практичними кроками в цьому напрямку стали тренінги та ділові ігри в рамках популяризації ЦСР серед молоді. Зокрема різноманітні ініціативи в рамках напрямку «Освіта для сталого розвитку» є ключовим елементом «Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року», а післявоєнна відбудова має базуватися на принципах сталого розвитку та «зеленої» реконструкції, хоча в умовах воєнного стану в Україні ці питання видаються передчасними. Також були

представлені практичні інструменти для поширення цілей сталого розвитку серед молоді, такі як екологічні ігри, які вже багато років розробляються та поширюються партнерською мережею «Освіта для сталого розвитку в Україні»[90].

Ціннісні контексти діджиталізації, які дають змогу просувати екологічні та екодружні концепти практики та пропозиції в Україні, формують коло специфічних рис діяльності щодо цієї промоції. Означені риси вимагають зв'язку із споживчою поведінкою, акцентують увагу на бізнес-середовищі як дієвому ресурсі проактивної артикуляції екоцінностей на рівні стилю, моди престижності тощо. Вимагає уваги й нормативний захист навколишнього природного середовища, спільна підтримка сталого розвитку як культурної цінності в Україні. Істотними елементами є сумісність з маркетинговими підходами до просування цінностей сталого розвитку. Визначальною метою просування екологічних та екодружних цінностей є утвердження порядку безальтернативності екодружньої та екологічної поведінки на основі групових та індивідуальних переконань. Означене потребує постійного моніторингу громадської думки стосовно сприйняття екологічних цінностей на рівні держави регіону територіальної громади.

Схема 5. Специфічні риси просування екологічних або еко-дружніх цінностей в Україні

В рамках просування ПД СР в Україні великого значення набуває відзначення прогресу в рамках заходів. Практика свідчить, що учасники заходів прагнуть публічного визнання. Це стосується окремих осіб, підприємства та організації, які роблять значний внесок у збереження навколишнього середовища та стійкий розвиток. Це може надихнути інших громадян на дії на основі створення почуття гордості та досягнення в суспільстві. У цьому контексті ПРООН запустила онлайн-курс зі сталого розвитку для державних службовців [90].

Вирішення актуальних питань, що викликають занепокоєння є дієвою інституційно-організаційною стратегією визнання та вирішуйте проблем. Вона долає відчуження та невірні уявлення, які можуть перешкодити людям прийняти екологічні цінності. Ключовим є надання якісної вірогідної

інформацію, що ґрунтується на фактах, щоб розвіяти міфи та запевнити людей у здійсненості та ефективності екологічних практик. Зокрема, на це спрямовано тренінговий курс, який створено в рамках ініціативи ПРООН в Україні «Онлайн-освіта для сталого розвитку» за фінансової підтримки Федерального уряду Німеччини через Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ). Проект включає ще два курси дистанційного навчання, один для активістів громадянського суспільства та один для малого та середнього бізнесу. Усі три курси пропонуються безкоштовно на українських освітніх платформах [77].

Акумуляція позитивних кейсів формує довгострокову перспективу. Позитивні практики заохочують перехід до довгострокового мислення та планування, яке надає пріоритет екологічній сталості. З'являється можливість висвітлити взаємозв'язок екологічних, соціальних та економічних проблем і підкреслити важливість захисту природних ресурсів для майбутніх поколінь. У цьому контексті вельми характерними є наслідки ініціативи Sustainability4Ukraine, яка здійснює підтримку місцевих українських НУО. Ось лише кілька прикладів залучення до просування ПД СР різновекторних громадських акторів. DostupnoUA захищає права людей з інвалідністю в Україні (близько 6% населення) з 2015 року. З початком війни доступ до соціальної допомоги, продуктів харчування, санітарії та інших базових потреб, включаючи житло та працевлаштування, став особливо складним для людей з інвалідністю. Організація збирає кошти на придбання предметів першої необхідності для тих, хто їх потребує, а також допомагає розбудовувати інфраструктуру для людей з інвалідністю [346].

Отримання підтримки екологічних проєктів у місцевій громаді передбачає залучення мешканців, налагодження партнерства та демонстрацію переваг проєктів. При цьому великого значення набуває інформаційно-аналітичне забезпечення проєктної діяльності. Зокрема, Фонд «Демократичні ініціативи» — один з найстаріших і найвпливовіших

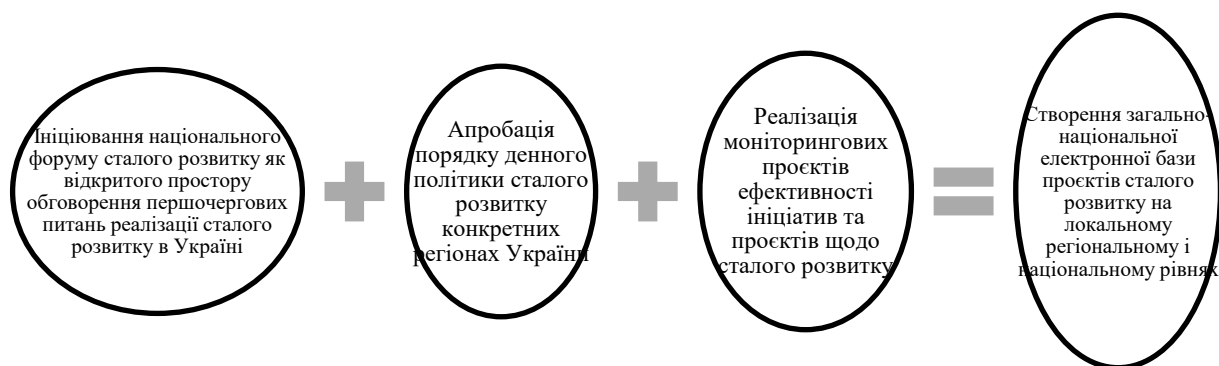
незалежних аналітичних центрів України, який відповідає за значну частину досліджень, що проводяться в Україні. Фонд зосереджується на аналізі подій та розробці політичних рекомендацій для осіб, які приймають рішення, та громадянського суспільства. Проект має на меті задокументувати, що люди думають про події, які відбуваються, і які події найбільше запам'яталися в їхній підсвідомості. Якими б не були наслідки цієї агресивної війни, ми повинні бути готові жити з новими фактами. Їх дані допомагають відстоювати здорову пам'ять та культурну політику щодо правдивих історичних текстів [346].

У практиках просування ПД СР в Україні набуває значення якісне визначення потреб громади. Це дає змогу зрозуміти конкретні екологічні проблеми та проблеми місцевої громади. Тому дієвими практиками є проведення опитувань, зустрічей в громадах та взаємодія із зацікавленими сторонами, щоб отримати інформацію та визначити пріоритетні сфери для екологічних проєктів. До прикладу, Екоклуб «Рівне»— місцева громадська організація, яка понад 20 років займається захистом довкілля: у 2020 році вона допомогла місту Вознесенськ встановити першу в Україні сонячну електростанцію (СЕС), яка продовжує забезпечувати енергією мешканців міста навіть у часи війни. Інші міста розглядають можливість встановлення подібних фотоелектричних систем, щоб гарантувати безпеку водопостачання та для лікарень. Серед них Мирноград (Донецька область), Мерефа (Харківська область) та Ніжин (Чернігівська область). Цей досвід може бути використаний для майбутньої реконструкції України [346].

В умовах сучасної України просування екоцінностей та конкретних рішень щодо сталого розвитку в інституційному середовищі вимагає конкретних кроків. Зокрема йдеться про відкрите загальнонаціональне обговорення ресурсів щодо реалізації програм та проєктів сталого розвитку в форматі загальнонаціонального форуму. Також вимагає конкретних зусиль та дій апробація порядку денного політики сталого розвитку в тих регіонах та

громадах, де вже були здійснені пілотні проекти та наявні сталі практики або досвід реалізації проектів та рішень сталого розвитку. У повоєнний період актуальною стає є реалізація моніторингу проектів ефективності ініціатив сталого розвитку. Все це має бути спрямоване на утворення національного реєстру проектів сталого розвитку з метою поглиблення та покращення інформування стейкхолдерів щодо вже здійсненої діяльності та новітніх потреб.

Схема 6. Оптимізації взаємодії інститутів державної влади та громадського середовища в контексті утвердження порядку денного сталого розвитку в Україні

Самовідтворення ПД СР в Україні неможливе без підвищення обізнаності про екологічні проблеми та важливість збереження через освітні кампанії, семінари та інформаційні заходи. Однією з форм спонукальних комунікацій може бути надання інформації про потенційні наслідки деградації навколишнього середовища та про те, як місцеві проекти можуть

вирішити ці проблеми. Команда НУО, що складається з 220 осіб, об'єднує 23 молодіжні хаби у 18 регіонах України, надаючи підтримку, можливості та кар'єрний розвиток молодим людям, а також просуваючи гендерну рівність та інклюзію. У відповідь на війну організація розробила та керує P2P-платформою, яка поєднує потреби України з можливостями для надання допомоги. Платформа підтримує місцевий бізнес та українську економіку, збираючи кошти на продуктові набори, які допомагають вирішити проблему нестачі доступних продуктів харчування та базових послуг для українського населення [346].

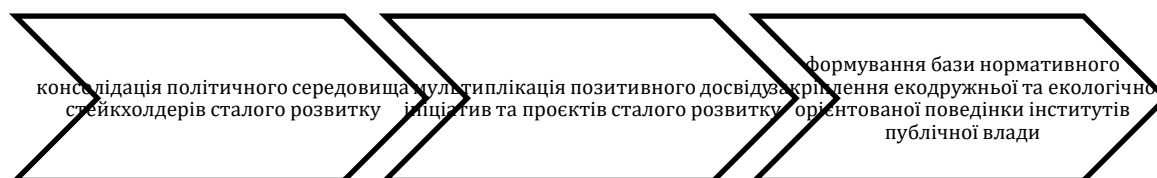
Суттєвим організаційно-інституційним чинником просування ПД СР в Україні є стимулювання громадського партнерства. Для «про зелених» (проекологічних, еко-ціннісних) громадсько-політичних акторів в Україні не втрачає актуальності співпраця з місцевими організаціями, підприємствами, школами та державними установами, щоб об'єднати ресурси, досвід і підтримку екологічних проєктів. Вимагає стимулювання встановлення партнерських відносин з ключовими зацікавленими сторонами, щоб використовувати їхні мережі та розширити охоплення ініціатив. Для цього вимагає уваги адаптація проєктів до потреб громади. При цьому розробляючи ініціативи СР, слід враховувати такі фактори, як демографічні особливості, географічне розташування та культурні уподобання, щоб забезпечити їх ефективність і прийнятність

Перспективи демократизації політичної системи України в повоєнний період пов'язані із всебічними утвердженнями європейських політичних альтернатив. У цьому контексті сталий розвиток є основою для інституалізації нових зелених політичних сил та громадських рухів. Їх електоральна спроможність буде формуватися на основі відповідальності публічної влади не лише за довкілля, але й за модернізацію існуючої

промислової та енергетичної інфраструктури відповідно до європейських стандартів сталого розвитку. Ці аспекти повинні стати програмними для нових зелених політичних сил.

Доречною є увага до основних програмних пунктів просування порядку денного сталого розвитку в демократичному політичному середовищі. У період післявоєнного відновлення зокрема вирішальним є консолідація політичного середовища стейкхолдерів сталого розвитку. Також набуває великого значення поширення досвіду ініціатив та проєктів в українському соціальному та політичному середовищі. Вимагає уваги нормативне законодавче закріплення статусів «єкодружньої» та «єкоорієнтованої» поведінки інститутів публічної влади політичних та громадських акторів тощо.

Схема 7. Артикуляція першочергових пунктів порядку денного сталого розвитку в Україні

Політичні кампанії зеленої проблематики в Україні можуть бути умовно поділені на передвиборчі та міжвиборчі. В контексті перших слід розглядати тематику з використання зеленої політичної альтернативи як перевагу в електоральних змаганнях. Щодо других, то йдеться переважно про реалізацію громадських ініціатив, які поширюють екоідентичність та утверджують зелений порядок денний в освітній сфері та в рамках громадської діяльності.

Висновки до розділу 3.

Одним з провідних базових завдань утвердження порядку денного сталого розвитку в політичному процесі демократичних країн є формування мейнстриму сталого розвитку в діяльності сучасної політичної медіасфери. Процеси діджиталізації створюють середовище індивідуалізованого сприйняття інформації та інтерактивного підходу до пунктів порядку денного. Доведення важливості природоохоронних та трансформаційних економічних заходів в рамках розвитку економіки в суспільній дискусії забезпечується рівнем ініціативності носіїв проєкологічної свідомості.

Утвердження зеленої альтернативи в сучасній політичній медіасфері здійснюється на основі активності провідних політичних сил зелених партій та рухів. Формування зеленої медіа-громадськості є явищем, яке надає можливість перетворити зелену альтернативу на можливість та актуальний вибір для політичної системи. Медіа-розголос проблематики сталого розвитку здійснюється на основі розуміння потреби реалізації в кожному конкретному суспільстві. Спроможність сучасних зелених медіа-експертів та зеленої журналістської спільноти просувати питання сталого розвитку залежить від можливостей тлумачення конкретних кейсів зеленої політики як загальнообов'язкових та прийнятних у суспільстві.

Публічна артикуляція політичних потреб впровадження сталого розвитку здійснюється на основі руху від конкретних випадків політичної доцільності, які з'являються на рівні громад, соціальних спільнот та суспільства в цілому. Проактивна позиція ліво-зелених парламентських коаліцій у сучасному ЄС дає змогу утвердити зелену проблематику як невід'ємну частину порядку денного в сучасній політичній медіасфері. У такий спосіб порядок денний сталого розвитку стає співвимірним з проблемами гендерної рівності та захисту прав меншин. Такий результат був досягнутий на основі високої експертної спроможності та мотивованості наукового середовища, яке активно постачає аргументативну частину для відстоювання положень сталого розвитку.

Співвідношення політичних технологій та доктрина ціннісних мотивацій просування питань порядку денного сталого розвитку базується на аналізі стану зеленої політики в умовах балансу сили існуючих політичних сил. Якщо тема зеленої політики є резонансною, то просування її конкретних аспектів конкретних проблем забезпечується на конкурентній основі. Тобто зелена проблематика стає більш «вигідною» у відношенні розвитку політичних паблік relations та розбудови іміджевих характеристик діючих політичних лідерів. Особливо наочно це видно в контексті партійної боротьби в сучасній Великобританії та Німеччині, де проблематика сталого розвитку змагається за політтехнологічною привабливістю з проблемами міграції та модернізації систем охорони здоров'я та підтримки спроможності держави загального добробуту. Тому в політико-комунікаційні кампанії зеленої політики мають власну логіку, яка інтегрується до політики інтересів провідних політичних сил. Вона має високу «конверсійну спроможність»,

тобто можливість відгуку аудиторії та породжує зацікавленість середовища політичних консультантів та фахівців з політичних PR.

Утвердження пріоритетності питань сталого розвитку в умовах сучасної України стикається з низькою проблем, спричинених російською агресією. Нагальні завдання захисту державності вимагають формування ресурсів для забезпечення безпекової спроможності. Водночас інтереси подальшої європейської інтеграції України вимагають координації і планування затвердження зеленої альтернативи та мультиплікації кейсів впровадження проектів сталого розвитку.

У повоєнний період важливим елементом демократизації України є формування автономії потреб сталого розвитку територіальних громад, а також формування якісної експертної дискусії щодо галузевих аспектів ресурсозбереження та оптимального споживання енергії. Зазначені завдання вимагають від проєкологічної громадськості та проєкологічної журналістики професійного підходу в просуванні пунктів сталого розвитку в політичному порядку денному.

Важливими завданнями в цьому контексті є подолання бюрократичної інерції, штучного галузowego підходу, відомчих інтересів тощо. Загальним вектором впровадження порядку денного сталого розвитку в Україні на політичному рівні є децентралізація зеленої політики, формування повноцінних акторів-лобістів порядку денного сталого розвитку, акцентування уваги суспільства на специфічних українських профілях сталого розвитку в контексті європейської перспективи України.

ВИСНОВКИ

1. Сучасні концептуальні орієнтири визначення оптимальних шляхів просування питань сталого розвитку до суспільного і політичного порядку денного ґрунтуються на ціннісних засадах гуманізму, антропоцентризму, ідеалах просвітництва, а також побудови ноосферної цивілізації глобального рівня. Сучасні суспільні науки реалізують завдання пошуку дієвих обґрунтувань культурницького, соціологічного, психологічного та економічного значення. Вони встановлюють незворотність та імперативність практичного впровадження положень сталого розвитку. Водночас глобальні виклики пандемій, війн, соціальних криз ставлять під сумнів пріоритетність зусиль щодо забезпечення балансу економічного розвитку та збереження природного середовища і біорізноманіття. Відповідно перед сучасними дослідниками виникає потреба пошуку аргументів, які доводять першочерговість програм та проєктів сталого розвитку для конкурентного політичного середовища. Теоретичне обґрунтування ноосферної цивілізації на політичному рівні передбачає пошук взаєморозуміння між державами,

уникнення збройних конфліктів, утвердження колегіальності та деліберативності прийняття рішень.

Водночас в умовах значних розбіжностей у розвитку конкретних держав світу пріоритетність порядку денного сталого розвитку ставиться під сумнів. Екологічні та соціологічні засади міждисциплінарного розуміння сталого розвитку формують очікування від результатів вже впроваджених моделей. До них належать забезпечення сталого рівня життя, наявність сервісної парадигми державності, нормативні передумови мінімальних стандартів життєдіяльності індивідів та груп. Однак на сучасному етапі для багатьох країн світу актуальними є питання впровадження стратегій та політик сталого розвитку. Ідеться про широку імплементацію принципів сталого розвитку до системи прийняття державно-владних рішень та основ функціонування громадянського суспільства.

В сучасних політичних науках сталий розвиток розглядається як бажаний результат демократизації та формування мультикультурного інклюзивного суспільства. Відповідно визначається певна черговість впровадження демократичних реформ і надалі реформ сталого розвитку. Слід розуміти, що кліматичні зміни, кризові явища у системах споживання та виробництва, не дають можливості встановлювати природоохоронні та відновлювані заходи в залежність від політичної структури та політико-інституційних засад демократичного прийняття рішень.

Фокус уваги сучасної політологічної спільноти зосереджений на успішних кейсах впровадження програм і проєктів сталого розвитку залишає поза увагою розгляд умов та перспектив реалізації цих концептів в країнах, що розвиваються. Умови сучасної України демонструють складність просування ціннісних та прагматичних засад сталого розвитку до рівня

конкретних політичних дій. Водночас більшість науковців констатує, що порядок денний сталого розвитку є невід'ємною складовою європейської ідентичності, а також належності тієї або іншої країни до числа розвинених і успішних держав. Отже, для України просування порядку денного сталого розвитку є безальтернативним. Відповідно на часі формулювання специфічних рекомендацій та умов для оптимізації діяльності політичних інститутів держави і громадянського суспільства з метою охоплення і виконання завдань сталого розвитку.

Очевидно, що вказані завдання в Україні можуть бути реалізовані лише післявоєнний період. Однак розробку та впровадження технології просування сталого розвитку в політичних обговореннях, підготовці стратегій та конкретних рішень можна розпочинати вже на сучасному етапі.

До концептуальних орієнтирів сучасних політичних наук в контексті розгляду проблем утвердження порядку денного сталого розвитку в демократичній політичній сфері належить посилення дієздатності громадянського суспільства, пошук оптимальних моделей взаємодії локальних громад та регіональної і центрально-публічної влади, ангажування політичних сил програмними елементами сталого розвитку. В цілому слід відзначити, що проблематика порядку денного сталого розвитку набуває універсального значення та виступає важливою предметною сферою, яка пов'язана з принциповими підвалинами політичної демократії, гендерною рівністю, свободою слова та політичного самовиразу мультиконфесіональністю тощо.

2. Політико-нормативне середовище впровадження порядку денного сталого розвитку має структуру, яка охоплює діяльність інститутів політичного рівня від локального до глобального. Встановлення цілей

сталого розвитку на рівні ООН та інших структур міжнародної співпраці говорить про наявність широкого консенсусу стосовно можливостей та імовірності впровадження заходів в сфері балансу людського суспільства та природи. Водночас різноманіття сучасних держав вносить істотні корективи щодо темпів та ресурсного забезпечення реформ сталого розвитку. Стратегії та проекти впровадження удосконалення директив щодо сталого розвитку вимагають істотної еволюції політичних систем шляхом демократизації. Незважаючи на те, що більшість держав світу приєдналася до декларацій щодо цілей сталого розвитку на глобальному рівні, все ж існують істотні питання щодо інституційної спроможності політичних партій, груп інтересів, громадських рухів та об'єднань тощо.

Законодавство сучасних країн сталої демократії прямим чином зобов'язує громадян дотримуватися правил та орієнтирів сталого розвитку. Цінності сталого розвитку та еко-дружня поведінка глибоко імплементовані до системи освіти, охорони здоров'я, виховання нових генерацій громадян. В контексті 17 основних цілей сталого розвитку, проголошених на саміті ООН зі сталого розвитку 2015 року, діяльність політичних інституцій має бути спрямована на соціальне оздоровлення суспільства. Нормативне середовище сталого розвитку виходить далеко за рамки природоохоронної діяльності. Відповідно можливість просування порядку денного сталого розвитку в інституційному середовищі демократії є можливим у зв'язку з іншими цілями та рамковими положеннями розвитку суспільства. Декларації сталого розвитку, які підтримані більшістю держав світу, жодним чином не суперечить параметрам та завданням соціально-економічного розвитку. Вони доповнюють існуючі національні пріоритети та завдання. Просування порядку денного сталого розвитку за умови глобальної нормативної

підтримки визначається як доцільна та така, що відповідає основним нормативам демократичного суспільства. Таким чином, сталий розвиток визначений як бажана стратегічна мета для держав, які є членами ООН. Відповідно національний шлях до цілей сталого розвитку – це пристосування локальних умов до визначених завдань і пріоритетів.

3. В умовах консолідованої демократії просування порядку денного сталого розвитку пов'язане передусім з прагненням частини акторів політичного спектру реалізувати ідеологічні настанови зеленої політики та проєкологічних політичних доктрин. Однак в більшості країн ЄС, а також США, Канаді, Австралії та Новій Зеландії інституційні компоненти реалізації порядку денного сталого розвитку функціонують на основі прагматичних засад. Ними, зокрема, є потреби громадян в екологічній безпеці та усуненні конкретних порушень кризового стану екологічного середовища. В умовах трансформаційних демократій рушійною силою реформ сталого розвитку, а також висування питань і проблем природоохоронного спрямування є декларативні зобов'язання правлячих груп, урядів, еліт тощо. Звідси однією з цілей просування порядку денного сталого розвитку в умовах прогресу демократії є залучення до самовідтворення інститутів та ініціатив сталого розвитку якомога ширших верств громадян.

Також в умовах демократичного транзиту політичним завданням є переведення питань та ініціатив сталого розвитку з площини дискусій та схвалення до площини конкретних рішень та дій. Інституційна спроможність порядку денного сталого розвитку полягає в можливості артикуляції, агрегування та просування проблем та ініціатив сталого розвитку. Вона передбачає відсутність практик замовчування, прихованого опору, імітації та

профанації діяльності щодо реалізації цілей сталого розвитку. Розбудова інституційної спроможності порядку денного сталого розвитку є одним з провідних завдань розвитку консолідованої демократії.

4. Особливостями формування вектору порядку денного сталого розвитку на наднаціональному рівні стало зближення розвитку держав в межах міждержавних об'єднань. Приклади впровадження програм та проєктів сталого розвитку країн Європейського Союзу засвідчив, що можливості утворити середовище сталого розвитку з'явилися, коли були виконані дві базові умови. З одного боку, держави досягли певного рівня економічного зростання. З іншого – вони перейшли на внутрішню адженду сталого розвитку внаслідок поширення екологічних цінностей. Діяльність загальноєвропейського уряду щодо поширення директив сталого розвитку деталізації практик та політик сталого розвитку лише закріпила статус-кво, зробила формальними неформальні практики та порядки реалізації програм та проєктів сталого розвитку. Політичними особливостями реалізації порядку денного сталого розвитку стала зацікавленість політичних еліт просуванням екологічних проєктів через зацікавленість в них електорату постматеріального суспільства.

Актуальність екологічної безпеки та захисту біорізноманіття набули статусу культурного тренду в країнах розвиненої Європи. Відповідно нові члени Євросоюзу (країни Балтії, Вишеградської групи та Балкан) отримали чіткий план впровадження порядку денного сталого розвитку. Вони опинилися в ситуації, коли дискусійні абстрактні та ціннісні проблеми захисту природного навколишнього середовища набули статусу стандартних вимог. Досвід впровадження порядку денного сталого розвитку є ключовим для країн-сусідів. Навіть в умовах, коли ці держави неповною мірою

відповідають вимогам трансформації інноваціям в економіці. Вони можуть реалізовувати проекти сталого розвитку – це істотно покращує їх позиції у взаємодії з ЄС. Для сучасної України утвердження порядку денного сталого розвитку слугує орієнтиром переходу на новий рівень європейської інтеграції. В умовах післявоєнної відбудови сучасна Україна має продемонструвати високі темпи та якість впровадження порядку денного сталого розвитку.

5. Розглянуті кейси впровадження порядку денного сталого розвитку в країнах сталої демократії та трансформаційних державах дають змогу для констатації виявлення таких трендів. По-перше, це тенденція декларативного сприйняття стандартів та вимог сталого розвитку. Трансформаційні держави здійснюють рецепцію законодавства сталих країн та намагаються продемонструвати дотримання «зеленого» курсу. Водночас реальні ресурсні можливості вимагають поміркованого ставлення до етапів проєкологічного перетворення суспільства. Другою тенденцією стала націоналізація порядку денного сталого розвитку, коли потреби та вимоги проєктів сталого розвитку стають локалізованими. Зв'язок із внутрішніми потребами до проблемами призводить до акцептування міжнародних практик інфраструктурного та інноваційного розвитку. З іншого боку, порядок денний сталого розвитку потрапляє у «пастку» національного виміру прагматики та необхідності, що неповною мірою відповідає здійсненню масштабних стратегічних планів впровадження реформ сталого розвитку.

Третьою тенденцією стало розширення контексту сталого розвитку на проблеми соціального та економічного і технологічного характеру. Консервативні політичні еліти і бюрократична інституційна структура здійснюють організаційну мімікрію. Вони намагаються реалізувати проекти

сталого розвитку, проте серед них провідне місце посідають проєкти «звичного» соціально-економічного зростання. Концепція відповідності екологічним стандартам ЄС дещо звужує добір можливостей національного виміру та ціннісного обґрунтування сталого розвитку. Поряд з цим важливо відзначити деєкологізацію порядку денного сталого розвитку в міру того, як нові члени ЄС розбудовують демократичні інститути та опановують практики громадянського відстоювання та соціальної відповідальності бізнесу. Також порядок денний сталого розвитку дедалі частіше пов'язується з параметрами успіху тієї або іншої країни на міжнародному та глобальному рівні. Бренд екологічної привабливості та безпеки стає одним з провідних стимулів для запровадження порядку денного сталого розвитку.

6. Специфіка просування порядку денного сталого розвитку в Україні пов'язана з низьким рівнем інститутуалізації політичних обговорень та відкритості рішень. Формальний процес демократичного узгодження політичних позицій на рівні парламенту значно звужує та уповільнює просування порядку денного сталого розвитку. В рамках діяльності інститутів регіонального та локального самоврядування публічні обговорення набувають статусу вирішальних лише в умовах, коли політичні актори мають ініціативну позицію і користується широкою медійною підтримкою. Опціональність просування питань порядку денного сталого розвитку в Україні ще не стала основою діяльності формальних і неформальних політичних акторів. Як політична еліта, так і громадськість неповною мірою усвідомлюють значення екологічних цінностей та проєктів сталого розвитку. Для повноцінного розвитку держави і суспільства кейси просування порядку денного сталого розвитку пов'язані в основному з предметами відання профільних міністерств, а також з тиском

міжнародної спільноти щодо реалізації глобальних цілей сталого розвитку. На часі реалізація стратегії консолідації про екологічних політичних сил з метою більш якісного та резонансного просування порядку денного сталого розвитку. Медіаполітична структура сучасної України неповною мірою пов'язана з прагматичними пріоритетами громадян. Відповідно має місце «конфлікт інтересів» між вимогами і потребами фінансово-промислових груп та завданнями розвитку територіальних громад і прагненнями громадян. При цьому необхідно забезпечувати зростання стандартів екологічної безпеки та біорізноманіття, які стануть основним завданням післявоєнної корекції інституційного середовища.

Адекватними заходами в цілях просування порядку денного сталого розвитку в Україні мають стати вироблення стратегії та дорожньої карти досягнення міжнародних вимог щодо сталого розвитку. Також мають бути розроблені плани першочергових проєктів та ініціатив сталого розвитку з метою усунення ключових екологічних проблем. Доцільним є створення електронної бази проєктів сталого розвитку, а також проблем та потенційних проєктів локальних громад та регіонів з метою консолідації зусиль та почергового включення цих проблем до порядку денного.

7. Оптимального підходами щодо просування порядку денного сталого розвитку в Україні є формування мережі громадянської адвокації екологічних проблем та інфраструктурних проєктів сталого розвитку. Також ключове значення має оптимізація медійного представлення еко-дружньої поведінки та екологічних цінностей в сучасній Україні.

Грунтовна рецепція глобальних цілей сталого розвитку на локальному і регіональному рівні в Україні покликані розкрити шлях для більш масштабних компаній політичної адвокації. Перед проєкологічною

політичною спільнотою України постає завдання перетворення вузького значення екологічних проблем на соціальні детермінанти прогресу держави і суспільства. Усунення проблем соціальної нерівності, формування інклюзивності, зручного урбаністичного середовища виступають базовими орієнтирами сталому розвитку вже протягом багатьох років на міжнародному рівні. Натомість в Україні вони перебувають у «затінку» медійної активності, не входять до числа топових проблем політичних обговорень. Отже, завданням консолідованих проєкологічних політичних сил є трансляція цінностей проєкологічної поведінки в контексті поводження з відходами, споживання матеріалів і ресурсів.

Трансляція проєкологічних тез та смислів до системи виховання та освіти майбутніх поколінь, деформалізація практик громадянського відстоювання повинні ґрунтуватися на локальних традиціях екологічно свідомої поведінки та пропагувати екологічні цінності на прикладах конкретних родин або спільнот.

Сталий розвиток місцевих громад в Україні виступає потужним чинником мультиплікації політичного досвіду «зеленої політики». Тому ангажованість екологічними цінностями на місцевому рівні зробить можливим просування порядку денного на всеукраїнський загальний на основі діяльності консолідованих проєкологічних політичних партій. Акцитування уваги на екологічній відповідальності бізнесу, господарюючих суб'єктів та технологічних процесів вимагає громадянського контролю та забезпечення прозорості формування загального порядку денного на локальному рівні. Місцеві політичні режими вимагають корекції урбаністичного розвитку, базових практик поводження з відходами, розкриття реальної ситуації екологічної безпеки та стандартів тощо. Таким чином, післявоєнний період

розвитку України має стати періодом закріплення порядку сталого розвитку серед пріоритетних і стратегічних завдань діяльності держави і суспільства. Передумовою цього має бути проактивна позиція громадян та рух до співпраці між проєкологічними громадсько-політичними суб'єктами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакоцька Т. Том Торок про тренінг «Журналістські розслідування: регіональний вимір» у Миколаєві. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=seLpg3sgZt4>
2. Бережна І.Ю. Особливості формування інвестиційного потенціалу у трансформаційній економіці: інституційний підхід. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_11_4. (дата звернення: 06.08.2023).

3. Бережна Ю. С. Зелена економіка в країнах східного партнерства. *Економічні науки*. Сер. : Економіка та менеджмент. 2012. Вип. 9(2). 30-36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9\(2\)__6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9(2)__6). (дата звернення: 06.08.2023).
4. Берташ В. Пріоритети визначила громада. *Голос України*: електрон. версія газ. 2012. № 14 (5392). URL: <http://www.qolos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf> (дата звернення: 06.08.2023).
5. Бистряков І. К. Територіальний природно-ресурсний капітал у забезпеченні конкурентоспроможності економіки України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 200-209.
6. Бистряков, І.К. Сталий розвиток України: постмодернізм, простір, методологія управління. *Вісник Національної академії наук України*, № 7. 2012 47-53.
7. Біланюк О.П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах. *Економіка. Управління. Інновація*. 2012. № 2. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2012_2/pdf/12borupv.pdf (дата звернення: 17.06.2023).
8. Біляцький С. Соціальний комфорт – через сталий розвиток. *Віче*. № 2. 2013. 2-5.
9. Біляцький С., Ярова Н. Феномени соціальних перетворень. *Політичний менеджмент*. 2006. № 3. С. 153-164.
10. Бобровська О. Сталий розвиток регіонів України: проблеми і шляхи їх розв’язання. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2016. Вип. 1. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2016_1_15

11. Бочко О. Електронний маркетинг сучасності. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Серія : Економіка АПК. 2013. № 20(2). 65-68.
12. Бочко О. Ю., Лихолат С. М., Кузяк В.В. Система взаємозв'язку ко-маркетингу та «зеленого» маркетингу на партнерських засадах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 5. 33-36.
13. Бугайчук А. Вплив повномасштабної агресії Російської Федерації проти України на діяльність екологічних громадських організацій в Україні URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/44_2022/20.pdf. (дата звернення: 17.06.2023).
14. Бугайчук А. Особливості агітації Партії Зелених України в місцевих виборах 2020 року. *Вісник Львівського університету*. Серія філософсько-політологічні студії. 2021. Вип. 36. 173-182.
15. Війна не змусила бізнес відмовитись від принципів сталого розвитку, – дослідження ЕВА.URL: <https://eba.com.ua/vijna-ne-zmusyla-biznes-vidmovytys-vid-pryntsyviv-stalogo-rozvytku-doslidzhennya-eva/>
16. Вовчок С. В.,Л. В. СлюсареваСталий та конкурентний розвиток підприємств аграрного сектору економіки. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5, № 4. С. 388-394.
17. Волкова Ю. В. Поняття «сталий розвиток» на макро- та мікрорівнях: історичний огляд, підходи до трактування, характеристика складових концепції. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 9(1). С. 24-30.
18. Гапоненко Г. І.,ЄвтушенкоО. В., ШамараІ. М., Сичугова І. С. Сталий розвиток етнографічного туризму як засіб збереження та повоєнного

відновлення етнокультурної спадщини України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 216-226.

19. Григоренко Ю. ЕВА назвала лідерів сталого розвитку в Україні. URL:<https://gmcenter.com.ua/news/eva-nazvala-lideriv-staloho-rozvytku-v-ukraini/>

20. Грицаєнко І. М., Грицаєнко Г. І. Розробка інвестиційних проєктів аграрного виробництва: орієнтація на сталий розвиток. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2021. Вип. 11, Т. 2. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvtdau_2021_11_2_22

21. Давидов П. Г., Цибулько О. С., Харламов М. І. Сталий розвиток вищої освіти: сучасні тенденції. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. Вип. 3. С. 110-122.

22. Данильченко І. Г. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток (на прикладі навчальної дисципліни «Дитяча література»). *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : Педагогіка і психологія. 2018. № 2. С. 184–191.

23. Жидков К. С. Сталий місцевий розвиток: сутність і зміст. *Теорія та практика державного управління*. 2021. Вип. 2. С. 120-127.

24. Загорський В. С. Екологічна політика ЄС і проблеми формування системи екологічного управління в Україні. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_210_ZahorskyuVS.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_210_ZahorskyuVS.pdf). (дата звернення: 17.11.2023).

25. Зеленько Г. І. / Е. В. Щербенко. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. URL: <https://esu.com.ua/article-15888>. – (дата звернення: 21.01.2022).

26. Зеленько Г. І. Рецензія на колективну монографію за редакцією Л. Ф. Євменова «Европейский союз: проблемы и перспективы партнерства». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2013. Вип. 10. С. 120-122.

27. Зеленько Г. Чи інституціоналізувалися політичні партії в Україні? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 3. 57-72.

28. Зінчук І. О., Паламарчук Т. М., Усюк Т. В. Інвестування в сталий розвиток «зеленої» економіки: європейські імперативи для України *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 21. С. 11-20.

29. Іванова А. Взаємодія політичного представництва та сталого розвитку. URL: <https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/tsili-staloho-rozvytku/Цілі%201-17.pdf>. (дата звернення: 17.11.2023).

30. Іванова Н. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [колект. монографія] / [О. С. Онищенко та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2013. 248 с.

31. Карпаш О. М., Блощинська В. А., Карпаш М. О. Філософія, екологічна етика та сталий розвиток. *Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування*. 2021. № 2. С. 123-130.

32. Кащєєва В.Ю., Швидкий В. О. Управління рентабельністю банку на основі факторного аналізу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Економічні науки. 2015. Вип. 15(4). С. 114-117.

33. Кащєєва Г. М. Сталий розвиток соціальної сфери в сучасних умовах. *Економічний вісник університету*. Вип. 20(1). 2013. С.106-110.

34. Кіндратець О. М. Гуманістичний менеджмент як фактор сталого розвитку. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2005. Вип. 20. С. 162-163.

35. Коваленко І. Г. Історичний шлях Європейських зелених партій та внесок Партії зелених України в їх розвиток. Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Історичні науки. 2008. Т. 88, Вип. 75. С. 71-73.

36. Коваленко І. Г. Розвиток Партії Зелених України в політичній системі України. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. Сер. : Історичні науки. 2009. Т. 100, Вип. 87. С. 98-100.

37. Коваленко І. Г. Ставлення партії зелених України щодо закриття Чорнобильської АЕС. *Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. Сер. : Історичні науки. 2008. Т. 83, Вип. 70. С. 58-60.

38. Коваленко О. В. Проблемні аспекти становлення інноваційної системи України в контексті теорії технологічного розвитку. URL.: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3871> (дата звернення: 10.02.2022).

39. Коваленко-Чукіна І. Г. Діяльність природоохоронних організацій та їх вплив на розвиток Партії Зелених. *Гуманітарний вісник*. Серія : Історичні науки. 2018. Число 28, Вип. 12. С. 99-108.

40. Коваленко-Чукіна І. Г. Основні напрями та методи діяльності Партії Зелених України. *Чорноморський літопис*. 2013. Вип. 8. С. 22-25.

41. Король С. Я., Семенова С. М., Курбет М. А. Упровадження звітності про сталий розвиток в Україні: стан і перспективи в умовах євроінтеграції. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 294-301.

42. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція)

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

43. Кратко О. В., Лазарець Д. В. Сталий розвиток та раціональне природокористування в навчально-виховному процесі. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2023. Вип. 2. С. 222-228.

44. Кудрявцев В. М. Сталий розвиток як цільова функція сучасної парадигми економічного росту транспортного підприємства. *Економіка транспортного комплексу*. 2022. Вип. 39. С. 55-67.

45. Кужелєв М. О., Федина В. В., Стабіас С. М. «Срібна економіка»: соціальні аспекти та сталий розвиток. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2021. Вип. 17(2). С. 227-235.

46. Кузяк В.В. Шандрівська О. Є., Бек О. М. Стратегія обслуговування клієнтів у створенні конкурентних переваг підприємства *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.6. С. 229-235.

47. Купінець Л. Є., Ковальчук С. Я. Україна в "зелених" трансформаціях агропродовольчого сектору країн східного партнерства: виклики та можливості. *Економічні інновації*. 2019. Т. 21, Вип. 2. С. 43-58.

48. Литвиненко М. Короткий гайд по глибинним інтерв'ю. URL: <https://cases.media/articles>

49. Мамонов І. Поняття «сталий людський розвиток»: управлінський аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 3. 2013. с.28-35.
50. Матейчик В. П., Смешек М., Хрутьба В. О., Зюзюн В. І. Формування програм сталого розвитку міських транспортних систем. *Вісник Національного транспортного університету*. 2014. № 29(1). С. 158-172.
51. Матейчик В. П., Хрутьба В. О. Методичні підходи до управління екологічними аспектами в проектах поводження з відходами. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2012. № 2. 125-136.
52. Мельник С. Регіональний рівень реалізації соціальної політики за кордоном (на прикладі м. Стокгольма). *Соціальна політика : проблеми, коментарі, відповіді*. 2008. № 7. 8-12.
53. Наврозова Ю. О. Савельєва І. В. Вплив яхтового туризму на сталий розвиток економіки. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2023. Вип. 3. С. 117-133.
54. Нагара М. Б. Сталий розвиток: трансформація парадигми в умовах екологізації економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 5-6. С. 36-42.
55. Нікішина О. В. Діагностика впливу інституційного сектору домогосподарств на сталий розвиток економіки України. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13. Вип. 3. С. 3-15.
56. Петренко І. Особливості побудови соціального діалогу в освітньому вимірі. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/166106/> (дата звернення: 06.08.2023).
57. Петренко О. Зелена революція в аграрному секторі: шлях до сталого економічного розвитку. *Економіка харчової промисловості*. 2023. Т. 15. № 1. С. 38-43.

58. Петрик М. Д. Відтворення зеленої економіки як основна мета державно-приватного партнерства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 12.

59. Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ. 2008. С. 302—310.

60. Пиголенко І. В., Груба О. Г. Медіація та антикризові комунікації як засоби вирішення конфліктів. Збірник наукових праць «Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики». 2022. № 96. С. 6-14.

61. Політика ЄС у сфері охорони довкілля. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_2971. (дата звернення: 17.10.2023).

62. ПРООН запускає онлайн-курс зі сталого розвитку для державних службовців. URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/proon-zapuskaye-onlajn-kurs-zi-stalogo-rozvytku-dlya-derzhavnyh-sluzhbovtsiv/>

63. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку: монографія. Н.С. Іванова, Н.С. Приймак, І.А. Карабаза, В.В. Барабанова та ін.; ред. Н.С. Іванова. Кривий Ріг : Вид.ДонНУЕТ, 2021. 162 с.

64. Пустовіт А., Токарева Л. Децентралізація як шанс держави підняти сталий розвиток регіонів або країна без периферій. Галицький економічний вісник. 2020. № 1. С. 84-90.

65. Ратушняк О.Г. Управління еколого-економічними ризиками інноваційних енергозберігаючих проєктів у будівництві. Управління проєктами та розвиток виробництва. 2010. № 3. 93-97.

66. Ратушняк Т. В. Моніторинг якості життя населення в Україні URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w=%D0%A2.+%D0%92.+%D0%A0>

%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%88%D0%BD%D1%8F%D0%BA. (дата звернення: 17.10.2023).

67. Руда М.В., Мазурик М. М. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23805/menedzhment121-206-213.pdf>

68. Рябченко В. І. Світоглядна компетентність як чинник забезпечення соціальної відповідальності за сталий розвиток сучасного суспільства. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. 2021. Вип. 1. С. 88-101.

69. Савчук В. В. Блінова Ю., Єгоров В. О. Трансформація уявлень про сталий розвиток ур-банізованого середовища в Україні. Науковий вісник будівництва. 2021. Т. 106, № 4. С. 5-19.

70. Ситник Й. С., Юрченко Г. М. Сталий розвиток та залучення соціально незахищених категорій населення до ринку праці. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2020. № 3(2). С. 85-95.

71. Скібін, І.П. Сталий екологічний розвиток як імператив державної політики у сфері природокористування: зарубіжні практики. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2019_8_6. (дата звернення: 17.10.2023).

72. Смотрицька М. О. Нова "зелена політика" Китаю в галузі стійкої мобільності та розвитку (декарбонізація в Китаї та в рамках ініціативи "Один пояс – один шлях"). Китаєзнавчі дослідження. 2021. № 4. С. 39-55.

73. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23805/menedzhment121-206-213.pdf>.

74. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

75. Тарасенко Д. Л. Сталий розвиток і "зелена" економіка: політика ЄС. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2017. № 10. С. 111-115.

76. Ткаченко О. Оптимізація параметрів систем управління телекомунікаційними мережами. URL.: <https://scholar.google.com/scholar?cluster=1235339938265162135&hl=en&oi=scholar> (дата звернення: 10.02.2022).

77. Тренінг «Освіта для сталого розвитку: інтерактивні вправи та ігри для просування ЦСР серед молоді». URL: <https://ecoosvita.org.ua/novyna/trening-osvita-dlya-stalogo-rozvytku-interaktyvni-vpravy-ta-igry-dlya-prosuvannya-csr-sered>

78. Турченко О. Г. Щодо поняття «сталий розвиток». Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2017. № 1. С. 157-169.

79. Україна в цифрах. 2007: стат. зб. / Держ. ком. статистики України. Київ: Консультант, 2008. С. 185—191.

80. Хвесик М. А. Економіка природокористування і сталий розвиток у безпекових координатах. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2021. № 9. С. 5.

81. Хилько М. І. Пріоритет сталого екобезпечного розвитку Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 111. С. 333-339.

82. Химинець В. В. Сталий розвиток Карпатського регіону в контексті євроінтеграційної політики України. Екологія і природокористування. 2013. Вип. 16. с. 71-80.

83. Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку. URL:

https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repositary/Konferentsiia_27-10-2023_Zbirka_tez_oryhinal-maket.pdf. (дата звернення: 17.10.2023).

84. Череп А. В., Воронкова В. Г., Череп О. Г., Венгерська Н. С., Безкоровайна Л. В. Вплив креативних інноваційних технологій на сталий розвиток туристичної галузі в Європі після пандемії COVID-19. *Humanities studies*. 2021. Вип. 8. С. 134-146.

85. Чернятіна В. А. Сталий розвиток сільських територій України в умовах децентралізації, забезпечення їхньої спроможності. Теорія та практика державного управління. 2021. Вип. 2. С. 110-119. URL: : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2021_2_14

86. Чистякова Л. О. Сталий розвиток і екологічна освіта: проблеми впровадження в процесі підготовки вчителя трудового навчання та технологій. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. 2020. Вип. 93. С. 123-127.

87. Шабардіна Ю.В. Екологічна політика Європейського Союзу в контексті посилення інтеграційних процесів в Україні. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/119.pdf>. (дата звернення: 07.05.2023).

88. Швець В.Я., Роздобудько Е.В. Агрегована методика багатокритеріальної економіко-екологічної експертизи екологоорієнтованих інвестиційних проєктів. Науковий вісник Національного гірничого університету. 2013. № 3. 139-144.

89. Шворак А., Кулинич М., Філюк Д. Сталий інклюзивний розвиток територіальних громад Волинської області в умовах трансформації вугільної

галузі. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2022. № 2. С. 20-31.

90. Як діяти далі: Громаді про сталий розвиток
URL: <https://vumonline.ua/course/how-to-proceed-sustainable-development-for-communities/>

91. 2023 Sustainability Report. URL: <https://sustainability.fb.com/wp-content/uploads/2023/07/Meta-2023-Sustainability-Report-1.pdf#page=1> (date of access: 10.09.2023).

92. 7 Ways Norway is leading in Sustainability. URL: <https://www.re-thinkingthefuture.com/sustainable-architecture/a2964-7-ways-norway-is-leading-in-sustainability/>. (date of access: 10.09.2023).

93. 8 examples of sustainable development that will changetheworldin 2022. URL: <https://www.truegridpaver.com/sustainable-development-examples/>

94. A new urban narrative for sustainable development. URL: <https://www.nature.com/articles/s41893-022-00979-5> (date of access: 20.02.2024).

95. A systematic literature review on SME financing: Trends and future directions. *Journal of Small Business Management*. 61. 3. 2023. 1247-1277.

96. A World Alive: Green Politics in Europe and Beyond. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/edition/a-world-alive-green-politics-in-europe-and-beyond/>

97. Adloff F., Neckel S. Futures of sustainability as modernization, transformation, and control: a conceptual framework. *Sust. Sci.* 14.2019. 1015–1025. doi: 10.1007/s11625-019-00671-2

98. Aggarwal A., Kumar P. Lutzerath Protests: Climate Activism Water shedor Germany's Ticketto Energy Security? Down To Earth. 2023. Availableonlineat: <https://www.downtoearth.org.in/blog/energy/lutzerath-protests->

climate-activism-watershed-or-germany-s-ticket-to-energy-security-87238
(accessed February 5, 2023).

99. All Ground Is Fertile Ground: Attitude to Ecology across Europe. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/all-ground-is-fertile-ground-attitudes-to-ecology-across-europe/>

100. Allabouche K., Omar D., Ahmed G., Idrissi N., Amrani E. Mobilephones' social impacts on sustainable human development: case studies, Morocco and Italy. *Entrepreneurship and Sustainability*. Issues 4, no. 1 (September 30, 2016): 64–73. [http://dx.doi.org/10.9770/jesi.2016.4.1\(6\)](http://dx.doi.org/10.9770/jesi.2016.4.1(6)).

101. Alvarado C., Ortiz N., Jiménez D., Ochoa-Jiménez B. Tillaguango Ecological footprint, air quality and research and development: The role of agriculture and international trade. *Journal of Cleaner Production*. 288 (2021). 125-189.

102. Atkinson H., Wade R. Education for Sustainable Development and Political Science: Making Change Happen URL: <https://www.developmenteeducationreview.com/issue/issue-17/education-sustainable-development-and-political-science-making-change-happen> (date of access: 20.02.2024).

103. Avelino F. Power in sustainability transitions: Analysing power and (dis) empowerment in transformative change towards sustainability. *Environ. Policy Gov.* 2017. 27. 505–520. doi: 10.1002/eet.1777

104. Azmat F, Weng M. L., Abdul M., Ranjit V., Gupta G., Convergence of business, innovation, and sustainability at the tipping point of the sustainable development goals, *Journal of Business Research*. Volume 167. 2023. 114-170. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114170>.

105. Bacari Ch., Hugues S., Gowreesunkar V. Sustainable development goals and the hotel sector: case example sand implications.

WorldwideHospitalityandTourismThemes 13, no. 1 (March 22, 2021): 9–21.
<http://dx.doi.org/10.1108/whatt-08-2020-0085>.

106. Bäckstrand K., Kronsell A. Rethinking the GreenState. London: Routledge.2015.456.

107. Ballo I.F. Imagining energy futures: sociotechnical imaginaries of the future smart grid in Norway. *Energy Research & Social Science*. 9. 2015. 9–20.

108. Banik D. Democracy and Sustainable Development URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s44177-022-00019-z> (dateofaccess: 20.02.2024).

109. Banik D. Leaving noone behind: Indian perspectives. *Oslo SDG Initiativeblog*.URL: <https://www.sum.uio.no/english/sdg/blog/danbanik/leaving-noone-behind.html> (dateofaccess: 10.02.2023).

110. Barbé L.The Wild World of Belgian Politics.URL: <https://www.greeuropeanjournal.eu/the-wild-world-of-belgian-politics/>

111. Bassily V., Abufarag T., Goubran Sh. «HeritageBuildings»Façadesas Facilitators for Local Sustainable Development: The Case of Cairo’s El Korba Area. *Heritage*. 5.no. 3 (September 15, 2022): 2689–731.
<http://dx.doi.org/10.3390/heritage5030141>.

112. Battistoni A., Cohen A.D. The Return of the Green New Deal: Ecosocialism in the USA. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-return-of-the-green-new-deal-ecosocialism-in-the-usa/>

113. Beck S., Jasanoff S., Stirling A. and Polzin C. The governance of sociotechnicaltransformations to sustainability. Current Opinionin. *Environmental Sustainability*. 2021. 49. 143–152. doi: 10.1016/j.cosust.2021.04.010

114. Betim F. Can Latin America's new ‘pinktide’ turngreen? *DiálogoChino*. 2022. Available online at: URL:

<https://dialogochino.net/en/climate-energy/52162-latin-america-new-pink-tide-green/> (accessed September 25, 2023).

115. Bexell M., Jönsson K. The Politics of the Sustainable Development Goals Legitimacy, Responsibility, and Accountability. *Routledge*. 2021. 184 p.

116. Biermann F., Hickmann T., Sénit C.-A. And etc. Scientific evidence on the political impact of the Sustainable Development Goals. URL: <https://www.nature.com/articles/s41893-022-00909-5> (date of access: 10.02.2023).

117. Biermann F., Hickmann Th., Sénit C.-A. The Political Impact of the Sustainable Development Goals: Transforming Governance Through Global Goals? URL: https://www.researchgate.net/publication/361447975_The_Political_Impact_of_the_Sustainable_Development_Goals_Transforming_Governance_Through_Global_Goals

118. Bikdeli S. Evaluation of Compaction Index to Achieve Sustainable Urban Development Using AHP: Two Case Studies. *Modern Applied Science* 10, no. 8 (June 15, 2016): 98. <http://dx.doi.org/10.5539/mas.v10n8p98>.

119. Blühdorn I. Reinventing green politics: On the strategic repositioning of the German green party. *Germ. Politics*. 2009. 18. 36–54. doi: 10.1080/09644000802649189

120. Boyd E., Nykvist B., Borgström S., and Stacewicz I. A. Anticipatory governance for social-ecological resilience. *Ambio* 2015. 44. 149–161. doi: 10.1007/s13280-014-0604-x

121. Boyle D. The Greens in a New Ireland URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-greens-in-a-new-ireland/>

122. Brown L. J. Ideological Influences on Environmental Policies. URL: <https://profiles.ucl.ac.uk/81019-laura-j-brown/publications> (date of access: 10.02.2023).

123. Brown N., Rappert B., and Webster A. *Contested Futures: A Sociology of Prospective Techno-Science*. Aldershot: Ashgate. 2000.346.

124. Brunette A. California's case for sustainability initiatives: An outlier or a leader? URL: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/government/california-sustainability-initiatives/>

125. Bryant R. L. Putting Politics First: The Political Ecology of Sustainable Development Global Ecology and Biogeography. *Letters*. Vol. 1. No. 6. 1991. 164-166.

126. Buechler S. *Social Movements in Advanced Capitalism: The Political Economy and Cultural Construction of Social Activism*. Oxford: Oxford University Press. 2000.256.

127. Bueger C. From expert communities to epistemic arrangements: situating expertise in international relations. *The global politics of science and technology*. Vol. 1. New York City: Springer. 2014. pp. 39–54.

128. Bukow S. The Green Party in Germany in *Green Parties in Europe*, ed E. Van Haute (London: Routledge), 2016.112–139.

129. Bündnis 90/Die Grünen (1994a). *Ein Land reformieren: 10 Reformprojekte und ein Finanzierungsvorschlag*. Bornheim: Bündnis 90/Die Grünen.247.

130. Burch S., Gupta A., Inoue C. Y., Kalfagianni A., Persson Å., Gerlak A. K., et al. New directions in earth system governance research. *Earth System Governance*. 2019. 1, 100006. doi: 10.1016/j.esg.2019.100006

131. Buschmann P., Oels A. The overlooked role of discourse in breaking car bonlock: the case of the German energy transition. 2019. *Wiley Interdiscip. Rev. Clim. Change* 10, e574. doi: 10.1002/wcc.574

132. Canada and the Sustainable Development Goals. URL: <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/agenda-2030.html>

133. Capacity Development. UN Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/topics/capacity-development> (date of access: 10.02.2023).

134. Case Studies in Sustainable Development in the Coal Industry URL: https://iea.blob.core.windows.net/assets/aff480dc-d861-4d80-8a68-ba5309aa0f23/CIAB_Case_Studies_2006.pdf

135. Case Study Energy efficiency and renewable energy sources in Bosnia and Herzegovina. URL: <https://www.sdgfund.org/sites/default/files/Case%20Study%20-%20Bosnia%26Herzegovina%20-%20EN.pdf>

136. Castillo M. Managing corporate social responsibility through social learning Global Business and Organizational Excellence. 42 (1).2022. 10-21.

137. Castro F., Colsa A.U. Unleashing the convergence amid digitalization and sustainability towards pursuing the Sustainable Development Goals (SDGs): A holistic review Journal of Cleaner Production. 280. 2021. p. 122-204.

138. Chalmers R., Tejedor M. G. Blockchain Technology And Sustainable Development Goals. DYNA 97, no. 6 (November 1, 2022): 594–98. <http://dx.doi.org/10.6036/10549>.

139. China Sustainable Development Indicator System 2023. URL: <https://spm.ei.columbia.edu/sites/default/files/content/EI-CCIEE%20-%20CSDIS%202023%20Report%20%28ENG%29.pdf>

140. China at COP26: Coal, 1.5C and short-term actions, China Dialogue, URL: <https://chinadialogue.net/en/climate/coal-1-5c-and-short-term-actions-china-at-cop26/>. (date of access: 10.02.2023).

141. China. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/china#:~:text=China%20has%20firmly%20implemented%20the,23.4%25%20of%20China's%20energy%20mix> (dateofaccess: 10.04.2022).
142. China's Progress Report on Implementation of the 2030. Agenda for Sustainable Development. Situational analysis of the rights of persons with disabilities in China. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2030kcxzfzyc/202109/P020211019152754484797.pdf
143. Collier P. Culture, Politics, and Economic Development. *Annual Review of Political Science*. 2017, 20:1. pp.111-125.
144. Collste D., Pedercini M., Cornell S. E. PolicycoherencetoachievetheSDGs: Using integrated simulation models to assess effective policies. *SustainabilityScience*. 12. 2017. 921–931.
145. Conrad J. The Discourse on Sustainable Development: How Political and Scientific Codes Go along with Each Other. URL: https://refubium.fu-berlin.de/bitstream/handle/fub188/17926/Conrad-The_Discourse_on_Sustainable_Development-228.pdf?sequence=1.(dateofaccess: 10.04.2022).
146. Conrad B. Was bleibt von Lützi?, DieZeit. 2023.Available onlineat: URL: <https://www.zeit.de/kultur/2023-03/luetzerath-erfahrung-aktivisten-robert-habeck-10nach8/komplettansicht> (accessedAugust 13, 2023).
147. Crane L. A Spectrum of Green Politics. URL: <https://usfblogs.usfca.edu/sustainability/2023/04/20/1120/>
148. Cross M.K.D. Rethinking epistemic communities twenty years later. *ReviewofInternationalStudies*. 39(1). 2013. 137–160.
149. Dang H.-A.H. &Serajuddin U. Tracking the sustainable development goals: emerging measurement challenges and further reflections. *World Development*. 127. 2020. 23-26.

150. David F., Marsili L. United We Stand: The Green Industrial Revolution in Italy. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/united-we-stand-the-green-industrial-revolution-in-italy/>

151. Davies S. R., Selin C. Energy futures: five dilemmas of the practice of anticipatory governance. *Environmental Communication: A Journal of Nature and Culture* 2012. 6, 119–136. doi: 10.1080/17524032.2011.644632

152. Dawidowicz A., Ryszard Ż. Land Administration System for Sustainable Development – Case Study of Poland. *Real Estate Management and Valuation* 25, no. 1 (March 1, 2017): 112–22. <http://dx.doi.org/10.1515/remav-2017-0008>.

153. Dean R., Hoffmann F., Geissel B., Jung S., & Wipfler B. Citizen Deliberation in Germany: Lessons from the ‘Bürgerrat Demokratie.’ *German Politics*, 2022. 1–25.

154. Departmental Sustainable Development Strategy 2020-2023 – Updated version. URL: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/sustainable-development-developpement-durable/2020-2023-update-mises-a-jour-2020-10-07.aspx?lang=eng>

155. Diamond L. Why democracy will prevail in the contest against authoritarian alternatives. In pursuit of development podcast. URL: <https://in-pursuit-of-development.simplecast.com/episodes/larrydiamond>. (date of access: 10.04.2022).

156. Die Grünen Diesmal Die Grünen - warum? Ein Wahlaufzur Bundestagswahl 1983. Sindelfingen: Die Grünen. 236.

157. Dodds F., Donoghue A.D., Roesch J.L. Negotiating the sustainable development goals: a transformational agenda for an insecure world. 2016. Routledge; 1st edition. 242 p.

158. Dodo F., Lukman R., and Edward B. R. Social entrepreneurship and SDGs: case studies from north east Nigeria. *Emerald Emerging Markets Case Studies* 11, no. 4 (December 7, 2021): 1–38. <http://dx.doi.org/10.1108/eemcs-10-2019-0264>.

159. Doe J. Global Environmental Issues. URL: <https://prezi.com/icku6nkznzhl/environmental-sustainability/> (dateofaccess: 10.04.2022).

160. Donaghy M. M., Paller J. W. Sustainability Politics and Housing Development in Urban Brazil and Ghana. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2023. 36. 329–347.

161. Duncheon T., Hein J., Poloncarz K., Jack W. Et al California Legislature Passes Landmark Climate Disclosure Laws: Spotlight on SB 261. URL: <https://www.insideenergyandenvironment.com/2023/09/california-legislature-passes-landmark-climate-disclosure-laws-spotlight-on-sb-261/>

162. Eckerberg K. Sweden: Progression Despite Recession, Implementing Sustainable Development: Strategies and Initiatives in High Consumption Societies (Oxford, 2000; onlineedn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003). URL: <https://doi.org/10.1093/0199242011.003.0008>, accessed 12 Apr. 2024.

163. Eckersley R. Greening states and societies: from transitions to great transformations. *Environmental Politics*. 2021. 30. 1–21. doi: 10.1080/09644016.2020.1810890

164. Engagement, Equity, Sustainability Making Green Solutions Converging class room projects with the UN. Sustainable Development Goals and Canada's 2030 Agenda. URL: https://www.edcan.ca/articles/green-solutions/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA8sauBhB3EiwAruTRJpKDdxKzpSyv

a6zpKt8Pd6gj3O-qG0zOfxdtaK0mPuvQFkt3FtgTaBoCC3EQAvD_BwE.(dateofaccess: 10.04.2022).

165. Environment policy: general principles and basic framework. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>.(dateofaccess: 10.07.2023).

166. EU funding opportunities in 2021-2027 : revised report May 2022. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/686e40b8-e089-11ec-a534-01aa75ed71a1/language-en>.(dateofaccess: 10.07.2023).

167. EU Innovation Fund. URL: <https://www.techfunding.eu/eu-innovfund> (dateofaccess: 10.07.2023).

168. Europe's approach to implementing the Sustainable Development Goals: good practices and the way forward. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/160360/DEVE%20study%20on%20EU%20SDG%20implementation%20formatted.pdf>

169. Explore Sustainable Development Examples. URL: <https://gpsresources.bard.edu/what-is-sustainable-development/explore-sustainable-development-examples>

170. Fischer D., Reinermann J., Mandujano G., DesRoches G., Diddi C. T., S., & Vergragt P. J. Sustainable consumption communication: A review of an emerging field of research. *Journal of Cleaner Production*. 2021. 300.

171. Frankland E. G. Federal Republic of Germany: “DieGrünen” in New Politics in Western Europe. London: Routledge. 2019. 61–79.

172. Freire S., Tassi Ch., da Motta D.M., Collischonn W., Agostinho A. Ecohydrology towards the sustainable development: An approach based on South American case studies. *Ecohydrology & Hydrobiology* 8. no. 2-4. January 2008. 225–235. <http://dx.doi.org/10.2478/v10104-009-0017-9>.

173. Friant M. C. Deliberating for sustainability: lessons from the Porto Alegre experiment with participatory budgeting. URL:<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecrepattach/Deliberating%20for%20Sustainability.pdf>

174. Fukuda-Parr S. From the millennium development goals to the sustainable development goals: shifts in purpose, concept, and politics of global goal setting for development. *Gender & Development*. 24(1). 2016. 43–52.

175. Fukuda-Parr S. Keeping out extreme inequality from the SDG agenda – the politics of indicators. *Global Policy*. 10(S1). 2019. 61–69.

176. Fukuda-Parr S., Mc Neill D. Knowledge and politics in setting and measuring the SDGs: introduction to special issue. *Global Policy*. 10(S1). 2019. 5–15.

177. Fukuda-Parr S., Muchhala B. The southern origins of sustainable development goals: ideas, actors, aspirations. *World Development*. 126. 2020. 104–706.

178. Funtowicz S.O., Ravetz, J.R. The emergence of post-normal science. *Science, politics, and morality*. New York City: Springer. 1993. 85–123.

179. Gallie W. B. Essentially contested concepts. *Proc. Aristot. Soc.* 2011. 56, 167–198. doi: 10.1093/aristotelian/56.1.167

180. García-Feijoo E., Rica-Aspiunza M., García-Feijoo A., Eizaguirre A. Rica-Aspiunza A. Systematic review of sustainable-development-goal deployment in business schools. *Sustainability* (Switzerland). 12. (1) 2020. 10.3390/SU12010440

181. Geels F. W. Ontologies, socio-technical transitions (to sustainability), and the multi-level perspective. *Research Policy*. 2010. 39. 495–510. doi: 10.1016/j.respol.2010.01.022

182. Geibler J., Piwowar J., Greven A. The SDG-Check: Guiding open innovation towards Sustainable Development Goals. *Technology Innovation Management Review*. 3 (2019).. 20-37

183. Genli Y., Yirmibeşoğlu R., Yirmibeşoğlu F. LocalAgenda 21 and sustainable development: The case of Harran, Turkey. *Urbaniizziv* 22, no. 01 2011. 144–53. <http://dx.doi.org/10.5379/urbani-izziv-en-2011-22-01-006>.

184. Geoghegan T., Bass S. Positioning the SDGs within the politics of national development. URL: <https://www.iied.org/positioning-sdgs-within-politics-national-development>. (date of access: 10.08.2023).

185. Germany's Sustainable Development Strategy. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/sustainability/germany-s-sustainable-development-strategy-354566>. (date of access: 10.08.2023).

186. Global Sustainable Development Report 6 2023. Advance, Unedited Version. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-06/Advance%20unedited%20GSDR%2014June2023.pdf>

187. Goetz, A. M., Jenkins R. Gender, security, and governance: the case of Sustainable Development Goal 16. *Gender & Development* 24.no. 1. January 2. 2016. 127–137.

188. Goldenberg R. Germany's Green Party: How it evolved, Deutsche Welle. 2017. Available online at: <https://www.dw.com/en/germanys-green-party-how-it-evolved/a-40586834> (accessed February 6, 2023).

189. Gong, J, Lin H. Sustainable development for agricultural region in China: case studies. *Forest Ecology and Management*. 128.no. 1-2. (March 2000): 27–38. [http://dx.doi.org/10.1016/S0378-1127\(99\)00269-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0378-1127(99)00269-8).

190. Goodell J.W., Kumar S., Lim W.M., Pattnaik D. Artificial intelligence and machine learning in finance: Identifying foundations, themes, and research

clusters from bibliometric analysis. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 32 (2021).33 – 41.

191. Government of China. China's Progress Report on Implementation of the 2030 Agenda, *Chinese Ministry of Foreign Affairs*, August 2017. URL: [https://www.chinadaily.com.cn/specials/China'sProgressReport2\(CN\).pdf](https://www.chinadaily.com.cn/specials/China'sProgressReport2(CN).pdf) (dateofaccess: 10.08.2023).

192. Green Development and Demonstration Programme. URL: <https://www.techfunding.eu/gudp>. (dateofaccess: 10.08.2023).

193. Green politics inEurope: the successes and the setbacks.URL: <https://www.eiu.com/n/green-politics-in-europe-the-successes-and-the-setbacks/>

194. Grover P., Kar A.K., Gupta S. And Modgil S. Influence of political leaders on sustainable development goals. *Journal of Enterprise Information Management*. 2021. Vol. 34. No. 6, pp. 189-191.

195. Grützmacher F. Zwischen Protest und Parlament: Der Werdegang der Grünen aus der Sicht der Beteiligten. *Forschungsjournal Soziale Bewegungen*. 2019. 32. 262–269. doi: 10.1515/fjsb-2019-0030

196. Guo H., Huang L., Liang D. Further promotion of sustainable development goals using science, technology, and innovation. *Innovation (Camb)*. 2022. Sep 15. 3(6):100325. doi: 10.1016/j.xinn.2022.100325. PMID: 36193207; PMCID: PMC9525909.

197. Guston D.H. Boundary organizations in environmental policy and science: an introduction. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Sage CA., 2001.268.

198. Guston D.H. Stabilizing the boundary between US politics and science: the role of the Office of Technology Transfer as a boundary organization. *Social Studies of Science*. 29(1). 1999. 87–111.

199. Hammond M. Democratic deliberation for sustainability transformations: between constructiveness and disruption. *Sustainability: Science, Practice and Policy*. 16 (1). 2020. 220-230. 10.1080/15487733.2020.1814588

200. Haque M. Sh. The Fate of Sustainable Development Under Neo-Liberal Regimes in Developing Countries. *International Political Science Review*. 1999. Apr 1. 197–218.

201. Hermelin B., Kristina T. Local approaches to sustainable development with case studies from Sweden. *Scottish Geographical Journal* 134.no. 3-4. (October 2, 2018): 97–102. <http://dx.doi.org/10.1080/14702541.2018.1536279>.

202. High-level Political Forum on Sustainable Development Germany. July 2022. URL: <https://hlpf.un.org/sites/default/files/general-debate/2022/General%20Debate%20Germany.pdf>

203. Horizon Europe. URL: https://www.catalyze-group.com/horizon-europe-funding/?utm_campaign=Horizon%20Europe&utm_term=Horizon%20Europe%20Application&gad_source=1&gclid=CjwKCAiA8sauBhB3EiwAruTRJj7WqphIxDiI7wQRLT3R7q9hOks5nq1ZsBGBUn0ha5f-QZ0fe5HvhoC37sQAvD_BwE. (date of access: 10.08.2023).

204. Horizon Europe: Climate, Energy and Mobility. URL: <https://www.techfunding.eu/horizon-europe-climate-energy-mobility>. (date of access: 10.09.2023).

205. Huber J. Ökologische Diskurse, Leitbilder und Strategien. Vom Nullwachstum zur ökologischen Modernisierung,” in *Allgemeine Umweltsoziologie*. 2nd Edn, ed J. Huber (Wiesbaden: VS Verl. für Sozialwissensch). 2011. 134–182.

206. IEA World Energy Statistics and Balances. Document stat.link/9xogqj. URL: <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/world-energy-statistics-and-balances>.

207. Intergovernmental Negotiations on the Post-2015 Development Agenda VII Session General Statement - July 20, 2015 Delegation of Brazil. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/statements/15742brazil3.pdf>

208. Iversen T.O. Making world hunger legible: the politics of measuring global food insecurity. PhD dissertation submitted 9 January 2023. Faculty of Humanities, University of Bergen. 156.

209. Iversen Th. O. Boundary experts: Science and politics in measuring the Sustainable Development Goals. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1758-5899.13247>. (date of access: 10.09.2023).

210. Jackson S. Going Green in Asia? Green parties in a non-western setting. *Asian J. Polit. Sci.* 2022. 30, 1–18. doi: 10.1080/02185377.2022.2048873

211. Japan. Sustainable development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/japan>. (date of access: 10.09.2023).

212. Japan's Voluntary National Review Report on the implementation of the Sustainable Development Goals. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/16445Japan.pdf>

213. Jasanoff S. Future Imperfect: Science, Technology, and the Imaginations of Modernity,” in *Dreamscapes of Modernity. Sociotechnical Imaginaries and the Fabrication of Power*, eds S. Jasanoff, and S. H. Kim (Chicago: University of Chicago Press). 2015. 1–33.

214. Jasanoff S. The Sociotechnical Imaginaries Project, STS Research Platform Sociotechnical Imaginaries. 2015 Available online at: URL: <http://sts.hks.harvard.edu/research/platforms/imaginaries/> (accessed February 9, 2019).
215. Jasanoff S., Simmet H. R. Renewing the future: excluded imaginaries in the global energy transition. *Energy Research & Social Science* 2021. 80, 102205. doi: 10.1016/j.erss.2021.102205
216. John S. Das Grundsatzprogramm dient als Wertefundament. *ZEIT Online*. 2020. Available online at: URL: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2020-11/die-gruenen-grundsatzprogramm-parteitag-stefanie-john> (accessed August 30, 2023).
217. Jolly R. The MDGs in historical perspective. *IDS Bulletin*. 41(1). 2010.48–50.
218. Jouzdani K. Govindan On the sustainable perishable food supply chain network design: A dairy products case to achieve sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*. 2021.278. 123 –160.
219. Just Transition: A whole-systems approach to decarbonization. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14693062.2022.2108365>. (date of access: 10.09.2023).
220. Kalkanci M., Rahmani L.B. Toktay The role of inclusive innovation in promoting social sustainability. URL: https://www.researchgate.net/publication/326141108_The_Role_of_Inclusive_Innovation_in_Promoting_Social_Sustainability
221. Kaufman Ph. Lützerath – on the edge of the 1.5 degree target URL: <https://www.fightthefire.net/lutzerath-on-the-edge-of-the-1-5-degree-target/>

222. Kanayo O., Jumare F. Sustainable Development in Developing Countries: Case Studies of Sustainable Consumption and Production in South Africa and India. *Journal of Economics and Behavioral Studies*. 4.no. 9. (September 15, 2012): 489–96. <http://dx.doi.org/10.22610/jebis.v4i9.350>.

223. Karimäki J., Salo S., Otjes S. Building Blocs in Northern Europe: The Greens in Government. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/building-blocs-northern-europe-the-greens-in-government/>

224. Johnson K. Brazil and the Politics of the Climate Change Negotiations. *The Journal of Environment & Development*. Vol. 10. No. 2 (June 2001). 178-206.

225. Kendrick J., Blyth M. The Carbon Divide: The Material Basis of Polarisation. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-carbon-divide-the-material-basis-of-polarisation/>

226. Kim N.Y., Bang Y., Kim E.M. Women's empowerment without power: strategic v. Practical interests in SDG sand the voluntary national reviews. *Global Policy*. 13(3). 2022. 371–389.

227. Kim S. H. Social movements and contested sociotechnical imaginaries in South Korea, in *Dreamscapes of Modernity. Sociotechnical Imaginaries and the Fabrication of Power*, eds S. Jasanoff, and S. H. Kim (Chicago: University of Chicago Press). 2015. 152–172.

228. Knappe H., Holfelder A. K., Löw Beer D., Nanz P. The politics of making and unmaking (sustainable) futures: introduction to the special feature. *Sustainability Science*. 2019. 24. 891–898. doi: 10.1007/s11625-019-00704-w

229. Köhler J., Geels F. W., Kern F., Markard J., Wieczorek A., et al. An agenda for sustainability transitions research: State of the art and future directions.

Environmental Innovation and Societal Transitions. 2019. 31. 1–32. doi: 10.1016/j.eist.2019.01.004

230. Krishnan M. R., Ganesh C. Implementing Corporate Sustainable Development: A Case of an SME from India. *South Asian Journal of Business and Management Cases* 3. no. 2. November 24, 2014. 169–77. <http://dx.doi.org/10.1177/2277977914548336>.

231. Kumar S., Paltrinieri A., Lim W.M., Pandey N., Mukherjee D. European Journal of International Management: Past, present and future. *European Journal of International Management*. 18 (1). 2022. 1-31

232. Kump B., Fikar C. Challenges of maintaining and diffusing grassroots innovations in alternative food networks: A systems thinking approach. *Journal of Cleaner Production*. 317. 2021. Article 128 – 130.

233. Kwidziński E. GermanGreenParty: the evolution of political agenda. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2020.10. 2. doi: 10.26881/jpgs.2020.2.06

234. Kyllmann C., Wettengel J. Coal Protest in Germany Deepensrift Between Green Party and Climate Movement, *Clean Energy Wire*. 2023. Availableonlineat: <https://www.cleanenergywire.org/news/coal-protest-germany-deepens-rift-between-green-party-and-climate-movement> (accessedFebruary 5, 2023).

235. La Noce, M., Lo FaroA., Sciuto G. Clay-Based Products Sustainable Development: SomeApplications. *Sustainability* 13.no. 3 (January 28, 2021): 1364. <http://dx.doi.org/10.3390/su13031364>.

236. Leal F., Tsani S. et al. Promoting gender equality across the sustainable development goals. *Environment, Development and Sustainability*. 2023. 25. 141–198. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02656-1>

237. Leipprand A., Flachsland C. Regimed estabilization in energy transitions: the German debate on the future of coal. *Energy Research & Social Science*. 2018. 40. 190–204. doi: 10.1016/j.erss.2018.02.004

238. Leipprand A., Flachsland C., Pahle M. Energy transition on the rise: discourses on energy future in the German parliament. *Innov. Euro. J. Soc. Sci. Res*. 2017. 30. 283–305. doi: 10.1080/13511610.2016.1215241

239. Leitão, M. F., Cunha A., and Ferreira M. M. Water-Education as a Promoter of Education for Sustainable Development: Three Studies in Portuguese-Speaking African Countries. *European Journal of Sustainable Development* 9.no. 2 (June 1, 2020): 192–202. <http://dx.doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p192>.

240. Li X., Liu Zh., LuY., Tu Sh. Challenges and Paths for Sustainable Development in China. URL: https://www.researchgate.net/publication/371141396_Challenges_and_Paths_for_Sustainable_Development_in_China

241. Lidskog R., Sundqvist G. When does science matter? *International relations meets science and technology studies. Global Environmental Politics*. 15(1)/ 2015/pp. 1–20.

242. Lim W.M. The sustainability pyramid: A hierarchical approach to greater sustainability and the United Nations Sustainable Development Goals with implications for marketing theory, practice, and public policy. *Australasian Marketing Journal*. 30 (2). (2022). 142 – 150.

243. Lim W.M., Ciasullo M.V., Douglas A., Kumar S. Environmental social governance (ESG) and total quality management (TQM): A multi-study meta-systematic review. *Total Quality Management & Business Excellence*. 2023. 22 – 27.

244. Linnér B. O., Wibeck V. Sustainability Transformations: Agents and Drivers Across Societies. Cambridge: Cambridge University Press. 2019. 455.

245. Localising the Sustainable Development Goals in Europe: Perspectives for the north. URL: <https://www.ks.no/contentassets/72ade1e76c514378a755f2e38762c8a1/KSReportSDGFinal.pdf>

246. Lombardi P., Ferretti V. Spatial decision support systems for sustainable urban and regional development. *Smart and Sustainable Built Environment* 4, no. 1 (May 18, 2015): 45–66. <http://dx.doi.org/10.1108/sasbe-07-2014-0039>.

247. Lubango L.M. Effects of international co-inventor networks on green inventions in Brazil, India and South Africa. *Journal of Cleaner Production*. 244. 2020. Article 118 – 128.

248. Lucas B., Francu R.E., Goulding J., Harvey J.G. A note on data-driven actor-differentiation and SDGs 2 and 12: Insights from a food-sharing app. *Research Policy*. 50 (6). 2021. Article 104 – 266.

249. Machin A. Democracy, disagreement, disruption: agonism and the environmental state. *Environmental Politics*. 2020. 29. 155–172. doi: 10.1080/09644016.2019.1684739

250. Macqueen D., Bolin A., Greijmans M., Grouwels S., Humphries S. Innovations towards prosperity emerging in locally controlled forest business models and prospects for scaling up. *World Development*. 2020. 125. 25 – 35.

251. Making an impact on climate change: Assoc Prof Emma Hill. URL: <https://www.ntu.edu.sg/research/research-hub/news/detail/making-an-impact-on-climate-change-assoc-prof-emma-hill>. (date of access: 10.09.2023).

252. Malay O.E., Aubinet S. Improving government and business coordination through the use of consistent SDGs indicators. A comparative analysis of national (Belgian) and business (pharma and retail) sustainability indicators. *Ecological Economics*. 2021. 184. 106 – 126.

253. Marquardt J. How Greens turn gray: Green Party politics and the depoliticization of energy and climate change. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpos.2023.1301734/full>

254. Marquardt J. Conceptualizing power in multi-level climate governance. *J. Clean. Prod.* 2017;154: 167–175. doi: 10.1016/j.jclepro.2017.03.176

255. Marquardt J. FridaysforFuture's disruptive potential: An inconvenient youth between moderate and radical ideas. *Front. Commun.* 2020. 5: 48. doi: 10.3389/fcomm.2020.00048

256. Marquardt J., Delina L. L. Reimagining energy futures: Contributions from community sustainable energy transitions in Thailand and the Philippines. *Energy Research & Social Science*. 2019. 49: 91–102. doi: 10.1016/j.erss.2018.10.028

257. Marquardt J., Lederer M. Politicizing climate change in times of populism: an introduction. *Environmental Politics*. 2022. 31: 735–754. doi: 10.1080/09644016.2022.2083478

258. Marquardt J., Nasiritousi N. Imaginary lock-ins in climate change politics: the challenge to envision a fossil-free future. *Environmental Politics*. 2022. 31: 621–642. doi: 10.1080/09644016.2021.1951479

259. Marschall P., Klingebiel S. Populism: consequences for global sustainable development. URL: <https://www.idos-research.de/en/briefing-paper/article/populism-consequences-for-global-sustainable-development/>. (date of access: 10.09.2023).

260. Marsili L., Barca S. United We Stand: Labour Environmentalism and the Climate Movement. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/united-we-stand-labour-environmentalism-and-the-climate-movement/>

261. Marzouki A., Chouikh A., Mellouli S., Haddad R. From Sustainable Development Goals to Sustainable Cities: A Social Media Analysis for Policy-Making Decision. URL:https://www.researchgate.net/publication/353407063_From_Sustainable_Development_Goals_to_Sustainable_Cities_A_Social_Media_Analysis_for_Policy-Making_Decision
262. Mayring P. Qualitative Inhalts analyse. Grundlagen und Techniken. Weinheimand Basel: Beltz.2010.222.
263. McBride J. How Green-Party Success Is Reshaping Global Politics URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/how-green-party-success-reshaping-global-politics>.(dateofaccess: 10.09.2023).
264. McNeill D. The contested discourse of sustainable agriculture. *GlobalPolicy*. 10(S1). 2019. 16–27.
265. Meadowcroft J. Planning Sustainability. Planning for sustainable development: what can be learned from the critics?L. Routledge. 1999. 227 p.
266. Meadowcroft J. The Politics of Sustainable Development: Emergent Arenas and Challenges for Political Science. URL: <https://www.jstor.org/stable/1601576>.(dateofaccess: 10.09.2023).
267. Meadowcroft J. Greening the state? In Comparative Environmental Politics. Theory, practice, andProspects, eds P. F. Steinberg, and S. D. VanDeveer (Cambridge, MA: MIT Press), 2012. 67–87.
268. MeakerM. Green Parties Are Gaining Power – andProblems, Wired. 2023. Available online at: URL:<https://www.wired.co.uk/article/green-parties-gaining-power-problems> (accessedDecember 4, 2023).
269. Melles G. Sustainable Community Development or Voluntourism: Sustainable Housing in Rural Maharashtra. *Social Sciences*. 7.no. 12 (November 26, 2018): 247. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci7120247>.

270. Mende S. Nichtrechts, nichtlinks, sondern vorn. Eine Geschichte der Gründungsgrünen. Munich: Oldenbourg Verlag. 2011. 246.

271. Mensa J., Casadeval S. R. Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>. (date of access: 10.09.2023).

272. Mensa J., Casadeval S. R. Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>. (date of access: 10.09.2023).

273. Merle J. Critical Theory in Political Practice: Sustainable Development and Development Theory. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/097172189700200104>. (date of access: 10.09.2023).

274. Merry S.E. Measuring the world: indicators, human rights, and global governance. *Current Anthropology*. 52(3). 2011. 83–95.

275. Merry S.E. The seductions of quantification – measuring human rights, gender violence, and sex trafficking. Chicago, IL: The University of Chicago Press., 2016. 246.

276. Miller C. A., Iles, A., Jones C. F. The social dimensions of energy transitions. *Scientific culture*. 2013. 22. 135–148. doi: 10.1080/09505431.2013.786989

277. Molina-Maturano J., Bucher J., Speelman S. Understanding and evaluating the sustainability of frugal water innovations in Mexico: An exploratory case study. *Journal of Cleaner Production*. 274. 2020. Article 122 – 192.

278. Morán-Blanco S. Sustainable Development in international relations theory: its presence or absence A proposal for a new paradigm. URL: <file:///C:/Users/49152/OneDrive/Desktop/Dialnet-SustainableDevelopmentInInternationalRelationsTheo-8650984.pdf>. (dateofaccess: 10.09.2023).

279. Moruzzo, R., Granai G., De Benedictis C., Galardi M., Colosimo V., Sforzi J., and DiIacovo F. The Development of Sustainable Social Farming in Italy: A Case Studies Analysis. *Sustainability* 14.no. 22 (November 10, 2022): 148 – 178. <http://dx.doi.org/10.3390/su142214878>.

280. Mosse D. Caste and development: Contemporary perspectives on a structure of discrimination and advantage. *World Development*. 110. 2018. 422 – 436.

281. Mukherjee D., Lim W.M., Kumar S., Donthu N. Guidelines for advancing theory and practice through bibliometric research. *Journal of Business Research*, 148. 2022. 101-115.

282. Müller A. The political color off is cal responsibility. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jeea.12154>. (dateofaccess: 20.02.2024).

283. Nayar K. R. Politics of Sustainable Development. *Economic and Political Weekly*. 1994. 29(22), 1327–1329.

284. Nevett J. How green politics are changing Europe. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-58910712> (dateofaccess: 10.09.2023).

285. Niraja G. J. Balancing Political and Ecological Values. *Environmental Politics*. 2001. p.10.

286. Nolting I. B. The Eviction of Lützerath: The Village Being Destroyed for a Coalmine, *Guardian*. 2023 Available online at: URL:

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2023/jan/24/eviction-lutzerath-village-destroyed-coalmine-a-photo-essay> (accessed August 1, 2023).

287. Norway country profile—SDGs and the environment. URL: <https://www.eea.europa.eu/themes/sustainability-transitions/sustainable-development-goals-and-the/country-profiles/norway-country-profile-sdgs-and>. (date of access: 10.09.2023).

288. Odegbite O.O., Machethe C.L. Bridging the financial inclusion gender gap in smallholder agriculture in Nigeria: An untapped potential for sustainable development. *World Development*. 127 (2020). 104-155.

289. Ogbeibu S., Jabbour C.J.C., Gaskin J., Senadjki A., Hughes M. Leveraging STARA competencies and green creativity to boost green organisational innovative evidence: A praxis for sustainable development. *Business Strategy and the Environment*. 30 (5). 2021. 2421-2440.

290. OECD Environmental Performance Reviews: Norway 2022. Chapter 1. Towards sustainable development. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e69873c5-en/index.html?itemId=/content/component/e69873c5-en>

291. O'Neill M. *Green Parties and Political Change in Contemporary Europe: New Politics, Old Predicaments*. London: Routledge. 1997. 456.

292. O'Riordan T., Voisey H. The political economy of sustainable development. *Environmental Politics*. 1997. 6:1. 1-23.

293. Oueiss E., El-Khoury Jessica R. Media Strategies for Promoting Sustainable Development Goals. URL: <https://www.arabmediasociety.com/media-strategies-for-promoting-sustainable-development-goals/>

294. Over 50 SDG-Related Project Ideas. URL: <https://spinndle.ca/pbl-project-ideas/sdg-project-ideas>

295. Palmatier R.W., M.B. Houston, J. Hulland Review articles: Purpose, process, and structure. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 46 (2018).1–5.
296. Papadakis E. Social movements, self-limiting radicalism and the Green Party in West Germany. *Sociology*. 1988. 22. 433–454. doi: 10.1177/0038038588022003007
297. Park S., Rosca E., Agarwal N. Driving social impact at the bottom of the pyramid through the internet-of-things enabled frugal innovations. *Technovation*. 2021. 4. 23 – 34.
298. Parker J., Crona B. On being all things to all people: boundary organizations and the contemporary research university. *Social Studies of Science*, 42(2). 2012. 262–289.
299. Parker J., Wade R., Atkinson H. *Citizenship and Community from Local to Global: Implications for Higher Education of a Global Citizenship Approach*. 1st Edition. 2004. Routledge. 15 p.
300. Partey S.T., R.B. Zougmore, M. Ouédraogo, B.M. Campbell Developing climate-smart agriculture to face climate variability in West Africa: Challenges and lessons learnt. *Journal of Cleaner Production*. 187. 2018.285–295.
301. Patnaik J., Bhowmick B. Promise of inclusive innovation: A re-look into the opportunities at the grassroots. *Journal of Cleaner Production*. 259.2020.45 – 55.
302. Patterson J., Schulz K., Vervoort J., Vander Hel S., Widerberg O., Adler C., Hurlbert M., Anderton K., Sethi M., Barau A. Exploring the governance and politics of transformations toward sustainability. *Environmental Innovation and Societal Transitions*. Vol. 24. 2017. 1 – 16.

303. Persson Ch. Deliberation or doctrine? Landuse and spatial planning for sustainable development in Sweden. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837713000707>

304. Pickering J., Hickmann Th., Bäckstrand K., et al. Democratising sustainability transformations: Assessing the transformative potential of democratic practices in environmental governance. *Earth System Governance*. Volume 11. 2022. 101 – 122.

305. Pizzi S., Caputo A., Corvino A., Venturelli A. Management research and the UN sustainable development goals (SDGs): A bibliometric investigation and systematic review. *Journal of Cleaner Production*. 2020. 276. 124 – 133.

306. Poguntke T. Green parties in national governments: From protest to acquiescence? *Environmental Politics*. 200-211. 133–145. doi: 10.1080/714000585

307. Probst L. Bündnis 90/DieGrünen (GRÜNE) in Handbuch Parteienforschung. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden, 2013. 509–540.

308. Production of electric cars up 86% in 2021 year on year URL: https://www.destatis.de/EN/Press/2022/05/PE22_N030_51.html Projects. URL: <https://gef.eu/project/>

309. Raittila S. A Polarised Finland. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/polarised-finland/>

310. Ranjbari M., Esfandabadi Z. Sh., Zanetti M.C., Scagnelli S.D., Siebers P., Aghbashlo M., Tabatabaei M. Three pillars of sustainability in the wake of COVID-19: A systematic review and future research agenda for sustainable development. *Journal of Cleaner Production*. 2021. 297. 126 – 146.

311. Ravetz J., Coccossis H., Schleicher-Tappeser R., Steele P. Evaluation Of Regional Sustainable Development–Transitions And Prospects. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*. December 2004. 06.no. 04. 585–619. <http://dx.doi.org/10.1142/s1464333204001857>.

312. Smith J. Reinventing the Secrets of Sustainable Development: Green Building and Custom Solutions in Sheffield with Expert, Servicing London. URL: <https://deltronlifts.co.uk/reinventing-the-secrets-of-sustainable-development-green-building-and-custom-solutions-in-sheffield-with-expert-john-smith-servicing-london/> (date of access: 10.09.2023).

313. Renyi M., Hegedüs A., Maier E., Teuteberg F., and Kunze Ch. Toward Sustainable ICT-Supported Neighborhood Development A Maturity Model. *Sustainability*. 12.no. 22.November 10. 2020. 93 – 119. <http://dx.doi.org/10.3390/su12229319>.

314. Report on the implementation of the 2030 Agenda for sustainable development. German. Voluntary National Review to the HLPF 2021. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279522021_VNR_Report_Germany.pdf

315. Rizk H., Fahmy M., Hanafi E. Urban Sustainable Development Case Studies II: Hybrid microclimate village planning methodology for sustainable desert settlements; revisiting Mid-Sinai as a case study. International Conference on Civil and Architecture Engineering. 9.no. 9 (May 1, 2012): 2–3. <http://dx.doi.org/10.21608/iccae.2012.44397>.

316. Rodriguez M. Achieving the sustainable development goals: investing in early career interdisciplinarity. URL: <https://www.nature.com/articles/s41599-021-00834-6>. (date of access: 10.09.2023).

317. Rootes C. It's not easy being green: GreenParties: From protest to power. *HarvardInt. Rev.* 2002. 23. 78–82.

318. Sachs D.J., Lafortune G., KrollC., F. Fuller F. Woelm SDG Report 2022: From Crisis to Sustainable Development: The SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond Cambridge University Press, Cambridge, MA (2022).46.

319. Sahoo S., Kumar S., Sivarajah U., Lim W.M., WestlandJ.C., Kumar A. Blockchain for sustainable supply chain management: Trends and ways forward. *Electronic Commerce Research.* 2022.URL: <http://hdl.handle.net/10454/18950>

320. Schmid L. Another State Is Possible: Greening the Levers of Power. URL:<https://www.greeneuropeanjournal.eu/another-state-is-possible-greening-the-levers-of-power/>

321. Schulte U. Derrechte Wegzur Macht, Tages zeitungtaz. 2015. Available online at: URL:<https://taz.de/Essay-Konservative-Gruene/!5010947> (accessedDecember 3, 2023).

322. Scoones I. The Politics of Sustainability and Development. URL: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-environ-110615-090039>. (dateofaccess: 10.09.2023).

323. SDG 16.7.2: Ensuring Inclusive and Responsive Decision-Making for Sustainable Development.URL:https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/Final%20Policy%20Brief%2016%207%202_0_0.pdf

324. SDG cases.URL:<https://www.rsm.nl/positive-change/sdg-cases/>

325. SDGs & International Development Projects.URL:<https://devbusiness.un.org/sdgs-international-development-projects>

326. SDGs in Japan. URL:<https://scalingyourcompany.com/sdgs-in-japan/>

327. Seto K. C., Davis S. J., Mitchell R. B., Stokes E. C., Unruh G., Ürges-Vorsatz D., et al. Carbonlock-in: types, causes, and policy implications. *Annual Review of Environment and Resources*. 2016. 41. 425–452. doi: 10.1146/annurev-environ-110615-085934

328. Shahraki A. A. Sustainable regional development through knowledge networks: Review of case studies. *Frontiers of Architectural Research* 8.no. 4 (December 2019): 471–82. <http://dx.doi.org/10.1016/j.foar.2019.04.004>.

329. Siege. Freedomhouse.org.URL: <https://freedomhouse.org/report/freed>. (date of access: 10.09.2023).

330. Singh A., Lim W. M., Jha S., Kumar S., Ciasullo M.V. The state of the art of strategic leadership. *Journal of Business Research*. 158 (2023). Article 113 – 126.

331. Skvarciany V., Jurevicienė D. Does digital economy promote sustainable development: Case of EU countries? *Panoeconomicus*. no. 00 2022. 20. URL: <http://dx.doi.org/10.2298/pan211217020s>.

332. Smil V. Examining energy transitions: a dozen insights based on performance. *Energy Research & Social Science*. 2016. 22. 194–197. doi: 10.1016/j.erss.2016.08.017

333. Smith E. A Democracy of Voice? Narrating Community in Ali Smith's *Hotel World*. URL: <https://academic.oup.com/cww/article-abstract/4/2/81/373588?redirectedFrom=fulltext>. (date of access: 20.02.2024).

334. Smith H., R. Discetti, M. Bellucci, D. Acuti SMEs engagement with the Sustainable Development Goals: A power perspective. *Journal of Business Research*. 149. 2022. 112-122.

335. Smith R. The New World Order Create Space. *Independent Publishing Platform*. 2017. 230 p.

336. Sovacool B. K., Bergman N., Hopkins D., Jenkins K. E., Hielscher S., Goldthau A., et al. Imagining sustainable energy and mobility transitions: valence, temporality, and radicalism in 38 visions of a low-carbon future. *Society for Social Studies of Science*. 2020. 50. 642–679. doi: 10.1177/0306312720915283

337. SPD and Bündnis 90/DieGrünen (2002). Koalitionsvertrag 2002-2006: Erneuerung - Gerechtigkeit - Nachhaltigkeit. Berlin: SPD and Bündnis 90/Die Grünen. 244.

338. Srikanth R. India's sustainable development goals – Glide path for India's power sector. *Energy Policy*. 123. 2018. 325-336.

339. Stiglitz J. E. The Biden Administration vs. Climate Youth URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/juliana-vs-us-extraordinary-tactics-to-block-federal-climate-lawsuit-by-joseph-e-stiglitz-2024-03>

340. Stirling A. Pluralising progress: from integrative transitions to transformative diversity. *Environmental Innovation and Societal Transitions*. 1. 2011. 82 – 88.

341. Stoddard I., Anderson K., Capstick S., Carton W., Depledge J., Facer K., et al. (). Three decades of climate mitigation: Why haven't we bent the global emissions curve? *Annual Review of Environment and Resources*. 2021. 46. 653–689. doi: 10.1146/annurev-environ-012220-011104

342. Strandberg K., Backström K., Berg J., Karv T. Democratically Sustainable Local Development? The Outcomes of Mixed Deliberation on a Municipal Merger on Participants' Social Trust, Political Trust, and Political Efficacy. *Sustainability* 2021. 13. 723 – 731. <https://doi.org/10.3390/su13137231>

343. Straume I.S. Depoliticizing Environmental Politics: Sustainable Development in Norway. *Managing Leviathan: Environmental Politics and the Administrative State*. Second Edition. edited by Robert Paehlke and

DouglasTorgerson, Toronto: University of Toronto Press, 2005, 191-208.
<https://doi.org/10.3138/9781442602281-015>

344. Sullivan K., Thomas S., Rosano M .Using industrial ecology and strategic management concepts to pursue the sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*, 174. 2018. 237-246.

345. Sustainability Now. URL:https://www.project-syndicate.org/section/environment-sustainability?utm_term=article%20on%20sustainable%20development&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=1220154768&hsa_cam=20387288300&hsa_grp=151519598117&hsa_ad=666351944631&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-298872801339&hsa_kw=article%20on%20sustainable%20development&hsa_mt=b&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwq86wBhDiARIsAJhuphloKmrIdIIFh5XB8p3i6LsltOB3IvlMWl6z6EAbvF-RqR9bw6tnPWsaArv1EALw_wcB

346. Sustainability 4 Ukraine: підтримайте місцеві НУО в Україні.URL:<https://dobro.ua/project/sustainability4ukraine/>

347. Sustainable Development Action THE NORDIC WAY Implementation of the Global 2030 Agenda for Sustainable Development in Nordic Cooperation. URL:<https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092868/FULLTEXT01.pdf>

348. Sustainable Development: Trends And Contemporary Case Studies.URL:<https://online.keele.ac.uk/sustainable-development-trends-and-contemporary-case-studies/>

349. Sweden Sustainable development. URL:<https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/sweden>. (dateofaccess: 10.09.2023).

350. Tambo J.A., B. Uzayisenga I. Mugambi M. Bundi S. Silvestri Plant clinics, farm performance and poverty alleviation: Panel data evidence from Rwanda. *World Development*. 129.2020.104 – 134.

351. Tavory I. Interviews and inference: making sense of interview data in qualitative research. *Qualitative Sociology*. 2020. 43(4). 449–465.

352. Teklewold H., T. Gebrehiwot, M. Bezabih Climate smart agricultural practices and gender differentiated nutrition outcome: *An empirical evidence from Ethiopia* *World Development*. 122 (2019). 38-53.

353. The Hidden Gems of Sustainable development: Inspiring Case Studies. URL: <https://upcycleluxe.com/blogs/our-readers-digest/sustainable-development-in-action-inspiring-case-studies-from-around-the-world>

354. The Promise of China's Sustainable-Development Path. URL: [https://www.project-syndicate.org/commentary/china-sdgs-net-zero-why-it-has-succeeded-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2023-10#:~:text=Between%202016%20to%202023%2C%20China,achieve%20carbon%20neutrality%20by%202060.\(dateofaccess:10.09.2023\)](https://www.project-syndicate.org/commentary/china-sdgs-net-zero-why-it-has-succeeded-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2023-10#:~:text=Between%202016%20to%202023%2C%20China,achieve%20carbon%20neutrality%20by%202060.(dateofaccess:10.09.2023)).

355. Thelen H. Institutional change in advanced political economies. *British Journal of International Relations*. 47 (3). 2009. 471 – 498.

356. Thureau J. On climate, German Green Party Supporters Feel Betrayed, DeutscheWelle. 2023. Available online at: URL: <https://www.dw.com/en/on-climate-german-green-party-supporters-feel-betrayed/a-64470611> (accessed February 5, 2023).

357. Thuvander L. Building for sustainable development - 10 case studies from Gothenburg. URL: https://www.researchgate.net/publication/274570193_Building_for_sustainable_development_-_10_case_studies_from_Gothenburg

358. Tidwell J. H., Tidwell A. S. D. Energyideals, visions, narratives, and rhetoric: Examining sociotechnical imaginaries theory and methodology in energy research. *Energy Research & Social Science*. 2018. 21. 103–107. doi: 10.1016/j.erss.2017.11.005

359. Tlili A., Huang R. Metaverse for climbing the ladder toward ‘Industry 5.0’ and ‘Society 5.0’? *The Service Industries Journal*. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/368690331_Metaverse_for_climbing_the_ladder_toward_'Industry_50'_and_'Society_50'

360. Towards green and inclusive prosperity – building green economies that deliver on poverty reduction. Annex: CaseStudies URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Towards%20Green%20and%20inclusive%20prosperity-CASE_STUDIES.pdf

361. Tranfield D., Denyer D., Smart P. Towards a methodology for developing evidence-informed management knowledge by means of systematic review. *British Journal of Management*. 14 (3). 2003. 207–222.

362. Triple Wins for Sustainable Development – case studies of sustainable development in practice. URL: <https://sdgs.un.org/publications/triple-wins-sustainable-development-case-studies-sustainable-development-practice>

363. Trott C. D. Constructing alternatives: Envisioning a critical psychology of prefigurative politics. *Journal of Social and Political Psychology*. 2016. 4. 266–285. doi: 10.5964/jspp.v4i1.520

364. Truffer B., Rohrer H., Kivimaa P., Raven R., Alkemade F., Carvalho L., et al. A perspective on the future of sustainability transitions research. *Environmental Innovation and Societal Transitions*. 2022. 42, 331–339. doi: 10.1016/j.eist.2022.01.006

365. U.N. climate agreement clinched after late drama over coal. URL: <https://www.reuters.com/business/cop/un-climate-negotiators-go-into-overtime-save-15-celsius-goal-2021-11-13/>. (date of access: 10.09.2023).
366. Uniyal S., S.K. Mangla, P.R.S. Sarma, M.L. Tseng, P. Patil ICT as “Knowledge management” for assessing sustainable consumption and production in supply chains. *Journal of Global Information Management*. 29. (1).2021. 164-198.
367. Van De Ven A.H. Central problems in the management of innovation *Management Science*. 32 (5). 1986. 590–607.
368. van Eck, L. Waltman N.J. Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*. 2010. 84 (2). 523-538.
369. V-Dem Institute. URL: Autocratization turns viral: democracy report 2021. https://www.v-dem.net/static/website/files/dr/dr_2021.pdf (date of access: 10.09.2023).
370. Victor D.G. Recovering sustainable development. *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2006-01-01/recovering-sustainable-development>. (date of access: 10.09.2023).
371. Virtanen, P. K., Saarinen S., Kamppinen M. How to integrate socio-cultural dimensions into sustainable development: Amazonian case studies. *International Journal of Sustainable Society*. 4.no. 3 (2012): 226. <http://dx.doi.org/10.1504/ijssoc.2012.047279>.
372. Vogtlander J.G., Scheepens, A.E., Bocken, N.M.P. Combine analyses of costs, market value and eco-costs in circular business models: eco-efficient value creation in remanufacturing. *Jnl Remanufactur*. 2017. 7. 1–17.

373. Wahlund M., Palm J. The role of energy democracy and energy citizenship for participatory energy transitions: A comprehensive review. *Energy Research & Social Science*. 202 – 287. 102482. doi: 10.1016/j.erss.2021.102482

374. Wals A. E. J., Mochizuki Y., Leicht A. Critical case-studies of non-formal and community learning for sustainable development. *International Review of Education* 63.no. 6. (November 16, 2017): 783–92. <http://dx.doi.org/10.1007/s11159-017-9691-9>.

375. Wang L., Kong D., Zhang J. Does the Political Promotion of Local Officials Impede Corporate Innovation? *Emerging Markets Finance and Trade*. 2021. 57:4. 1159 – 1181.

376. Wang Lu, Qiang Wang F. Mega-Events and Guangzhou Sustainable Development. *Applied Mechanics and Materials*. 361-363 (August 2013): 40–44. <http://dx.doi.org/10.4028/www.scientific.net/amm.361-363.40>.

377. Wärm E. Deliberation and sustainability A frame analysis of policymakers' understanding of the relationship between deliberation and sustainability. URL: <https://stud.epsilon.slu.se/18364/1/warm-e-20220928.pdf>

378. Wever R., Vogtlander J.G. Eco-efficient value creation: an alternative perspective on packaging and sustainability. *J Package Technol Sci*. 2013.26(4):229–248.

379. What are the sustainable development goals? URL: https://b1g1.com/sustainable-development-goals-guide?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA8sauBhB3EiwAruTRJlbHi8iSFV1E0QJEq_5YmUWbE2nv_tBC1QeFrnb sarla4Y5HQw-5xoCVWMQAvD_BwE (date of access: 10.09.2023).

380. White B. Methods Vignettes: Sociotechnical Imaginaries in STEPS Pathways to Sustainability. 2015. Available online at: URL: <https://steps->

centre.org/pathways-methods-vignettes/methods-vignettes-sociotechnical-imaginaries (accessed December 27, 2013).

381. Yag M. A Basic Study on the Sustainable Urban Development Case Studies. *Journal of Creative Sustainable Architecture & Built Environment* 7, no. 1 (November 30, 2017): 35–42. <http://dx.doi.org/10.21742/csabe.2017.7.1.06>.

382. Yamin A.E. Power, politics, and knowledge claims: sexual and reproductive health and rights in the SDG era. *Global Policy*. 10(S1). 2019.pp. 52–60.

383. Yaseen A. Urban Sustainable Development Case Studies I : Greencities. *International Conference on Civil and Architecture Engineering* 9, no. 9 (May 1, 2012): 1. <http://dx.doi.org/10.21608/iccae.2012.44396>.

384. Yunita A., Biermann F., E. Kim R., Vijge M. The (anti-)politics of policy coherence for sustainable development in the Netherlands: Logic, method, effects. *Geoforum*. Vol. 128. 2022. P. 92-102.

385. Zambarnardi L. Politics is too important to be left to political scientists: A critique of the theory – policy nexus in International Relations. *European Journal of International Relations*. 22. 2016. 3–23.

386. Zarrabeitia-Bilbao, E., Jaca-Madariaga, M., Rio-Belver, RM. et al. From Sustainable Development Goals to sustainable industry, innovation and infrastructure: insights from the digital sphere. *Environ Dev Sustain* (2023). URL: <https://doi.org/10.1007/s10668-023-04288-5>

387. Zhao W., Yin C., Hua T., Meadows M.E., Li Y., Liu Y. Achieving the Sustainable Development Goals in the post-pandemic era. *Humanities and Social Sciences Communications*. 9 (1). 2022.1-7.

388. Zhao Y., Tan Y., Feng S. Does reducing air pollution improve the progress of sustainable development in China? *Journal of Cleaner Production*. 272. 2020. 122 – 133.

389. Zolfagharian M., Walrave B., Raven R., and Romme A. G. L. (). Studying transitions: Past, present, and future. *Res. Policy* 2019. 48, 103788. doi: 10.1016/j.respol.2019.04.012

390. Zuboff S., Möllers N., Wood D.M., Lyon D. Surveillance capitalism: an interview with Shoshana Zuboff. *Surveillance & Society*. 17(1/2). 2019. 257–266.